

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN BABALARININ ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE EĞİTİME KATILIM
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Emine PEKKARAKAŞ

**İzmir
2010**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN BABALARININ ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE EĞİTİME KATILIM
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Emine PEKKARAKAŞ

**Danışman:
Yard. Doç. Dr. Metin MISIRLI**

**İzmir
2010**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**3-6 Yaş Çocukların Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynak dizininde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

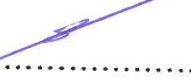
28.09/2010

Emine PEKKARAKAŞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından... *incelenmiş* .....*İlköğretim* ..... Anabilim Dalı*Okul öncesi* ..... Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : *Yrd. Doç. Dr. Şükeda ÖZBEN* Üye : *Yrd. Doç. Dr. Gürsel GİRGIN* Üye : *Yrd. Doç. Dr. A. Metin MİSİRLİ*

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. —

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstitü Müdürü

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	368690
Yazar Adı / Soyadı	EMİNE PEKKARAKAŞ
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 21176440094
Telefon / Cep Telefonu	02362334608 05359537916
e-Posta	eminepekkarakas@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	3-6 Yaş Çocukların Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Tezin Tercümesi	The Relation Between Child-rearing Attitudes and Educational Involvement Level of Fathers with Children Aged 3-6
Konu Başlıkları	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	İlköğretim Bölümü
Anabilim Dalı	Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	135
Tez Danışmanları	Doç. Dr. METİN MISIRLI
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a. Yukarıda başlığı yazılı olan tezin, ilgilienlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

28.09.2010
İmza:

Yazdır

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın amacı çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden bir grup babanın, çocuk yetiştirme ve eğitime yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde emeği geçen ve samimiyetle çalışmaya katkı sağlayan tüm babalara, bu babalara ulaşmamda köprü olan birlikte çalıştığım tüm okul yetkililerine sonsuz teşekkürler.

Araştırmanın gerçekleşmesinde büyük katkıları olan ilk tez danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Işık GÜRŞİMŞEK'e sonsuz teşekkürler. Çalışmamın başlangıç temellerini atarken bana sağlam bir yapılandırma oluşturduğunuz için çok teşekkür ederim.

Çalışmamın devamında kısa süreli beraber çalışmamız esnasında tüm samimiyetiyle bana destek olmaya çalışan değerli hocam Dr. Duygu ÇETİNGÖZ'e çok teşekkür ederim.

Çalışmamın sonunda kendisiyle tanışma şerefine ulaştığım sadece bilgi ve tecrübeleri ile değil bana gösterdiği naif ve mütevazî yaklaşımıyla araştırmamın bitirilmesinde bana çok destek olan son tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Metin MISIRLI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimimde ve araştırmamın başından sonuna her ihtiyacım olduğunda, sabırla, tüm bilgi ve tecrübelerinden beni mahrum etmeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Günseli GİRGIN'e sonsuz teşekkürler.

Öğrenim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve beni hep daha ileriye yönlendiren aileme sonsuz teşekkürler. Her şey sizin sayenizde gerçekleşti, desteklerinizin hiç eksilmemesi dileğiyle.

Emine PEKKARAKAŞ

Babam'a...

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

YEMİN METNİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
DEĞERLENDİRME KURUL ÜYELERİ.....	ii
YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xx
ABSTRACT	xxii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem.....	3
1.3. Problem Cümlesi.....	4
1.4. Alt Problemler	4
1.5. Sayılıtlar	5
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	6
1.8 Kısaltmalar	7

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1 Erken Çocukluk Yıllarında Aile Tutumları ve Okul Öncesi Eğitimin Önemi.....	8
2.2. Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Gelişimsel Açıdan Önemi	9
2.2.1 Baskıcı Otoriter Tutum.....	10
2.2.2. Aşırı Koruyucu Tutum	11

2.2.3 Gevşek Tutum	12
2.2.4 Tutarsız (Dengesiz ve Kararsız) Tutum	13
2.2.5 Mükemmeliyetçi Tutum	14
2.2.6 Demokratik Tutum	15
2.2.7 Reddedici Tutum	15
2.3 Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Çocuklarla Etkileşim Biçimleri	18
2.4 Baba Çocuk Etkileşiminin Çeşitli Gelişim Alanlarına Etkisi	21
2.4.1 Çocuğun Zihinsel Gelişiminde Babanın Önemi.....	22
2.4.2 Çocuğun Sosyal Gelişiminde Babanın Önemi	23
2.4.3 Çocuğun Cinsel Kimlik Gelişiminde Babanın Önemi	25
2.4.4 Çocuğun Kişilik Gelişiminde Babanın Önemi	26
2.4.5 Çocuğun Duygusal Gelişiminde Babanın Önemi.....	27
2.5 Aile Katılımı	28
2.6. Aile Katılımı ve Gelişimsel Önemi.....	29
2.7.Aile Katılımının Amaçları ve Yararları	31
2.8. Aile Katılımı ile İlgili Yayın ve Araştırmalar	33
2.8.1 Babaların Katılımının Önemi ve Etkisi	33
2.8.1.1. Sosyal ve Duygusal Katkıları.....	35
2.8.1.2 Problem Çözme Becerilerine İlişkin Katkıları.....	36
2.8.1.3 Kişisel Kazanımlar.....	36
2.9.2 Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişki	37
2.9.3 Aile Katılım Çalışmaları.....	37
2.9.4 Aile Destek Programları	43
2.9.4.1 Baba Katılımının Habercileri.....	43
2.10. Babalarla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	47
2.11. Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar	49

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli	59
3.2 Evren ve Örneklem	60

3.3. Veri Toplama Araçları	60
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	60
3.3.2 Ebeveyn Modernlik Ölçeği (EMÖ)	61
3.3.3 Aile Katılım Ölçeği (AKÖ)	61
3.4 Veri Çözümleme Teknikleri.....	63

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	64
4.2 Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Bulgular.....	71
4.3. Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitime Katılım Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	100

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma.....	133
Öneriler:	144
KAYNAKÇA	146
EKLER	164

Ek 1 Kişisel Bilgi Formu
Ek 2 Ebeveyn Modernlik Ölçeği (EMÖ)
Ek 3 Aile Katılım Ölçeği (AKÖ)
Ek 4 Ölçek Uygulamaları İzin Belgesi
Ek 5 Uygulama Yapılan Okulların Listesi

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşa Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	64
Tablo 2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	65
Tablo 3: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	65
Tablo 4: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	66
Tablo 5: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşin Çalışma Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	66
Tablo 6: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	67
Tablo 7: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	68
Tablo 8: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	68
Tablo 9: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetlerine Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları.....	69
Tablo 10: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Olduğu Yaşa Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	69
Tablo 11: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Bir Gün İçinde Çocuğuyla Geçirdiği Zamana Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	70

Tablo 12: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Okul Türlerine Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları	70
Tablo 13: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşlarına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları...	71
Tablo 13.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşlarına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	71
Tablo 14: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları...	72
Tablo 14.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	72
Tablo 15: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları...	74
Tablo 15.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	75
Tablo 15.2 : Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt	

Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	75
---	----

Tablo 16: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları.....	77
---	----

Tablo 16.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	78
--	----

Tablo 16.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	79
--	----

Tablo 17: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları	80
--	----

Tablo 17.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	81
--	----

Tablo 17.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern	
--	--

Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi
Sonuçları.....82

Tablo 18: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları 83

Tablo 18.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....84

Tablo 18.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....85

Tablo 19: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları 87

Tablo 19.1 : Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....88

Tablo 19.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....89

- Tablo 20:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları 90
- Tablo 20.1 :**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....90
- Tablo 20.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....91
- Tablo 21:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetine Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi 92
- Tablo 22:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları 92
- Tablo 22.1:**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları.....93

- Tablo 22.1.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....94
- Tablo 22.1.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....95
- Tablo 23:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 96
- Tablo23.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....96
- Tablo23.1.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....97
- Tablo23.1.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....98
- Tablo 24:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Okul Türüne Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi..... 99

- Tablo 25:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 100
- Tablo25.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....101
- Tablo 26:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 102
- Tablo 26.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....103
- Tablo 26.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....104
- Tablo 27:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 105
- Tablo 27.1** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-

Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....106

Tablo 27.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....107

Tablo 28: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 108

Tablo 28.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....109

Tablo 28.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....110

Tablo 29: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 108

Tablo 29.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....112

- Tablo 30:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 113
- Tablo 30.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....114
- Tablo30.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....115
- Tablo 31:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 118
- Tablo 31.1:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....120
- Tablo 31.2:** Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....120
- Tablo 32:**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve

Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 121

Tablo 32.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....122

Tablo 33: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetine Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi..... 123

Tablo 34: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 123

Tablo 34.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarını Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 125

Tablo 35: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları..... 126

Tablo 35.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım

ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....127

Tablo 35.1.1: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Aile Temelli Katılım Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....128

Tablo 35.1.2: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları...128

Tablo 36: Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Devam Ettiği Okul Türüne Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi..... 130

Tablo 37: Ölçeğin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon (r) Değerleri Tablosu .131

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden bir grup babanın, **çocuk yetiştirme ve eğitime yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik** tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan bilgi formu ve seçilen ölçekler 2009-2010 yılında İzmir ili Buca, Bornova ve Hatay bölgelerinde faaliyet gösteren 2 resmi, 2 özel okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 240 çocuğun babaları üzerinde uygulanmıştır.

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak babaların demografik özelliklerini elde etmek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” ; babaların çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmek amacıyla “Ebeveyn Modernlik Ölçeği (EMÖ)” ve babaların eğitime katılım düzeylerini ölçmek amacıyla ise “Aile Katılım Ölçeği (AKÖ)” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ve ölçekler beraber denek grubuna verilmiştir. Belirlenen okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babaları tarafından bilgi formu ve ölçekler doldurularak araştırmacıya teslim edilmiştir. Uygulanan anketlerin sonuçları SPSS 18 paket programı kullanılarak bilgisayar ortamında analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin güvenilirliğinin test edilmesinde Alfa Katsayısından (Cronbach Alfa) , örneklem grubunun demografik özelliklerine göre dağılımında frekans ve yüzde tanımlayıcı,aritmetik ortalama ve standart sapma istatistiklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca baba demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumları ve babaların çocuklarının eğitimlerine katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi analizlerinde de t-testi ve varyans analizi yöntemleri kullanılarak sınanmıştır. Tek yönlü varyans analizleri sonucunda farkın anlamlı olduğu durumlarda farkın hangi gruplar arasından kaynaklandığını bulmak amacı ile Scheffe (LSD) testi analizleri yapılarak sonuçlara ulaşılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda eğitim durumu yüksek olan babaların eğitim durumu daha düşük olan babalara göre daha geleneksel çocuk yetiştirme tutumları sergiledikleri görülürken, lisansüstü eğitim düzeyine sahip babaların lise mezunu

eğitim düzeyine sahip babalara göre daha modern ocuk yetiştirme tutumlarına sahip oldukları görülmüştür. Yine babaların eğitim durumlarına bağlı olarak eğitime katılım düzeylerine bakıldığında da eğitim durumu yükseldikçe aile temelli katılım düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Serbest meslek sahibi babaların, devlete bağlı çalışan babalara göre geleneksel tutum eğilimlerinin daha yüksek olduğu incelemeler sonucu saptanırken, babaların mesleki durumlarına bağlı olarak özel sektörde çalışan babaların işveren babalara göre okul temelli katılım düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bunun yanı sıra babaların eşlerinin çalışma durumlarına göre yapılan değerlendirmelerde eşi devlete bağlı çalışan babaların eşi serbest meslek sahibi olan babalara göre daha geleneksel tutumlar sergilediği görülmüştür. Diğer yandan babaların gelir durumlarına bağlı olarak yapılan analizlerde de aylık gelir yükseldikçe geleneksel tutumunda arttığı saptanmıştır ancak buna ters orantılı olarak aylık gelir arttıka babaların okul temelli katılmaları ve aile temelli katılmalarının azaldığı görülmüştür. Yine yapılan araştırmalar sonucunda babaların sahip oldukları çocukların sayısı arttıka geleneksel tutum eğilimlerinin azaldığı bulunmuştur. Ayrıca babaların ilk ocuk sahibi oldukları yaş arttıka daha geleneksel tutumlar sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Babaların en uzun süre yaşadıkları yere göre tutumları incelendiğinde kasabada yaşayan babaların şehirde yaşayan babalara göre daha geleneksel tutumlar gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonuçlarına çocukları ile daha uzun süre zaman geçiren babaların daha modern tutumlar gösterdiği görülmüştür. Ayrıca babaların çocukları ile geçirdikleri süre azaldıkça aile temelli katılmaları ve okul-aile işbirliği temelli katılmalarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Baba katılımı, Baba tutumları , Okul ncesi eğitim

ABSTRACT

This study aims to examine the relationship between a group of fathers, whose children are attending preschools, traditional- authoritarian and modern-democratic attitudes of child rearing and education of their children and the educational involvement level of them. The data forms are prepared for this purpose and selected scales are applied to fathers whose children are attending to two state and two private preschools in Bornova, Buca and Hatay, the districts of Izmir, between the year 2009 and 2010.

Data were collected by using the Personal Data Form to obtain the demographic features of fathers and Parents Modernism Scala (PMS) to evaluate the attitudes of child rearing their children, and Family Involvement Questionnaire (FIQ) and to evaluate the education involvement levels of fathers. Personal Data Form and the scales were given together to the participants. Personal Data Form and the scales were completed by the fathers of children that were attending the determined preschools, delivered to researcher. The statistical analysis of the data was carried out by using SPSS 18 package program.

Coranbach Alfa is used to examine the reliability of scales, frequency and percentage values. Descriptive statistics are used to examine the distribution of demographic features of the sample group and t-test and analysis of variance are used to examine the factors related to child-rearing attitudes and fathers' involvement level to his child's education.

The analysis in the education level is high and fathers education level was lower than his father, according to the more traditional child-rearing attitudes show they are seen, the graduate education level with fathers graduated from high school level of education with his father than the modern child-rearing attitudes with which they were. Again, depending on the educational status of fathers who were in attendance to education at higher education level also had decreased levels of family-based participation. Self-employed fathers, state-run his father, according to the

traditional attitudes tend to be higher when examination results was detected, fathers occupational status according to the private sector plays the father of the employer's father according to the school-based participation levels than were higher. In addition, the husbands and fathers in this case study is structured according to the state-run evaluations, co-partner of his father, his father who was self-employed compared to more traditional attitudes were exhibited. Other hand, fathers income, depending on the analysis of the monthly income higher traditional attitudes increase was found, but this inverse proportion as income increases, father of school-based participation and family-based participation had decreased. Again, the father of research results that they have increased the number of children have been found to reduce the tendency of traditional attitudes. The first child of parents have also increased their age they show more traditional attitudes have emerged. Father of the longest-lived in the town where they were examined according to the attitudes of parents who live in cities than in the traditional attitude of the father was found. In addition to the results of research with children who spend longer time than fathers were found to show a modern attitude. Moreover, children with fathers in family-based participation and decrease their time with school-based collaboration has been found to increase participation.

Key words: Father involvement, Paternal attitudes, Preschool education.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, amaç ve önem, problem cümlesi, alt problemler, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Aile çocuğun gelişiminde özellikle ilk yıllarda kritik öneme sahiptir. Çocuğun ilk girdiği toplumsal çevre aile ortamıdır. Aile yapısı ve anne – babanın tutumları çocukların tüm gelişim alanları için büyük etkindir.

Çağlar boyunca çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda annenin önemi üzerinde durulmuştur. Gelişen teknoloji, eğitim, siyaset, bilim ve endüstri ile birlikte yıllar içinde babanın da çocuğun gelişiminde anne kadar önemli olduğu fark edilmeye başlanmıştır. Son yıllarda babalık kimliği ve babaların çocuk yetiştirme tutumları konusunda önemlerine ilişkin çalışmaların sonuçları, babaların eğitim sürecine katılımını etkileyen etmenlere ilgiyi arttırmıştır. Araştırmalar, babaların çocuklarının gelişimi ve eğitimine katılımlarının çocukları çeşitli gelişim alanları açısından olumlu etkilediğini ortaya çıkarmaktadır. Babalar çocukları ile aktif rol aldıklarında çocuklarının gelişimini her yönden olumlu etkilerler (McBride ve Mills, 1993: 457 - 477). Bebek ile baba ilişkileri konusundaki çalışmalar açıkça ortaya koymaktadır ki bebekler yaşamlarının ilk yılının ortalarında anne ve babadan her ikisiyle de bağlılık kurarlar. Güvenle anne-babalarına bağlı bebekler daha sosyaldir ve güvensiz bebeklere göre alışkın olmadıkları insanlarla daha iyi işbirliği kurarlar; güvenle bağlanan bebekler, yaşlılarıyla da sosyal alanda daha güvenlidir; karmaşık ve kritik durumlarda daha sabırlı ve isteklidirler (Lamb, 1997:241 -261). Jordan ve arkadaşları erkek çocuğun zihinsel yeteneği ile babanın ilgisi arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulmuşlar, uzun süreli izleme çalışmaları sonunda çocuğun yaşamının ilk

dönemlerindeki baba davranışının niteliğinin, çocuğun zihinsel işlevlerini etkilediğini göstermişlerdir (Akt: Ekşi, 1990:59). Suanum ve arkadaşları, 6 -11 yaşlarında 5493'ü parçalanmamış aileden, 6116'sı da babası bulunmayan ailelerden gelen toplam 6109 çocuğu incelemişler, babasız çocukların zeka testi sonuçlarını anlamlı derecede düşük bulmuşlardır(Akt:Ekşi,1990:60). Babaların çocuğun eğitimindeki öneminin anlaşılmasına paralel olarak eğitime katılım düzeylerini arttırmak için yapılması gerekenler araştırılmaya başlamıştır.

Annenin çocuğun yaşamındaki yeri tartışmasız kabul görürken babalar, yıllar boyu tümüyle gözardı edilmiş, adeta yok sayılmışlardır (Entwisle ve Doering, 1988: 119 -141). Ancak son dönemlerde, babanın çocuğun toplumsal, duygusal ve zihinsel gelişimini etkilediğini ileri süren kuramsal ve görgül kanıtlar ışığında baba çocuk ilişkisini araştıran birçok araştırma yürütülmüştür (Coltrane, 1988: 1060).

Thamson, Hanson ve McInahan'ın (1994), Both ve Katz'ın (1967) ve Solomon'un (1969) araştırma bulguları da, Blanchard ve Biller'in çalışma bulgularını destekler niteliktedir. Buna göre baba ilgisi ve birlikteliğinin çocukların akademik performansına ve duygusal olgunluğuna katkıda bulunduğu belirlenmiştir (Akt: Marsiglio, 1995:150, Lamb, 1997:147). Baba çocuk ilişkisinin öneminin anlaşılmasıyla, babaların çocuk yetiştirme tutumlarına ilgi de artmıştır. Babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutumlarının baba-çocuk etkileşimini, babaların çocuğun eğitimine katılımını ve çocuğun çeşitli açılardan gelişimini nasıl etkilediği çeşitli çalışmalarla ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Ebeveynleri eğitime daha etkin biçimde katılan çocuklarda gelişimin tüm alanlarda hızlandığı çok sayıda araştırmacı tarafından belirtilmektedir. Ancak alan yazın incelendiğinde bu çalışmaların ağırlıklı olarak anne katılımı üzerinde yoğunlaştığı, babaların katılım düzeylerini etkileyen etkenlerin genellikle araştırmacılarca çok fazla ele alınmadığı görülmektedir.

Babaların eğitim sürecine katılmalarını sağlamak için önce babaların çocuk yetiştirme ve eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesinin katılımı

hızlandıran/engelleyen babaların kişisel niteliklerine ilişkin ögelerin daha iyi anlaşılması açısından gerekli bir aşama olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle babaların eğitime katılımlarını arttırmak için öncelikle babaların çocuklarını yetiştirme ve eğitime konusundaki inançlarına ilişkin bulguların çok yönlü anlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

Alan yazında baba çocuk ilişkisi ve eğitime katılım düzeylerine ilişkin çalışmaların yetersizliği dikkate alındığında bu konuda yapılacak her çalışmanın alanın kuramsal ve uygulamaya yönelik gelişimine önemli katkılarının olacağı düşünülmektedir.

Bu düşüncelerin sonucunda araştırmanın problemi “3-6 yaş çocukların babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap aramaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı; çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden bir grup babanın, **çocuk yetiştirme ve eğitime yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik** tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Okul öncesi dönemde çocukların gelişim ve eğitimleri açısından ailenin önemi bir çok çalışmada belirtilmektedir. Çocukların gelişiminde ailelerin çocuk yetiştirme tutumları bu noktada çok önem taşımaktadır. Aileler çocuklarının gelişimlerini yetiştirme tutumları ile etkilemektedir. Ancak okul öncesi dönemde aileler tek başına çocuğu için yeterli eğitimi sağlayamamaktadır. Bu nedenle, çocuklarını okul öncesi eğitime gönderen aileler çocuklarının eğitimi üzerindeki sorumluluklarını okul öncesi kurumları ile paylaşmaktadır.

Anne ve babanın çocuğun eğitiminde üstlendiği roller birbirini tamamlar ve destekler niteliktedir, bu nedenle her ikisinin de eğitim sürecine katılımı sağlanmalıdır. Ancak aile katılım programlarının yapılandırılması ve uygulanması incelendiğinde;

aile bir “partner” olarak hedeflenmiş gibi gözükmeyle birlikte babaların katılımını yüreklendirici öğelerin düzenlemelerde yeterince yer almadığı görülmektedir(Gürşimşek, Kefi ve Girgin, 2007).

Babanın aile içindeki yeri, etkileri ve önemi anlaşılmaya başlandıktan sonra baba ile ilgili farklı açılardan çeşitli araştırmalar birçok ülkede yapılmaya başlamıştır. Babalarla ilgili yapılan bu araştırmalar artarak devam etmektedir. Çocuğun gelişimi ile ilgilenen bütün araştırmacılar anne-baba ilişkilerinin ve anne-baba tutumlarının çocuğun gelişiminde çok önemli etkenler olduğu konusunda hem fikirdirler.

Bu çalışma, babaların çocuklarının eğitimine olan katılımlarını inceleyen sınırlı sayıda araştırma olması, bu araştırmanın babaların çocuk yetiştirme tutumlarına ve eğitime katılımına ilişkin çalışmalara katkı sağlayacak olması açısından önem taşımaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

Okul öncesi eğitim alan 3-6 yaş çocuğa sahip babaların çocuk yetiştirme ve eğitime ilişkin geleneksel-otoriter ve modern-demokratik tutumları ile çocuklarının eğitime katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Babaların çocuk yetiştirme ve eğitime yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik tutumlarında;

- a) babanın yaşına
- b) babanın medeni durumuna
- c) babanın eğitim durumuna
- d) babanın çalışma durumuna
- e) babanın eşinin çalışma durumuna
- f) babanın aylık gelirine
- g) babanın en uzun yaşadığı yere

- h) babanın sahip olduğu çocuk sayısına
- ı) babanın ilk çocuğuna sahip olduğu yaşına
- i) babanın çocuğu ile geçirdiği süreye
- k) babanın çocuğunun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. babanın eğitime katılım düzeyinde ;

- a) babanın yaşına
- b) babanın medeni durumuna
- c) babanın eğitim durumuna
- d) babanın çalışma durumuna
- e) babanın eşinin çalışma durumuna
- f) babanın aylık gelirine
- g) babanın en uzun yaşadığı yere
- h) babanın sahip olduğu çocuk sayısına
- ı) babanın ilk çocuğuna sahip olduğu yaşına
- i) babanın çocuğu ile geçirdiği süreye
- k) babanın çocuğunun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Babaların çocuk yetiştirme ve eğitimine yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Sayıtlar

- 1.** Babaların kişisel bilgi formunda verdikleri cevapların objektif olduğu varsayılmaktadır.
- 2.** Kullanılan lme araçlarının güvenilir ve geçerli olduğu varsayılmaktadır.
- 3.** Seçilen rneklem grubunun evreni temsil edebilecek nitelik ve nicelikte olduğu kabul edilmiştir.

1.6. Sınırlılıklar

1. 2009-2010 öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. İzmir ili Bornova, Hatay ve Buca semtlerinde bulunan özel okulların anasınıfları ve bağımsız anasınıflarındaki öğrencilerin babalarına ulaşılmıştır.
3. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı SEV ilköğretim okulu anasınıfları, Özel Ege Lisesi anasınıfları, Buca anaokulu ve Avukat İlhan Ege anaokulunun anasınıfları üzerinde incelenmiştir.
4. Babaların katılım düzeylerinin belirlenmesi "Aile Katılım Ölçeği" ile sınırlıdır.
5. Babaların çocuk yetiştirme tutumlarının modern tutum yada geleneksel tutum olduğunun belirlenmesi "Ebeveyn Modernlik Ölçeği" ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: Okul öncesi eğitim, 0-72 aylık çocukların; tüm gelişimlerini, toplumsal kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, duyguların gelişimini ve algılama gücünü arttırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını geliştiren, kendini ifade etmesini ve özdenetimlerini kazanmasını sağlayan, sistemli bir eğitim sürecidir (Yılmaz, 2003:13).

Aile Katılımı: Aile katılımı, ailelerin kendilerini, çocukları ve erken çocukluk programına yarar sağlayacak doğrultuda yeteneklerini ortaya koyma süreci (Morrison, 1988:419) ya da aileleri destekleme, onlara eğitim verme ve eğitime katılımlarını sağlamada sistematik bir yaklaşımdır (Akt: Zembat ve Unutkan, 2001:33).

Tutum: Bir nesne, kişi, olay ya da fikirden hoşlanma yada hoşlanmama, bunlara yandaş olma ya da olmama, yada bunlara tepki duyma (Atkinson, 2005:740).

1.8 Kısaltmalar

SED: Sosyo Ekonomik Düzey

AKÖ: Aile Katılım Ölçeği

OTK : Okul Temelli Katılım

ETK : Ev Temelli Katılım

OATK : Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım

EMÖ: Ebeveyn Modernlik Ölçeği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SEV: Sağlık Ve Eğitim Vakfı

SPSS: Statistical Packace for Social Sciences. Verilerin analizinde kullanılan istatistik programı.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmaya teorik temel oluşturacak olan, babaların çocuk yetiştirme tutumları ve okul öncesi eğitime babaların katılımına dair bulgulara yer verilmiştir.

2.1 Erken Çocukluk Yıllarında Aile Tutumları ve Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Okul öncesi eğitim 0–6 yaş dönemini kapsamaktadır. Okulöncesi eğitim dönemi, çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemlerden biridir. Yapılan araştırmalar bu dönemdeki gelişmelerin çocuğun daha sonraki yaşam dönemlerindeki öğrenme ve büyüme yeteneklerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bloom'un yaptığı araştırmalara göre 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmelerin %50'si dört yaşına kadar, %30'u dört yaşından sekiz yaşına kadar, %20'si ise sekiz yaşından 17 yaşına kadar oluşmaktadır (Yıldırım, 2008:91).

Çok hızlı büyümenin gözlemlendiği çocukluğun ilk yılları, çocuğun bütün gelişim alanları açısından çok önemlidir. Çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bulgular zekanın, kişiliğin ve sosyal davranışların bu kritik yıllarda oluştuğunu ortaya koymuştur (Myers, 1992; Young, 1996; Akt: Koçak, 2004:4). Bu kritik yıllarda çocukların, araştırma ve keşif için olanaklar yaratılan, tutarlı ve tahmin edilebilir bir bakım ortamına gereksinimleri vardır. Bu gereksinim, çocuğun sağlıklı gelişmesi ve sosyalleşmesi için ailenin önemli işlevleri olduğunu vurgulamaktadır. Ailenin öneminin altı çizildiğinde ilk akla gelen annedir (Lynn, 1979; Akt: Koçak, 2004:5). Ancak son yıllarda çalışan anne sayısının artması ve kadın erkek eşitliğinin

benimsenmesi çocuğun yaşamında babayı daha önemli bir konuma getirmiştir (Ekşi, 1999:58).

Erken çocukluk döneminde çocuğun tüm yaşamını etkileyecek adımlar aile tarafından atılır. Ancak gelişim ve öğrenmede erken çocukluk döneminin önemini ortaya koyan araştırmalar, aileyi çocuğun okul yaşamına destek bir birim olarak önemli olduğunu vurgulamaktadır (Seçkin, Koç, 1997; Akt: Zembat ve Unutkan 2001).

Okul öncesi eğitim kurumları; çocuğun kişiliğin şekillendiği bu önemli dönemi, onların fiziksel, sosyal duygusal, dil ve zihinsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesini sağlamaya çalışırken, onları hayata hazırlamayı ve aileyi okul öncesi eğitim konusunda daha donanımlı hale getirmeyi amaçlamaktadır (Kandır, 2001:102). Yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitimin çocuğun gelişimi üzerinde uzun vadeli etkileri olduğunu ve bu dönemde verilen eğitimin niteliğinin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Evans, 1996; Weikart, 1993; Akt: Yavuzer, 2003:89).

Kaliteli bir erken çocukluk dönemi ile kalıtsal özellikler en üst düzeyde geliştirilebilmektedir. Çünkü bu dönem çocuğun gelecekte göstereceği tüm özelliklerin (başarı, davranış biçimi, yaşam şekli, öğrenmeye karşı ilgi ve istek, kişilik gelişimi, problem çözme, yaratıcılık ve üretkenlik vb.) kazanılmasında önemli olan bir dönemdir. İnsan gelişiminin yüzde sekseninin bu yıllarda oluşması da erken çocukluk eğitimin öneminin artmasında etkili olmaktadır (Duffy, 1998:82). Bu sebeple erken çocukluk yıllarının ve bu yıllarda çocuğa sağlanan eğitimin çeşitli alanlardaki gelişimini hızlandırmaya katkıları konusundaki bilimsel çalışmalar her geçen gün artmaktadır.

2.2. Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Gelişimsel Açıdan Önemi

Aile içinde anne-baba ile çocuk arasındaki ilişki, temelde anne ve babanın tutum ve davranışlarına bağlıdır. Pek çok aile tutumu, çocuk doğmadan önce oluşur ve bu, ailenin çocuklarının olmasını istediği sekle dayalıdır. Anne-babanın çocuklarına

olan tutumu genelde, anne-babaların kendi çocukluklarıyla ilgili hatıralarından ve kendi anne-babaların davranışlarından etkilenmeleri sonucu oluşur (Yücedağ, 1994:17).

Aile çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel her türlü gelişiminde temel ortamdır (Ekşi, 1990:169) . Ailede çocuklar ve yetişkinler birbirlerini etkileyerek sürekli bir etkileşim içindedirler (Onur, 1986:39) . Anne-baba ve çocuk arasındaki etkileşim, bir yandan çocuğun davranışlarını biçimlendirirken diğer bir yandan gelecekteki davranışları üzerinde de etkili olur (Yeşilyaprak, 1989:105-106).

Anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken gösterdikleri tutum ve davranışlarıyla çocuğun davranışlarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda bu tutum ve davranışlarıyla çocuklar için bir özdeşim modeli oluşturmaktadırlar (Eripek, 1982:44).

2.2.1 Baskıcı Otoriter Tutum

Geleneksel Türk aile yapısında sık rastlanan bir tutumdur. Aşırı baskılı otoriter tutum; çocuğun kişiliğine önem vermeyen bir tutumdur. Anne babanın uyguladığı katı disiplin yüzünden çocuk her kurala uymak zorunda bırakılmaktadır (Dabak, 2007:5).

Bu tutumu benimseyen anne babalar, çocuklarının kendilerinden farklı bir birey olduğunu kabul etmemektedirler. Bu tutumun temel niteliği çocuğa karşı gösterilen baskıdır. Anne baba çocuklarına kesin olarak hâkim olduklarına inanırlar. Hiçbir açıklama yapmaksızın konulan kurallar vardır. Çocuklar anne babalarının koydukları bu kurallara koşulsuz uymalı ve itaat etmelidir (Şendil, 2003:176).

Otoriter ana-baba, sevgisini, çocukta istenilen davranışların oluşması için bir pekiştirici olarak kullanır. Eğer çocuk ana-babanın istediği şekilde davranırsa sevgilerini gösterirler. Kendilerini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görürler ve çocuktan mutlak uyum beklerler. Aile içinde otoriteyi elinde tutan kişi bağımsız benlik geliştirilmesine karsıdır; herkesin boyun eğmesi, itaatkâr olması istenir (Cüceloğlu,1992:59).

Bu tür baskıcı ve otoriter esler arasında da problemler mevcuttur. Anne ve baba iyi ve sağlıklı biçimde iletişime geçmezler ve aralarında sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar anne ve baba iletişimini ve etkileşimini olduğu kadar çocuk ile olan ilişkilerini de etkilemektedir (Durmuş, 2006:35).

Otoriter davranan ana ve baba için esas olan çocuklarının onlara itaat etmesidir. Burada çocuğun isteklerinin bir önemi yoktur. Anne ve baba çocuğu dinlemezler ve onu anlamaya çalışmazlar bunun yerine ise onu eleştirir ve baskı yolu ile kontrole çalışırlar. Önemli olan anne ve babanın isteklerinin yerine getirilmesidir. Çeşitli emir ve katı kurallar yolu ile çocuğa istediklerini yaptırmaya ve ona istedikleri biçimi vermeye çalışırlar. Bu tür anne ve babalar sıcaklıktan yoksundurlar. Onlar için esas olan kendi istekleridir. Ceza gibi disiplin yöntemleri çok sık olarak kullanılır. Bu tür anne ve babaya göre çocuk için en önemli meziyet anne ve babaya itaat ve onların dediklerinin yapılmasıdır (Kulaksızoğlu,1998:106).

Bu tür anne ve babalar çocuklarını baskı altında tutmak ve onları itaat ettirmek için çocuğa karşı utandırma, ayıplama, aşağılama ve dalga geçme gibi yöntemleri sık olarak kullanırlar (Aydın, 2002:59) .

2.2.2. Aşırı Koruyucu Tutum

Koruyucu tutum ülkemizde baskılı ve otoriter tutum kadar sık rastlanan bir yaklaşım biçimidir. Anne babanın aşırı koruması, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu olarak çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan ve duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruma duygusunu eşinden de bekleyebilir (Özyürek, 2004:7).

Koruma güdüsü ana babanın çocukları için taşıdıkları önemli güdülerden biridir. Anne ve babanın temel görevlerinden biri öncelikle çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamak ve daha sonra da onları çevreden gelecek olan tehlikelerden

korumaktır. Ancak bazı anne ve babalar bu durumu biraz abartmaktadırlar ve çocuklarına sürekli himayeye muhtaçmış gibi davranırlar. Çocukları ergenlik çağına gelmiş olsa dahi bu tür anne ve babalar müdahaleci ve korumacı tutumlarından vazgeçmezler. Bu tip aileler çocukları hep düşman bir çevre içindeymiş gibi davranırlar ya da çocuklarının kendi basına bir şey beceremeyeceklerinden endişe ederler ve bu sebepten dolayı da çocuklarına karşı aşırı düşkünlük gösterirler. Anne babanın aşırı koruyucu yaklaşımı çocuğun kendi kendine güven duymasını engelleyerek psiko-sosyal gelişiminde etkilemektedir. Çocuğun sosyal gelişiminde büyük rolü olan anne ve babanın yanlış ve aşırı koruyucu tutumuyla çocuk kendine güvenini sağlayamamakta birey olarak girişimci ve sosyal bir kişi olmasına fırsat verilmemektedir (Yavuzer, 2001:121).

2.2.3 Gevşek Tutum

Çoğunlukla orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan aileler ile çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içerisinde tek çocuk olarak yetiştiren ailelerde çocuk merkezci tutuma rastlanmaktadır. Böyle bir ortamda çocuğun isteklerine diğer tüm aile bireyleri kayıtsız kalmaktadır. Çünkü çocuk aile ortamında tek söz sahibi kişi durumuna gelmiştir. Ebeveyn ile çocuk arasında sağlıklı bir iletişimin olmaması, çocuğun abartılan bir sevgi ortamında büyümesi ve şımartılması, onun doyumsuz bir kişi haline gelmesine neden olmaktadır. Böyle çocuklar hayatları boyunca her isteklerinin karşılanacağını zannederken, yetişkin olduklarında toplumun kendilerine vermediği hakları tanımaya kalkışmaktadırlar. Aile bireylerinin her birinin kendi rollerine uygun davranmaları gerekirken çocuğun tüm egemenliği eline alması anne babasına hükmetmesine ve çok az saygı göstermesine sebep olmaktadır. Yavuzer'e göre gevşek ailede büyüyen, her istediği karşılanan çocuklar okula gittiklerinde aynı şeyi göremeyip çeşitli kurallarla karşılaştıklarında hayal kırıklığına uğrayarak uyum sağlamak istememektedirler. Böyle bir ortamdan gelerek okula başlayan yedi yaşındaki çocukların okula gitmeme isteği sıkça görülebilmektedir (Yavuzer, 1997:29-30).

Serbest tutumda çocuğa sayısız haklar tanınmıştır. Çocuğa davranışlarında sınır çekilmez, çocuk da o kurallara uymaz ve kurallara yalan, yanlış gözü ile bakar. Çocuk anne ve babadan çekineceği yerde anne ve baba çocuktan çekinir. Bu tutumun çocuk merkezli olduğu görülür. Bu tutumla yetişen çocuklar itaatkâr değildir, sorumsuz bencil ve şımarıklırlar (Özyürek, 2004:8).

2.2.4 Tutarsız (Dengesiz ve Kararsız) Tutum

Bu tür tutumun en önemli özelliği ebeveynlerin çocuğun yaptıklarına hiç karışmayışlarıdır. Çocuğun her yaptığı hoş karşılanır. Bu tür ailelerin çocukları ile olan ilişkileri zayıftır. Çocuğa karşı bazen ilgisizdirler ve duygusal bağları zayıftır ve bazen de sıcak ve yakındırlar. Çocuk hiçbir şekilde denetim altında değildir. Bu bakımdan çocuklar bir çeşit aile otoritesi eksikliği çekmektedirler Çocuk evde ne isterse onu yapmaktadır. Ne zaman isterse o zaman yemek yer, ne zaman isterse o zaman ders çalışır ve ne zaman isterse o zaman uyur. Çocuğun her davranışı tamamı ile kendi isteklerine göredir. Bu tür çocuklar kendi arzu ve isteklerini denetlenmesini pek öğrenemezler ve bu bakımdan dış dünyada çeşitli problemlerle karşılaşırırlar. Yani bu tür çocuklar evlerinden ayrıldıklarında ya da sosyal yaşama katıldıklarında çeşitli sorunlarla karşılaşırırlar. En büyük sorun evdeki izin verici tutumun dış dünyada bulunamayışdır. Bu bakımdan bu şekilde izin verici bir tutum ile yetişmiş olan bu çocuklar dış dünyada hayal kırıklığına uğrarlar. Bu tip çocuklar kendi arzularını ve isteklerini denetleme yeteneğinden yoksundurlar ve bu bakımdan özellikle sebat ve konsantrasyon gerektiren işlerde başarılı olamazlar. Onlar hep kendi isteklerine göre yaşamaya alışmışlardır ve bu bakımdan da okul hayatında ya da is hayatında başarılı olamazlar (Şendil, 2003:178).

Çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz yönde etkileyen dengesiz ve kararsız tutum birçok şekilde çocuğun karsısına çıkmaktadır. Dengesizlik ve tutarsızlık, anne baba arasındaki fikir ayrılığından kaynaklanacağı gibi, anne babanın gösterdiği değişken davranış biçimlerinden de kaynaklanabilmektedir. Yavuzer'e göre anne babanın, çocuğun yanında kendisi ile ilgili tenkitlerde bulunmaları, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz yaklaşması ya da birinin çocuğu sürekli kayırması, sık

görülen tutarsız davranışlardır. Bunun dışında anne babanın şahsi anlamda yaptığı dengesiz ve tutarsız davranışlara da rastlanılmaktadır (Yavuzer, 2005:31).

2.2.5 Mükemmeliyetçi Tutum

Bu tutumdaki anne babaların çocuklarından çok başarılı olmaları ve etrafta parmakla gösterilmeleri gibi beklentileri vardır. Bu anne babalar genellikle kendi çocukluk dönemlerinde zor şartlar altında büyümüş veya sonradan iyi bir statü veya ekonomik düzeye gelmiş yada rekabetçi ve kıyaslayıcı bir çevresi bulunan ebeveynlerdir. Bazıları kendileri isteyip de bazı engeller nedeniyle ulaşamadıkları hedeflere çocuklarının ulaşmasını isterler. Çocuklarını ihtiyaçları doğrultusunda değil, kendi istek ve beklentileri doğrultusunda yetiştirirler. Bu anne babaları memnun etmek zordur. Sıklıkla çocuklarını başka çocuklarla kıyaslarlar. Kendi önerdikleri faaliyetlere çocukları ilgi göstermeyince demoralize olurlar. Yiyeceği şeylere hatta kimlerle arkadaşlık edeceklerine eleştirel bir tarzda yaklaşır (Aydın, 2002:62).

Missildine (1963:117), çocuğun memnuniyet duygusunu hissetmeme ve davranışlarının ailelerinin onayı için yeterince iyi olmaması ile sonuçlanan, mükemmeliyetçi ailelerin, çocuklarının davranışlarını onaylamayıp, en iyisini yapmaları için onları zorlamalarını dile getirmiştir. Böylece çocuk asla memnuniyet duygusu hissetmemekte, davranışı ailelerinin onayı için asla yeterince iyi olmamaktadır. Mükemmeliyetçiliğin sınırlı ailesel kabul ve ısrarcı ailesel isteklere dayandığına inanır. Mükemmeliyetçi ailelerin sadece kendi başarısızlıklarını küçümsemekle kalmayıp aynı zamanda çocuklarının çabalarını kabul etme ve ödüllendirmeyi de zor bulduklarını belirtmiştir (Frost ve diğ. 1991) .

Bu tutumla yetişen çocuklar koşullu sevgiye odaklanırlar. İyi olduklarında anne babaları onları sevecek, başarısız olduklarında ise sevmeyecek sanırlar. Onlar da bu sevgi türünü benimserler. İnsanlara koşullu sevgiyle yaklaşır. Genellikle bu çocuklar da mükemmeliyetçi olurlar ve hata kabul etmezler. Okul ve iş hayatlarında başarıyı yakaladılar da insan ilişkilerinde zorlanırlar. Hayatın mükemmel olmasını isterler ama hayatın farklı yüzüyle karşılaştıklarında mutsuz olurlar (Öz, 2005:97) .

2.2.6 Demokratik Tutum

Demokratik tutumda, ailenin tutumu sevgi ve bağımsızlık temelleri üzerine oturmuştur. Anne-babalar çocuğa söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar, onunla işbirliğine girer, çocuklarını desteklerler ve bu çocukların daha bağımsız, dışa dönük, yaratıcı oldukları gözlenir. Demokratik anne ve babaların çocukların davranışlarını daha akıllıca yönlendirdikleri söylenmektedir. Demokratik anne ve babalar çocuklarını ayrı bir kişi olarak kabul etmektedirler. Çocuklarına değer verirler ve onların özerk ve bağımsız olarak kişilik geliştirmesine destek olurlar (Özyürek, 2007:9).

Bu tip aileler çocuklarına karşı hoşgörü sahibidirler, ona insan olarak saygı gösterirler. Çocuklarını çok az kısıtlarlar. Çocukların arzularını diledikleri gibi gerçekleştirmelerine izin verirler. Çocuğun kabul edilme ve onaylanma isteklerini göz ardı etmezler. Çocuğun kendine has gelişimine destek olurlar. Bu tür aileler çocuklarının kendilerini gerçekleştirmesine izin verirler. Bunu yaparken her bireyin kendine has ve biricik olduğunu unutmaz ve göz ardı etmezler. Bu bakımdan çocuk anne babasından yeterince hoşgörü görmektedir. Bu da çocuğun kendine güvenen ve toplumsal bir birey olmasına büyük oranda yardım eder. Çocuk belli sınırlar içinde özgürdür. Söz hakkı vardır ve duygu ve görüşlerine saygı duyulur. Çocuk ailesinden sevgi ve saygı görmektedir. Söyledikleri yetişkinler tarafından dinlenmektedir. İçinde yaşadığı bu ortamdan faydalanan çocuk girişimci özellikler sergiler, özgüveni tam olur ve kendi kararlarını kendi verip bu kararların sorumluluklarını almasını öğrenir (Durmuş, 2006:36).

2.2.7 Reddedici Tutum

Bu tip bir tutum daha çok çocuğun istenmediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu ise evlilik dışı bir ilişkide, istenmeyen bir gebelikte ortaya çıkmaktadır. Bundan başka anne ve baba kaynaklı başka sorunlarda bu tür reddedici bir tavrın ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu tür bir tutumla yetiştirilen çocuklar herhangi bir sevgi ve ilgiden yoksundurlar. Ana ve baba tarafından çocuğa sıklıkla istenmediği duygusu verilmektedir. Bu tür tavırlar çok farklı biçimlerde ortaya konabilmektedir.

Çocuk hakarete maruz bırakılabilir ya da terk edilir. Bu durumda çocuk çok yoğun bir güvensizlik hissederek insanlara karşı güvensiz olur. Çocuk anne ve babasından herhangi bir şekilde sevgi görmediği için kendisi de sevmez. Bu tür çocukları insanlarla ilişki kurarken güçlük çekerler ve çoğunlukla da iyi ilişkiler kuramazlar. Sürekli bir şeyi yâ da sahip olduklarını kaybetme korkusu yaşarlar (Tuzcuoğlu, 2004:38) .

Reddedilmiş çocuklar ilgi çekmek için olumlu davranışlarda bulunabilir ancak gerektiği ilgiyi bulamadığında bu davranışlarından vazgeçerek başka tepkiler de gösterebilir. Kendi içine kapanarak, ailesi ile olan iletişimini zayıflatır ya da ailesinin ilgisini çekebilmek için olumsuz ve saldırgan davranışlarda bulunmaya çalışabilir (Aydın, 2002:49) .

Ana-baba çocuğun en uzun süre ve en yakın etkileşimde bulunduğu kişilerdir. Özellikle okul öncesi dönemde ana-baba tutumları çocukta temel karakteristiklerin oluşmasında başrolü oynamaktadır (Kuzgun, 1992:191).

Çocuk, anne-babadan aldığı kalıtsal özelliklerle doğar. İlk etkileşimde bulunduğu kişiler yine anne ve babasıdır. Çocuğun gelişimi anne-babanın ona gösterdiği davranışlar ve sağladığı aile ortamı ile en yüksek seviyeye ulaşır. Çocukların yetişkinlerden farklı olan bir zihinsel yapıları vardır. Onlar yetişkinlerin minyatürü değildirler. Onların dünyayı görme ve gerçeklere karar vermede kendilerine özgü yolları vardır. Çocuklar dünyayı görme ve gerçeklere karar verme yollarını yetişkinler rehberliğinde edinirler ve geliştirirler. Bu nedenle ilk altı yıl içinde anne babaların çocuklarına rehberlik etmeleri son derece önemlidir(Darga, 1999; Charles, 2000; Akt:Ünüvar, 2008:1).

Anne-babaların çocuk yetiştirme tarzlarının; çocukların psiko-sosyal, zihinsel, dil, cinsel ve bedensel gelişimlerini etkilediğini belirten Senemoğlu (2004); ana-babaların çocuklarına karşı olan tutum ve davranışlarının yanı sıra, aile içinde ana-baba ve diğer bireylerin etkileşimlerinin niteliğinin de çocukları önemli ölçüde etkilediğini vurgulamaktadır. Birbirleriyle sıcak ve sevecen, saygı temeline dayalı ilişkiler içerisinde olan bir ailede çocuğun tüm gelişimlerinin beslendiğini; huzursuz,

çekişmeli, kavgalı bir ailede çocuğun gelişiminin olumsuz etkilendiğini ifade etmektedir.

Toplumunu oluşturan en küçük sosyal kurum aile olduğuna göre sağlıklı toplumların oluşması açısından çocuğun eğitimi ile ilgili olarak ailenin izlediği yol çok önemlidir. Ailenin eğitime ilişkin tutumu ve eylemleri, içinde yaşanılan kültürün değerlerine ve normlarına göre şekillenmektedir. Gerek kırsal gerek kentsel kültüre ait olsun her ailenin toplum içinde bir konumu vardır. Bu sosyal konum doğal olarak ailenin eğitsel ortamını da etkilemektedir. Çocuğun hızlı gelişiminin olduğu ve kişilik özelliklerini yerleştiği temel eğitim döneminde aile ortamı eğitim açısından oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Kılıç, 2007:30).

Aile kişinin içine doğduğu, ilk sosyal deneyimlerini kazandığı ve daha sonraki yıllar için gerekli ilk adımları attığı yerdir. Çocukların ya da bireylerin kişiliklerinin temelleri ailede atılır. Ailenin sağladığı öğrenme yaşantıları ve sunmakta olduğu rol modellerin, çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde önemli bir yeri vardır (Ülküer ve Buz, 1988: 56). Bu bakımdan ailenin çocuk ve yaşamı üzerinde etkisi büyüktür. Bu etkileşim daha anne karnında baslar. Bu evrede annenin duygusal dünyası, çocuğu isteyip istememesi ve benzeri faktörler karnındaki çocuk üzerinde son derece etkili olurlar. Bu evrede annenin mutsuzluğu, kızgınlığı, ruhsal durumu karnındaki çocuk üzerinde etkiye sahiptir. Anneler duygularını, vücutlarındaki hormonlar yardımı ile karnındaki çocuğa geçirirler. Bu bakımdan anne çocuğu daha karnında iken etkilemeye baslar (Örgün, 2000: 19). Çocuk doğduktan sonra ise bu etkileşim artarak devam eder. Karşılıklı ana baba çocuk etkileşimi çocuk gelişiminin kilit özelliklerindedir. Ana babanın katılması, ana babanın kendine yardım edebilme yetenekleri ve çocuk yetiştirme stilleri, ana baba ve çocuk etkileşimlerini etkileyen ve erken dönemdeki gelişmeye, okula geçişe ve çocuğun gelecekteki verimine katkıda bulunan faktörlerdir (Kılıç, 2007:30).

Sağlıksız ailenin temelinde birbirleriyle anlaşamayan, aralarında iyi bir iletişim ve etkileşim kuramamış olan eşler bulunur. Bu doyumsuzluklar çeşitli patolojik davranışlara dönüşerek gerek eşler arasında gerekse çocuklarda bazı bozulmalara yol

açabilmektedir. Ancak ailenin sağlıklı ve sağlıksız olmasında, dış uyaranların etkisi de göz önüne alınmalıdır. Aile içinde veya dışında, hastalık, ölüm, işsizlik gibi meydana gelen bazı olayların geçici de olsa, aile fonksiyonlarında birtakım bozulmalara sebebiyet verdiği kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Aile grubu içinde rol alan kişilerin eksilmesi ve ilavesi, kişilerin yaşamlarında esas olan rollerde değişiklik olması veya kendilerine uygun olmayan bir role geçmek zorunda kalmaları bazı sorun odakları yaratarak, sağlıksız davranışları arttırabilir (Kılıç, 2007:23).

2.3 Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Çocuklarla Etkileşim Biçimleri

Bağlanma teorisi bebeğin ihtiyaçları için tepki vermesi ile bakım veren yetişkinin buna uygun cevabı sonucu emniyetli bebek ebeveyn bağlanması oluşması esasına dayanır (Bowlby, 1969:39). Fakat bu kavramın kadınlarla olduğu gibi erkekleri de içerip içermediği konusu halen araştırılmaktadır. Bağlanma (attachment) teorisi son yıllarda babayı hatta diğer bir çok figürleri de içine alarak değerlendirecek şekilde geliştirilmektedir (Schaffer ve Emerson, 1964).

Çağdaş (2003:2), günümüzde teknoloji ve ekonomide yaşanan sürekli ve hızlı değişimlerin aileyi oluşturan bireylerin görev ve sorumluluklarında değişikliklere neden olduğunu belirtmektedir. Geleneksel olarak toplumumuzda gözlenen geniş aile yapısının yerini çekirdek ailelerin aldığını, değişen ekonomik koşullar nedeniyle kadın iş gücüne duyulan ihtiyacın, kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi ve çalışan anne sayısının her geçen gün artmasının, babanın görev ve sorumluluklarında da değişimler yarattığını vurgulamaktadır. Babanın; ailenin gelirini sağlamanın yanı sıra, çocukların bakım ve eğitimlerinde önemli rol oynamaya başladığını da belirtmektedir.

Toplumda babalara tahsis edilen farklı roller olmasına rağmen, günümüz toplumunda kilit rol oynayanı, eve ekmek getirme rolüdür (Baruch ve Barnett, 1987). Çocuk üstünde dolaylı etkisi olan bir diğer önemli rolü, babanın anne için bir duygusal destek kaynağı olmasıdır. Bu durum anne-çocuk ilişkisinin kalitesini yükseltirken, aksi söz konusu olup da babalar anneye destek sağlamadığında ve evde şiddetli geçimsizlik

olduğunda, bu durumun olumsuz sonuçlarını çocuklar yaşamaktadır (Cummings ve O'Reilly, 1997). Dahası, babalar çocuklarla ilişkin ev işlerine katıldığında annelerin iş yükünü azaltmaya yardımcı olurlar ve bu da aile içindeki ilişkilerin kalitesini olumlu etkiler. Babalar ev işlerine katılarak çocukları için de bir örnek oluştururlar. Babaların çocuklarıyla etkileşim kurmaları da babanın çocuk üzerindeki doğrudan etkisidir. Babalar çocuklarına bakım sağladığında, onlara bazı şeyler öğretip onlarla oynadıklarında, daima bu etkiyi yaratırlar (Lamb, 1997:147).

Ana-babaların; çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırabilmeleri, kendi kendini denetleyen, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen ve girişimci bir birey olmalarını sağlayabilmeleri, öncelikle onları tanımaları ve onlarla sağlıklı bir iletişim kurmalarıyla mümkündür (Yavuzer, 2003:112).

Parke'e (1981) göre, yapılan çalışmalar; babaların annelere oranla çocuklarının daha fazla bağımsız davranmasını ve çevreyi keşfetmesini cesaretlendiren bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Bu da çocuğun zekasını olumlu yönde etkilemektedir (Akt: Albukrek, 2002:51).

Ehrensaft'a (1987) göre; babanın, çocuğun yetiştirilme sürecine aktif katılımı ve sorumlulukları paylaşması, çocuğun eşitlik ve adalet değerlerini içselleştirebileceği demokratik bir ortam yaratır. Ayrıca doğumundan itibaren farklı ana-baba tarzlarını görmesi, çocukta farklılıkların anlamını kolaylaştırır. Çocuk, farklı tipteki insanlarla daha iyi ilişki kurabilir ve yeni koşullara daha kolay uyum sağlayabilir hale gelir (Akt: Kuzucu, 1999:24).

Babalık rolünü; sadece çocuğun ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak ve onu disipline etmek olarak algılamayan, aynı zamanda çocuğuyla yakından ilgilenmek, onun bakımına katılmak olarak algılayan baba; çocuğunun hayatına daha çok katılmaktadır. Babaların, cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlarını bırakıp, modern tutumlara sahip oldukça çocuklarıyla daha çok ilgilendiklerini ve onlara daha yararlı olduklarını söyleyebiliriz (Akt: Kuzucu, 1999:33).

Anne-babaların çocuklarına sevgi ve ilgiyle yaklaşımlarının yanı sıra başkalarının duygularını anlama ve yardım etmede çocuklarına örnek olmalarının, onların empatik becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu söyleyebiliriz. Anne-babaların, çocuklarının başkalarına zarar veren davranışları karşısında bu davranışın diğer kişi üzerindeki olumsuz etkisi hakkında bilgilendirmeye yönelik bir tutum sergilemelerinin çocuğu daha sonraki davranışlarında empatik olmaya yönelteceği bilinmektedir. Bu nedenle erken çocukluk yıllarından itibaren sadece annelerin değil, babaların da çocuklarıyla iletişim kurabilmeleri için empatik becerilerini geliştirecek eğitime ihtiyaçlarının olduğu düşünülmektedir (Ünal, 2003:32).

Senemoğlu (2004:15), okulöncesi ve ilköğretim çağında çocuğu olan ana-babaların, çocuklarına model olmaları gerektiğini ve model olarak çocuklarına pek çok istedik davranışı kazandırabileceklerini vurgulamaktadır. Ana-babaların, çocuklarının kazanmalarını istedikleri davranışları kendileri göstererek, aldıkları pekiştirmeleri de çocuklarının gözlemelerinin önemini vurgulamaktadır.

Şahin (2000:63), ebeveynlerin, çocukların dünyaları hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Babaların, arabalarını temizlerken oğullarının da lastikleri temizlemesine izin vermeleri gerektiğini, böylelikle çocukların lastiklerdeki pütürleri görerek sürtünme gibi bir konuda fikir edinmelerine yardımcı olunacağını belirtmektedir. Ebeveynlerin günlük yaşam içerisinde bunun gibi pek çok fırsatı eğitsel amaçlı kullanmaları mümkündür.

Alakuş (2003:7), çocuklara uygun ortamlar ve materyal desteği sağlanması ve bu materyallerle etkileşen çocukların gözlenmesi konusunda anne-babaların sorumlu olduklarını belirterek, ebeveynlerin çocuk resimlerine karşı tavırlarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu tavrın çocuk üzerinde çok önemli ve ciddi etki yapabileceğini belirten Alakuş, anne-babaların çocuklarının resimleri hakkında söyleyecekleri sözleri çok özenle seçmeleri gerektiğine de dikkat çekmektedir. Aksi halde çocuğun sezgi ve yaratıcılık yetisinin olumsuz etkilenmesinin söz konusu olabileceğini belirtmektedir.

2.4 Baba Çocuk Etkileşiminin Çeşitli Gelişim Alanlarına Etkisi

Baba olma kavramını değişime uğratan ve babanın çocuğun eğitimindeki rolüne ilginin artmasına yol açan pek çok etken vardır. Bunlar; politik, sosyal, ekonomik alandaki değişimlerin kadın-erkek rollerini etkilemesi, çalışan anne sayısının artması, kadının tam gün dışarıda çalışması bu etkenler arasında gösterilebilir (Günel, 2007:37).

Babalığın eşin gebe olduğunun anlaşıldığı anda başladığı belirtilmektedir. Erkekler baba kimliğini, hamilelik ile başlayıp doğum sonrası devam eden üç yıllık süreçte edinerek geliştirirler. Babanın çocuğuyla hemen bağ kurması önemlidir. Çünkü çocuğun ilk beş yıllık yaşantısı, ömrünün en önemli yıllarıdır (Karaköse ve Karaköse 2007).

Çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde babanın çok önemli bir rolü vardır. Etkin bir baba rolü, çocuğun her türlü gelişimine olumlu yönde etki etmektedir. Babanın çocuğu ile ilişki kurma biçimi, çocuğun kişiliğini etkiler. Babasından ilgi ve sevgi gören çocukların arkadaşları ile ilişkilerinde daha uyumlu, liderlik özellikleri gelişmiş, yetenekleri artmış çocuklar olduğu gözlenmiştir. Anne ve babanın birbirine uyumlu ve dengeli olması, çocuğun yetiştirilmesinde tüm gereksinimlerin karşılanmasında sorumluluk alması, çocuğun kendisiyle ve dünya ile barışık, mutlu bir birey olmasına katkıda bulunur (Bursa Sağlık Müdürlüğü, 2008:1).

Çocukların babalarıyla yakın ve sıcak ilişkileri olduğunda psikolojik olarak daha uyumlu, okulda da daha başarılı oldukları, daha az anti-sosyal davranışlarda buldukları ve yaşam boyunca akranlarıyla daha iyi ilişkiler kurdukları gözlenmiştir (Koçak, 2004:5).

Çocuğun gelişiminde, hayata hazırlanmasında uygun disiplin yöntemlerinin kullanılmasında babanın önemi büyüktür. Disiplinin oluşturulmasında babaya önemli görevler düşmektedir. Babanın kızan, bağırın, otoriteyi temsil eden, kendisinden korkulan ve tehdit unsuru olarak kullanılan rolde olmaması gerekir. Babanın

çocuğuyla açık, tutarlı ve belli esneklikleri olan bir ilişki kurması sağlıklı bir baba çocuk ilişkisinde önemli bir rol oynar. Babanın Çocuğuyla İletişiminde Dikkat Etmesi Gerekenler :

- ✓ Çocuğa sevgi, ilgi göstermeli ve zaman ayırmalıdır. Çocuğa gösterilen sevgi ve ilgi sonucunda çocuk kendisine değer verildiğini, sevildiğini hissederek ve mutlu olur.
- ✓ Çocuğa sevgisinin içten, sıcak, yalın ve koşulsuz olduğunu göstermelidir.
- ✓ Bebeklik döneminde, bebeğin bakımına katılmalıdır. Bebeğin sağlığı, beslenmesi, temizliği, ağladığında sakinleştirilmesi ve tüm ihtiyaçlarını karşılaması önemlidir. Bu ilişki daha sonraki süreçte olan sağlıklı ilişkinin önemli bir parçasıdır,
- ✓ Çocuğu olduğu gibi kabul etmeli, başkalarıyla kıyaslamamalıdır,
- ✓ Çocuğun çabalarını, olumlu davranışlarını desteklemeli, başarısızlıkları karşısında sabırlı, sakin, yapıcı olmalıdır,
- ✓ Çocuğun sorumluluğunu ve ihtiyaçlarını anne ile paylaşmalıdır,
- ✓ Çocuğun hayatındaki önemini, çocuğa göstermeli ve ifade etmelidir,
- ✓ Baba davranışlarıyla çocuğa iyi bir model olmalıdır (Bursa Sağlık Müdürlüğü, 2008:2).

Çocuk ve babası arasındaki iletişimin gelişim alanları üzerindeki etkisi daha çok babasız çocuklar ile yapılan araştırmalardan yola çıkılarak yorumlanmıştır. Çocuk ile baba arasındaki kaliteli ilişkinin çocuğun bilişsel, sosyal, duygusal ve cinsel gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (Bakanay, 2007:23).

2.4.1 Çocuğun Zihinsel Gelişiminde Babanın Önemi

Çocuğun yaşamının ilk dönemlerinde babanın davranışlarının niteliği, daha sonraki dönemde çocuğun zihinsel işlevlerini etkilemektedir. Babanın bakım, beslenme, oyun vb. konulara ilgisi ile çocuğun zekâ gelişimi arasında olumlu yönde bir ilişki vardır (Çetin, 2006:79). Baba, çocuğun gereksinim duyduğu uyaranları

sağlayan en önemli kişilerden biri olması nedeniyle, çocuğun zihinsel gelişiminde etkili olur. Baba sadece doğrudan davranışıyla değil, çevre düzenlemeleriyle de çocuğun zeka gelişimine katkı sağlar. Baba; çocuğun bağımsız davranmasını, çevreyi keşfetmesini destekleyen, cesaretlendiren bir tutum içerisinde olduğunda, çocuğun zeka gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir. Babanın çocuğa oyun arkadaşı olması, konuşması, kitap okuması, dokunması çocuğun zekasını olumlu yönde etkilemektedir (Bursa Sağlık Müdürlüğü, 2008:1). Yapılan araştırmalarda bu görüşü desteklemektedir.

Jordan ve arkadaşları erkek çocuğun zihinsel yeteneği ile babanın ilgisi arasında oldukça anlamlı bir ilişki bulmuşlar, uzun süreli izleme çalışmaları sonunda çocuğun yaşamının ilk dönemlerindeki baba davranışının niteliğinin, çocuğun zihinsel işlevlerini etkilediğini göstermişlerdir. Suanum ve arkadaşları, 6 -11 yaşlarında 5493'ü parçalanmamış aileden, 616'sı da babası bulunmayan ailelerden gelen toplam 6109 çocuğu incelemişler, babasız çocukların zeka testi sonuçlarını anlamlı derecede düşük bulmuşlardır (Poyraz, 2007:9).

2.4.2 Çocuğun Sosyal Gelişiminde Babanın Önemi

Babaların çocuklarıyla kurdukları olumlu ve yakın ilişkinin çocuğun kişilik gelişimi üzerindeki olumlu etkisi bilinmektedir. Çocukların benlik algısı, özgüven gelişiminde babadan gelen geri bildirimlerin yapıcı ya da yıkıcı etkileri olabilir. Benlik algısı “kişinin kendi değeri hakkındaki düşünceleri” hayatın ilk yıllarından itibaren öncelikle aileden alınan daha sonra gelişen sosyal çevre tarafından desteklenen geri bildirimler ile oluşur. Ailesi tarafından değer gören, kabul edilen, sevilen bir çocuk kendinin değerli, önemli ve sevilebilen bir birey olduğuna inanır, böylece olumlu bir benlik algısı geliştirir. Babaları bu noktada da rolü oldukça kritiktir. Babalar çocuğun dış dünya ile kurdukları ilişkide köprü rolü üstlenirler.

Babanın onayı, kabulü çocuğa dış dünya tarafından da kabul edildiği, beğenildiği mesajını verir (Bakanay, 2007:31).

Çocukların gelecek dönemlerde iyi ve sağlıklı olmalarında veya birçok psikolojik ve davranışsal problemler ortaya çıkarmalarına baba sevgisinin ve yakınlığının anne sevgisi ve yakınlığı gibi önemli olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Barnett, Marshall ve Pleck (1992), anne veya babaları ile pozitif ilişki târif eden erkek çocuklarda psikolojik stresin daha az olduğunu göstermişlerdir. Daha yeni çalışmalar, baba ile daha yakın ilişki içinde olan çocukların psikolojik olarak daha uyumlu olduğu, benlik saygılarının daha yüksek olduğunu, okulda daha iyi fonksiyon gösterdiği, okul dışı aktivitelere daha fazla zaman ayırdıklarını, daha az anti-sosyal davranışlar sergilediği ve ikili ilişkilerde daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur (Erdoğan, 2004:63).

1982’de yapılan diğer bir çalışmada bebeğin sosyalleşmesi için anne kadar babanın da çok önemli olduğu gösterilmiştir. “Çok iyi sosyalleşmiş bebeklerin” gerek anne gerek babalarıyla aralarında güvenli bir sevgi bağı bulunduğu “en az sosyalleşmiş bebeklerin” ise sadece baba ile etkileşimleri olduğu ortaya konmuştur (Poyraz, 2007:12).

Çocuklar babaları ile kurdukları ilişkide babanın davranışlarını, problem çözme becerilerini, olaylar karşısındaki tepki ve tutumlarını model alırlar. Çocuk ile kurulan olumlu ilişkinin çocuğun gelişimindeki rolü çok önemlidir. Babası tarafından sevildiğini, onaylandığını en önemlisi kabul edildiğini hisseden çocuk öğrenmeye ve gelişmeye daha açık olacaktır. Çocuk ile kurulacak olumlu ilişki için çocuğu dinlemek, onun fikirlerine saygı göstermek, sevgiyi açıkça ifade etmek kadar kural ve sınırları belirlemek de önemlidir. Çocuklar olumlu davranışlar kadar hatalarından da öğrenirler. Önemli olan ebeveynlerin hatalar karşısındaki tutumlarıdır. Çocuğun hatalarını onun için doğru davranışı öğrenme fırsatı olarak değerlendirin. Sadece bağırarak, kızarak yerine uygun olan ve beklenen davranışın anlatılması, gerektiğinde çocuğun davranışının sonucunu yaşamasına izin verilmesi gerekir. Bazen çocuğu olumsuz durumlardan korumaya çalışmak onun sosyal ve duygusal gelişimini engelleyecektir (Bakanay, 2007:33).

2.4.3 Çocuğun Cinsel Kimlik Gelişiminde Babanın Önemi

Cinsel kimlik gelişimi, doğumla başlayan ve yetişkinliğe kadar devam eden bir süreçtir. Çocuk cinsel kimlik gelişiminde sosyal rol olarak da anne babayı model alır. Anne ya da baba, kendi cinsiyetinden memnun değilse çocuk da bu cinsiyeti benimsemekte zorluk çekebilir. Örneğin, sürekli kadın olmanın zorluklarından yakınan, bir daha dünyaya erkek olarak gelmek istediğini söyleyen bir annenin kızının da kadınlık rolünden memnurluk duymayacağını söylenebilir. Çünkü cinsel kimlik, cinsel eylemi de içinde barındıran ancak bunun ötesinde kadınlık rolü ve erkeklik rolünü de içeren geniş bir kavramdır (Rehberlik Postası, 2006:12).

Cinsel-rol ayrımı çocuklarda 3 yaşında başlar. Ama bu rol ayrımına temel olan gözlemler çocuğun anne-baba ile ilişki kurduğu ilk andan itibaren başlar. Erkek ve kız çocuk arasında doğuştan gelen farklılıklar olsa da sağlıklı bir cinsel rol gelişimi anne-babayı model alarak oluşur. Çocuklar farkında olmadan anne-babalarını gözlemlerler (Bakanay, 2007:34).

Babanın özellikle erkek çocuğun maskülen (erkeksi) davranışı kazanması açısından önemi büyüktür. Erkek çocuk maskülen davranışı babası ile özdeşleşerek ve onu taklit ederek kazandığından, babanın olmaması durumunda çocuğun cinsel rol gelişiminin bundan olumsuz olarak etkilenmesi olasılığı yüksektir. Babası "pasif" ve "ilgisiz" olan erkek çocuklar ise, sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilenmesi bir yana, daha az maskülen kimliğe sahip olabilmekte, cinsel kimlik karmaşasına düşmektedir. Çünkü çocuğun sürekli anneye birlikte olması, zaman içinde onunla bütünleşmesine ve özdeşim modeli olarak anneyi almasına sebep olabileceğinden, erkek çocuk, annesi gibi olmak, onun gibi makyaj yapma arzusu hissetmekte ve girişimde bulunabilmektedir (Çetin, 2006:76).

Babanın rolü özellikle erkek çocuğun cinsel rol gelişimi için önemli gözüktüğü de kız çocuğunun gelişiminde de etkisi büyüktür. Erkek çocuklar babalarını gözlemleyerek ve taklit ederek erkeklerin nasıl davrandıklarını öğrenirler. Babanın sorunlar karşısındaki tepkisi, evdeki kuralları uygulama yöntemi, davranışları erkek

çocuk erkeklik ile ilgili kavramlarının oluşmasında temel oluşturur. Erkek çocuğun ilk yıllarından itibaren baba ile özdeşleşmesi ileriki yıllardaki gelişimleri için oldukça önemlidir. Yaşamlarının ilk yıllarında babaları ile yeterli paylaşımda bulunmayan çocukların ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bundan olumsuz etkilendikleri bilinmektedir. Kız çocukları için ise babanın önemi farklıdır. Çünkü baba hayatlarında tanıdıkları ilk erkektir. Bu nedenle baba ile kurulan ilişki gelecekte karşı cinsle kurulacak ilişkilerin kalitesini ve şeklini belirler (Bakanay, 2007:34).

Babası olan kızlar diğerlerinden daha çok feminen (kadınsı) davranışlar göstermektedirler. Rol teoristleri bu durumu, babanın kız ve erkek çocuklarına farklı davranışlarda bulunmasının çocuğun cinsiyet rollerini öğrenmesinde önemli bir etken olduğu şeklinde açıklamaktadırlar. Psikoanalitik teoristler özdeşleşme olayında kızların babanın sevgisi için anne ile rekabete girmesi sonucunda cinsiyet rollerini kazandığı şeklinde görüşlerini belirtmektedirler. Sosyal öğrenme teoristleri ise kızların erkeklerle etkileşimlerinde özel becerileri de içine alan kadınsı davranışları kazanma da baba ile etkileşimin ve deneylerin önemli olduğunu savunmaktadırlar. Hem kız hem erkek çocuğun cinsel kimlik gelişiminde, anneye oranla babayla kurulan ilişki daha fazla yarar sağlamaktadır (Poyraz, 2007:16).

2.4.4 Çocuğun Kişilik Gelişiminde Babanın Önemi

Kişilik, doğal anlamıyla, kişi olarak insanı ifade eder; diğer bir deyişle bu anlamda kişilik, düşünen varlık olarak ve bireyselliğiyle insandır. Kişi ve kişilik, insanı kendine özgü yetenekleriyle ve bu yeteneklerin oluşumu ve gelişimiyle birlikte kavramaktadır (İmamoğlu, 2005:183-184).

Kişiliğin oluşumunda ve gelişiminde ana baba tutumlarının etkisi, özellikle çocuğa uygulanan ödül ve cezaların çocuğun davranışlarını şekillendirdiği, gerek öğrenme kurumlarının gerekse kişilik kuramcılarının üzerinde önemle durdukları bir görüştür (Yeşilyaprak, 1993:16).

Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesi bebektan itibaren olumlu, tutarlı, sevgi dolu bir aile içinde serpilip gelişmesine bağıdır. Çocuğun kişilik özellikleri ana babanın tutumunu, ana babanın tutumu ise çocuğun gelişimini etkileyerek onun kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturur. Bu temeller onun kişilik gelişimini sağlamaştırmasına yardımcı olur (Poyraz, 2007:18).

Kızın anneyi benimsemesi, erkek çocuğun da babayı örnek alması kişilik gelişmesinde en önemli olaydır. Erkek çocuk erkek kimliğini babaya benzeyerek, kız çocuk da kız kimliğini anneye benzeyerek kazanır. Psikolojide bu olaya "özdeşim" adı verilir. Bu, ana-baba niteliklerinin içe sindirilmesi, özümsemesidir ve bilinçli bir öykünmeden çok, daha derine inen bir benimseme olayıdır. Okul öncesi dönemde çocuk kendini özdeş tutacağı model olarak anne ve babasını alır. Onların özellikleri ile değer yargılarını örnek olarak benimser; hareket, tutum, konuşma gibi davranışlarını taklit etmeye uğraşır. Bir başka deyişle, çocuk dış dünyayı anne ve babasının gözlüğü aracılığıyla görmeye çalışır. Okul öncesi dönemde anne ve babasını böylesine etkili birer model olarak alması, çocuğun gelecekteki kişilik yapısını, duyu ve düşüncesini doğrudan etkiler. Kuşkusuz, anne ve babanın olumsuz tutum ve davranışları da çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileyecektir (Çetin, 2006:77).

2.4.5 Çocuğun Duygusal Gelişiminde Babanın Önemi

Çocuğa etkisi çocuk ana rahmindeyken başlayan babanın çocuğun analitik beceri ve akademik başarı gibi zihinsel gelişimine, psikososyal uyum ve bağımsızlık düzeyi gibi sosyo-duygusal gelişimine etkisi günümüzde açık bir şekilde fark edilmiştir. Babası ile ilgili olan çocuklar ile babasız büyüyen çocukların gelişimleri incelendiğinde, babanın çocuğun, zihinsel, sosyoduygusal gelişimine etkisi günümüzde açık bir şekilde fark edilmiştir(Poyraz, 2007: 21).

Bebekler üzerinde yapılan bir çalışmada, babanın bebeğin sosyal ve duygusal gelişimine katkısı sadece anneye değil, babaya da güvenli bir şekilde bağılandığı zaman sosyal ve duygusal olarak daha çok geliştiği bulunmuştur. Ayrıca babasına olan bağılılığın çocuğu, anneye güvensiz bağılanma durumunda oluşan zararlı sonuçlardan

koruduğu ortaya çıkmıştır. Bütün gözlemler gösterir ki, bebekler anne babanın her ikisinde de ayrılmaktan sıkıntı duyar, ikisinden birinin varlığı halinde rahatlar. Bebekler huzursuz olduğu zaman, rahatlamak için anne babadan kendilerine cevap verebilecekleri kim ise ona dönerler. Gerçi 12 ve 18 aylık bebeklerin eğer seçim yapmaları mümkünse, annelerini yeğledikleri görölmüştür. Bununla beraber eğer babalar bebeğin bakımını öncelikle üstlenmiş iseler, bebeğin tercihinin daha değişik olması beklenir. Çocuğuyla fazla zaman harcayan baba ve çocuk arasında bağlılık gelişmektedir (Poyraz, 2007: 20).

2.5 Aile Katılımı

Aile kan bağlılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık iliksisini bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel birimdir (Nazlı, 2007:17).

Okul öncesi dönemde okul-aile işbirliği özel bir öneme sahiptir. Çocuğun bütün alandaki gelişim düzeyi, gelişimsel özelliklerinin nasıl biçimleneceği ve onun gelecek yaşamını nasıl etkileyeceği pek çok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerden bazıları; ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo kültürel durumu, ailenin çocuğa sağladığı uyarılar, ebeveynlerin birbirleri ve çocukları ile ilişkileri, çocuk yetiştirme tutumları, sözel iletişim biçimleri, nasıl model oldukları, sağlık, beslenme ve eğitim konularındaki bilgi ve olanakları olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2002:32).

Okul öncesi eğitim programları ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun, aileler tarafından desteklenmediği sürece etkili olmamaktadır. Okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklarda kalıcı davranış değişikliklerinin gerçekeşebilmesi, programda planlanan öğrenme yaşantılarının ailede sürdürülebilmesi ile mümkündür (Aral, Kandır, Yaşar, 2000). Tüm bu değişkenlere bağlı olarak çocukların bilinçli ve sağlıklı ortamlarda gelişmeleri ve eğitim almaları büyük önem taşımaktadır. Çocuğun gelişim ve eğitiminde bu denli etkileri olan aile üyelerinin, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri, bir program dahilinde

eğitilmeleri ya da en azından çocukları ile ilgili eğitim yaşantılarına katılarak etkileşimde bulunmaları sağlanmalıdır (Üstünoğlu, 1990:121).

Catron, ailelere çeşitli konularda eğitim vererek, onları okul öncesi eğitim programındaki aktivitelere dahil etmenin gerekliliğine ilişkin iki faktör öne sürmüştür: Birinci faktör, annelerin is gücüne katılımının sayısının 1980'den beri düzgün bir şekilde artması ve buna bağlı olarak kreş ve anaokulu sayılarındaki artıştır. İkinci faktör ise, son otuz yılda yapılan araştırmaların, çocuğun eğitiminde ailenin katkısının değerini göstermesi ve erken çocukluk döneminde aile ve okulun kritik rollerinin ortaya koyulmasıdır (Unutkan, 1998:58).

2.6. Aile Katılımı ve Gelişimsel Önemi

Aile yaşantısı, çocuğun zamanının büyük bölümünün geçtiği ve gelişimi açısından doğal yaşantıların paylaşıldığı temel etkileşim ortamıdır. Her çocuk, okula başladığı zaman, yetiştiği aile ortamında belirgin izler taşır. Okul, eğitim-öğretim görevini yerine getirirken aile ortamının çocuk üzerindeki etkisine dayanmak ve onlardan yola çıkarak hareket etmek zorundadır (Gürşimşek, 2002; Akt: Ekinci, 2006:5). Çocuk eğitiminin öneminin artmasıyla birlikte evde de nitelikli bir eğitim verilmesi gerektiği bilincine varılmıştır (Zembat ve Unutkan, 2001). Çocuk için gerekli olan etkin eğitim aile ve öğretmenin birlikte çalışmasıyla gerçekleşir (İşmen ve Yıldız, 1996).

Okul öncesi dönemde okul-aile işbirliği özel bir öneme sahiptir. Çocuğun bütün alandaki gelişim düzeyi, gelişimsel özelliklerinin nasıl biçimleneceği ve onun gelecek yaşamını nasıl etkileyeceği pek çok değişkene bağlıdır. Bu değişkenlerden bazıları; ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo kültürel durumu, ailenin çocuğa sağladığı uyaranlar, ebeveynlerin birbirleri ve çocukları ile ilişkileri, çocuk yetiştirme tutumları, sözel iletişim biçimleri, nasıl model oldukları, sağlık, beslenme ve eğitim konularındaki bilgi ve olanakları olarak tanımlanabilmektedir (Kaya, 2002:32).

Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere'ye göre, (2003) ailenin okul öncesi eğitim sürecine katılmasıyla:

- ✓ Eğitim daha etkin hale gelir,
- ✓ Katılımcı eğitim için aile özendirilir,
- ✓ Çocuğun, bilişsel-dil, duyuşsal, sosyal gelişimi konusunda aile desteklenir,
- ✓ Çocuğun evdeki ortamı zenginleşir,
- ✓ Aile kendi çocuğunun yaşamındaki önemli rolünü kavrar,
- ✓ Aile çocuğun ev ortamında nasıl destekleneceği konusunda deneyim kazanır.

Sonuç olarak, anne-babanın erken dönemde çocuğun eğitiminde yer alması hem kendi çocuklarına olumlu yönden bakabilmelerini, hem kendilerine daha çok güvenmelerini, hem de toplumun çocuğa ve çocuğun eğitime bakış açısının değişmesini sağlar (Ömeroğlu, 1992:74).

Morrison'a göre, aile katılımı, ailelerin kendileri, çocukları ve erken çocukluk programına yarar sağlayacak doğrultuda yeteneklerini ortaya koyma sürecidir ya da aileleri destekleme, onlara eğitim verme ve eğitime katılımlarını sağlamada sistematik bir yaklaşımdır (Akt: Zembat ve Unutkan, 2001).

Carton'a göre ise, aile katılımı aynı zamanda, çocukların okul deneyimini, ev ve okul arasında artan sürekli iletişim yoluyla arttırmaya yarayan ders programlarını ailelerin katılım ve katkılarıyla zenginleştirme görevini üstlenen, bilgi paylaşma ve ilişki kurma işlemidir (Akt: Zembat ve Unutkan, 2001).

Oktay, Gürkan, Zembat ve Unutkan (2003) aile katılımını ailelerin kendileri, çocukları ve okul öncesi eğitim programına yarar sağlayacak doğrultuda yetenekleri ortaya koyma süreci olarak tanımlanmıştır.

Gürşimşek'e (2002:30) göre, aile katılımı anlayışının temel felsefesi aile yaşamını güçlendirmek yoluyla çocuğun gelişimine katkıda bulunmaktır. Aile katılımı okul ve aile arasında kurulan sistematik bir bağıdır. Bu bağ okul-aile birliğini güçlendirmeyi, çocukların okul öğrenmelerini pekiştirmelerini, ailelerin eğitim-

öğretim konusunda bilgilenmesini ve bu konuda duyarlılık düzeylerinin artmasını sağlamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde ailenin eğitime katılımı önemle üzerinde durulması gereken bir noktadır. Çünkü bu dönem çocukların gelişimsel olarak kritik bir dönem yasadıkları bilinmektedir. Okul öncesi eğitimin işlevi bu dönem çocuklarını tüm gelişim alanlarında destekleyerek en üst düzeye getirmektir.

Gürşimşek'in (2002:33), Henderson'dan aktardığına göre, aile katılımının gerçekleşebileceği alanlar beş kategoride incelenmektedir. Bunlar:

Öğrenen Olarak Aile: Ailenin, öğretim programının hedeflerini, içeriğini, öğrenme süreçlerini, okulun politikasını ve etkili ebeveynlik konusunda bilgi ve etkililik düzeyini geliştirmesi.

Öğreten Olarak Aile: Ailenin çocuğun ilk ve temel eğiticisi olduğu görüşünden hareketle evde öğrenme etkinliklerinde görev ve sorumluluk üstlenme becerilerinin gelişmesi.

Bilgi Kaynağı Olarak Aile: Okul-aile arasında çocuğun gelişimini sağlayıcı iletişim kanallarının açık tutulması yoluyla sürekli bilgi paylaşımını sağlama.

Destekleyici Olarak Aile: Ailelerin okulun çeşitli gereksinimlerinin karşılanması açısından ailelerin okul ve sınıf etkinliklerinde görev almaları.

Danışman ve Karar Verici Olarak Aile: Ailenin çocuğun gelişimi ile ilgili temel konularda okul yönetimi ve öğretmenle görüş alış-verisinde bulunması, öneriler sunması ve karar verme süreçlerine etkin katılımı.

Aile Katılımının Amaçları ve Yararları

Mağden (1993:87), aile katılımının amacını, anne babaya eğitim vererek, ailenin okul öncesi eğitime destek olmasını sağlamak böylece çocukların en iyi şekilde

büyüme ve gelişmelerine yardımcı olmak ve daha sonraki dönemlerdeki okul başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek etkenleri azalmak olarak belirtmiştir.

Oktay ve arkadaşları aile katılımının amaçlarını şu şekildedir (Oktay ve ark. 2003):

- ✓ Çocuğun tüm gelişimine katkıda bulunmak,
- ✓ Çocuğun ailedeki öğrenme ortamına katkıda bulunmak,
- ✓ Aileyi destekleyerek çocuğun sahip olduğu kapasiteyi maksimum düzeyde kullanmasını sağlamak,
- ✓ Eğitimi daha etkili hale getirmek,
- ✓ Eğitimin sürekliliğini sağlamak,
- ✓ Aileye çocuğunun hayatında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermek,
- ✓ Problemleri önlemek,
- ✓ Ailenin bu dönem özellikleri konularında bilinçlendirilmesini sağlamak,
- ✓ Aileye çocuğun ev ortamında kazanabileceği deneyimler hakkında bilgi vermek

Oktay ve arkadaşları (2003), aile katılımının yararlarını kurum, çocuk, öğretmen ve aile açılarından olmak üzere dört başlık altında incelemiştir.

Bunlar:

Kurum açısından

- Ailenin desteği ile gerek yönetsel, gerekse eğitimsel işlerin az bir süre içinde ve daha etkin bir biçimde yürütülmesini sağlama,
- Çalışanların iş tatmininin artması,
- Ailenin güven ve desteğini kazanma,

Çocuk açısından

- Aile ve okul ortamlarının ortak noktada birleşmesiyle kendine daha güvenli, uyumlu ve mutlu olma,
- Etkinliklere kolay katılım,

- Günlük yaşantısında kullanabileceği kalıcı davranışlar edinme,
- Davranışların kalıcı ve iyi öğrenilmesinde başarılı olma,

Öğretmen açısından

- Çocuğun yaşadığı ortamı ve ihtiyaçlarını belirleme,
- Aile ile iletişimi güçlendirme,
- Problemleri önceden sezme ve nasıl çalışılması gerektiğini bilme,
- Programlarını hazırlarken aile katılımı ile oluşturduğu bilgileri kullanma,
- Problemlerin aile ile ortaklaşa çalışma ile çözümü sonucunda eğitim için ayırdığı sürenin artması.
- İşlerin paylaşılması ile iş tatmininin artması.

Aile açısından

- Ailelerin çocuklarının eğitiminde kendi rollerinin önemini farkına varmaları.
- Ailenin çocuk ve okul ile sağlıklı bir iletişim kurması,
- Ailenin çocuğun ev ortamında öğrenebileceği deneyimler hakkında bilgi sahibi olma,
- Ailelerin kendilerini programın önemli bir parçası olduklarına inanmalarını sağlama,
- Ailelerin kendilerini kurumla bir bütün olarak görmelerine yardımcı olması açısından büyük yararlar sağlar.

2.7. Aile Katılımı ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

2.7.1 Babaların Katılımının Önemi ve Etkisi

Araştırmalar, anne-baba katılımının çocukların öğrenme yaşantılarını olumlu yönde etkileyerek akademik başarılarına katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgular, tüm katılım boyutları ve her yaştaki çocuk için geçerlidir.

Ana-babaların eğitim-öğretime katılmaları değişik öğrenim düzeylerindeki öğrencilerin akademik başarılarının artmasını da sağlamaktadır. Keith, Keith, Troutman, Bickley, Trivette, Singh (1998), iki yıllık boylamsal çalışmalarında ana-

baba katılımının onuncu sınıf öğrencilerinin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Öğrencilerin akademik başarılarını tarih, İngilizce, matematik ve fen derslerinden aldıkları notların not ortalaması olarak hesaplamışlardır. Sonuçta; ana-baba katılımının öğrencilerin not ortalamalarıyla ölçülen akademik başarıları üzerinde güçlü etkisi olduğunu bulmuşlardır. Bir başka çalışmada Keith ve diğerleri (1993), sekizinci sınıf öğrencilerin okuma, matematik, fen ve sosyal çalışmalar derslerinin konu alanlarındaki başarıları ile ana-baba katılımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İncelenen dört derste de ana-baba katılımının öğrencilerin başarıları üzerinde güçlü etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışma sonunda araştırmacılar ana-baba katılımının; öğrenci başarısı üzerinde ana-babanın sosyo-ekonomik düzeyinden daha etkili olduğunu belirlemişlerdir. Bu bulgu ana-baba katılımının sosyo-ekonomik düzey farklılıkları nedeniyle öğrencilerin başarı düzeyleri arasında oluşan açıkların giderilmesinden kullanılabileceği yolunda yorumlanmıştır (Kotaman, 2008: 137).

Henderson ve Berla'nın (1981), toplam 85 farklı araştırmayı inceleyerek elde ettikleri verilere göre:

- ✓ Anne-babaların katılım alanları çeşitlendikçe çocukların okul başarısı artmaktadır.
- ✓ Anne-babalar eğitim yaşamlarına katılım gösterdiği çocuklarının öğrenimlerini yanda bırakmayıp tamamlamakta, yüksek akademik skorlar elde etmekte, sınıf içinde etkinliklere daha çok katılmakta ve ev ödevlerini düzenli olarak yapmaktadırlar.
- ✓ Anne-baba katılımını işbirliğine dayandıran programlar düşük başarı düzeyindeki çocukların akademik anlamda gelişmesine olanak tanıyıp ortalama basan düzeyindeki çocukları yakalamalarını sağlamaktadır.
- ✓ Anne-babaları okul yaşantısına katılmayan, eğitimcilerle işbirliği geliştirmeyen, okulda yapılan çalışmalarını takip etmeyen çocuklar akademik performans bakımından geride kalmaktadırlar.

Konuya ilişkin yapılmış tüm araştırmalar, anne-baba katılımının çocukların tutum ve davranışları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucunu vermektedir. Söz konusu tutum ve davranışlar çocukların okula karşı tutumları, öz benlik algısı, sınıftaki

davranışları, çocukların kendilerine ilişkin beklentileri, okula devam durumu, motivasyon ve bellek gibi konu alanlarını içermektedir. Anne-babaların katılım şekillerinin tutum ve davranışları etkileme düzeyi bakımından önemsiz olduğu saptanmıştır. Her türlü aktif katılım, tutum ve davranışlara olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Duran, 2005: 42).

Bunun yanında ana-babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılımları öğrencilerin davranışsal ve sosyal uyumlarının gelişmesine katkı sağladığı için okulda disiplin sorunlarının azalmasına, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerinin sağlıklı bir ortamda yürütülmesine katkı sağlamaktadır (Kotaman, 2008:137).

Eğitmcilerin anne-babalarla yakın ilişkiler içerisinde olmasının anne-babaların katılıma ilişkin isteklilik düzeylerini arttırdığı saptanmıştır. Yine araştırmalar sonucunda ebeveynlerin çocuklarının öğrenme yaşantılarına katılımlarının anne babaların okula karşı tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve anne-babaların benlik algılarına olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir (Duran, 2005:42).

Henderson ve Berla'nın (1981), toplam 85 farklı araştırmayı inceleyerek elde ettikleri verilere göre katılımı sağlandığında aşağıdaki katkılar sağlanmaktadır:

2.7.1.1. Sosyal ve Duygusal Katkılar

- Anne-babalar çocuklarının sosyal, duygusal ve zihinsel alandaki gelişimsel ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı olmaktadır.
- Anne-babaların çocuklarını kabullenme ve benimseme düzeyleri artmaktadır.
- Anne-babalar çocuklarına daha sevecen davranmakta, onları daha az cezalandırmakta ve daha çok övmektedirler.

2.7.1.2 Problem Çözme Becerilerine İlişkin Katkılar

- Anne-babalar çocuklarıyla konuşurken daha üst düzey bir dil kullanmakta, çocukların konuşmaları için cesaretlendirmekte ve öğretmenlerle daha olumlu iletişim kurmaktadır.
- Anne-babalar çocuklarına karşı daha anlayışlı olmakta, girişimci ve araştırmacı davranışlarını desteklemektedirler.
- Anne-babalar çocuklarının başarılı ve başarısız olma nedenlerinin farkına varmaktadır.

2.7.1.3 Kişisel Kazanımlar

Anne-babaların karar verme becerilerine ilişkin kendilerine olan güvenleri ve kendi eğitimsel gelişimlerini devam ettirme isteklilikleri artarken toplumsal kaynakları ailelerin ve çocukların ihtiyaçlarını karşılama amacıyla kullanmaya başlarlar.

Anne-baba katılımının çocukların akademik başarıları, tutum ve davranışları üzerindeki olumlu etkisi okul personeli üzerinde de olumlu etkiler oluşturmaktadır. Epstein (1992), anne-babaların okul yaşamına katılımları sağlandıkça; öğretmenlerin iletişim becerilerine ve öğretme yeteneklerine ilişkin güvenilirliğin arttığını belirtmektedir. Anne-babaların katılımı öğretmenler ve yöneticilerin işlerini daha istekli ve etkin bir biçimde yapmalarına yardımcı olmakta, kendilerine olan güvenlerini, profesyonelliklerine olan saygılarını, motivasyonlarını ve iş tatminlerini arttırmaktadır (Akt: Duran, 2005:43).

Anne-babaların katılımı olmaksızın eğitimde kaliteyi yakalamak mümkün değildir. Katılımın yoğun olduğu okullar ailelerin desteğini daha çok almakta ve toplum tarafından daha çok saygı görmektedir.

Ana-baba katılımının çocukların okula devamını arttırmada ve mezun olmadan okuldan ayrılmaları olasılığının düşmesinde rol oynadığını ortaya koymaktadırlar (Epstein ve Sheldon, 2002).

Baba katılımının okula katkıları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Ekinci-Vural, 2006):

- Ailenin desteği ile gerek yönetsel, gerekse eğitimsel işlerin az bir süre içinde ve daha etkin bir biçimde yürütülmesini sağlama,
- Çalışanların iş tatmininin artması,
- Ailenin güven ve desteğini kazanma

2.7.2 Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişki

Baba katılım çalışmaları söz konusu olduğunda yabancı ve yerel literatürde genelde çocuğun bakımı ön plana çıkmaktadır. Anneye yardımcı model olarak ele alınan baba bebeğin bakımı ya da annenin sorumluluklarını paylaşan ebeveyn olarak değerlendirilmiştir.

2.7.3 Aile Katılım Çalışmaları

Okul öncesi dönemde ailelerin katılımını sağlamak için ailelere yönelik olarak düzenlenebilecek çeşitli çalışmalar vardır. Bu çalışmalar aşağıda açıklanmaktadır.

Aile katılımını destekleyen programların temel işlevi, babaları çocuklarının yaşamlarına daha fazla bağlanmaya ve çocuklarıyla birlikte bir şeyler yapmaya teşvik etmektir (Lamb, 2000:24).

Bilgilendirme Toplantıları: Bu katılım biçiminde, anne-babalar, çocuklarının gelişimlerini destekleyebilmek için bazı bilgiler alırlar. Bilgi desteği, grup toplantıları (konferans, seminer, panel, sohbet toplantıları gibi) ve bireysel görüşmeler yoluyla yapılır. Bu yolla ailelerin, çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerinin artırılması ve anne-babalık yeteneklerinin desteklenmesi sağlanabilir. Toplantı konuları, çocuk eğitimiyle ilgili olabileceği gibi aile-çocuk iletişimini arttıracak nitelikte, çocuklarla evde yapılabilecek etkinlikler, oyuncak yapımı ve çocuk kitapları gibi konularda da olabilir (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2003).

Bilgilendirme toplantıları, bireysel görüşmeler biçiminde de yapılabilir. Bireysel görüşmeler yoluyla anne-babaların çocuklarla ilgili beklentileri öğrenilebilir. Bireysel görüşmelerde, anne-babaların bu beklentilerine ulaşmak için neler yapabilecekleri ve çocukları ile ilgili karşılaştıkları problemleri nasıl çözecekleri konusunda tartışılabilir.

Bireysel görüşmeler, öğretmenler tarafından planlanabileceği gibi anne-babalardan gelen talep üzerine de düzenlenebilir. Ancak, bireysel görüşmeler yalnızca okulda ya da çocukta bir sorun olduğunda planlanmamalı, zaman zaman çocuk ve aile ile ilgili olumlu duyguları paylaşmak ve çocuğun gelişimine katkıda bulunmak için de yapılmalıdır. Bu görüşmelerde, önce, çocuğun olumlu davranışları konuşulmalıdır. Bilgilendirme toplantılarında, aileyi suçlayıcı ve yargılayıcı davranışlardan kaçınılmalı, sorunun aile ile birlikte çözülebileceği duygusu verilmelidir. Gereksiz sohbetlere yer verilmeden konuşulması gereken asıl konu tartışılmalıdır. Görüşme sırasında ortam gerginleşirse, görüşme başka bir tarihe ertelenebilir. Anne-babalar grupla yapılan toplantılarda çocukları ile ilgili problemi rahatça paylaşamayabilir. Bireysel görüşmede karşılıklı etkileşime girildiği için sorunun kaynağına inilebilir ve çözüm yolları üretilebilir (Yaşar, 2001:369).

Veli Toplantıları: Veli toplantıları, yerini, saatini ve gündemini öğretmenin belirleyerek, ailelere ilettiği bir katılım biçimidir. Veli toplantıları sırasında öğretmen, değerlendirmelerini, sanat etkinlikleri, gözlem kayıtları ya da fotoğraf örnekleri ile desteklemelidir. Öğretmen, anne-babaları konuşmaya teşvik etmeli ve grubu yönlendirmelidir. Çocukların, diğer çocuklar ve ailelerle karşılaştırılmasından kaçınılmalıdır. Eğer, bir sorun varsa, öğretmen soruna gerçekçi bir biçimde yaklaşmalı, anne-babayı iş birliği yapmaya davet etmeli ve anlaşmazlık durumunda tartışmadan kaçınılmalıdır (Manning ve Schindler,1997). Toplantı sonunda, olumlu duygular ifade edilmeli, anne-babalar iş birliğine davet edilmeli ve gelecek toplantı ile ilgili planlamalar yapılmalıdır.

Ev Ziyaretleri: Ev ziyaretleri, ebeveynlerin sahip olduğu değerlerini, çocuğuna karşı tutum ve davranışlarını, çocuk ile ilgili beklentilerini öğrenmek ve

aileyi tanımak için kullanılan en iyi yöntemlerden biridir. Öğretmen açısından güç olsa da çocukların evlerine yapılan ziyaretler çok önemli eğitim fırsatları sunmaktadır. Her şeyden önce bu ziyaretler öğretmenin, çocuk ve aileyi daha iyi tanmasına fırsat vermektedir. Aile, ev ziyaretleri sırasında duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmekte, çocuk ise öğretmenin kendisi ile ilgilendiğini ve değer verdiğini düşünerek öz-saygısını geliştirebilmektedir (Hildebrand, 1981:449-450).

Öğretmen, ev ziyaretleri sırasında anne-babaların tutumlarına ve değer yargılarına saygı göstermeli, duygu ve düşüncelerini paylaşarak onları desteklemelidir. Anne babalara, çocuklarını günlük yaşamlarının dışında değil içinde tutmaları gerektiği konusunda rehberlik etmelidir. Ev ziyaretlerinde öğretmen, anne-babalara, çocuklarıyla evde uygulayabilecekleri etkinlikler ve uyarıcı çevre düzenlemesi konusunda bilgiler vermelidir. Öğretmen, gözlemleri sonucu ailenin güçlü yanlarını ve aile-çocuk etkileşimini değerlendirip destekleyici etkinlikler planlamalıdır. Ayrıca, öğretmen ev ziyareti yoluyla edinilen bilgileri yalnızca çocuğun gelişim ve eğitim yaşamını desteklemek amacıyla kullanılmalıdır (İşmen ve Yıldız, 1996).

Ailelerin Sınıf İçi ve Sınıf Dışı Çalışmalara Katılımı: Okulöncesi eğitim kurumlarında ailelerin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalara katılımlarını sağlama ve ailelerle iletişim kurma amacıyla şu çalışmalar yapılabilir.

Selâmlaşma: Anne-babalar çoğu zaman yaşam koşulları ile mücadele ederken toplantı, konferans gibi etkinliklere katılamayabilirler. Bu nedenle, öğretmen, iletişim için gün içindeki belirli zamanları kullanabilir. Öğretmen, ailelerin çocuklarını okula bırakmaya ve okuldan almaya geldikleri sırada onlarla karşılaşmaya ve selâmlaşmaya özen göstermeli, oluşan fırsatları değerlendirerek onları birkaç dakika kurumda çocuklarıyla birlikte zaman geçirmeleri konusunda yönlendirmelidir. Yapılan bu konuşmalarda o günkü program ve etkinlikler hakkında kısa konuşmalar yapılabilir. Bu yaklaşım, ailelerle iletişimin başlangıcıdır (Hohmann ve Weikart, 2000).

Telefon Görüşmeleri: Telefon görüşmeleri, anne-babalar tarafından olumlu karşılanan bir iletişim yoludur. Telefon görüşmeleri yalnızca acil durumlarda

problemleri iletmek amacıyla değil, çocukların ve ailelerin gereksinimi olduğu durumlarda ve olumlu duyguların paylaşılması amacıyla yapıldığında daha etkili olmaktadır. Telefon görüşmeleri için öğretmenler, tüm velilerin telefon numaralarını içeren bir liste yapmalı ve bunu tüm velilere dağıtmalıdır. Öğretmen genel duyuruları iletmek amacıyla bir telefon zinciri oluşturabilir. Bunun için listenin en başındaki veliyi arar. Öğretmenin aradığı veli de kendisinden sonra gelen veliyi arar ve sıralama bu şekilde devam eder. Bu telefon zinciri, duyuruların hızla yayılmasını sağlamanın yanı sıra aileler arasındaki ilişkilerin artmasına da yardımcı olur (Hornby, 2000:36).

Bülten ve Bülten Tahtası: Bülten tahtaları ve hazırlanan bültenler, ailelerin çocuklarını okula getirdikleri ya da almaya geldikleri zaman okuyabilecekleri yerlere yerleştirilmelidir. Bülten tahtalarına, çocukların günlük yaptığı etkinlikler, ailelerin çocuklarıyla yapabilecekleri etkinlik ve oyun örnekleri, inceleme gezileri, konferans ya da davetlerle ilgili duyurular, çocuk gelişimi ve eğitimi, çocuğun beslenmesi, oyun, ana baba tutumları gibi konular ile ilgili makaleler, gazete kesikleri, broşürler, afişler, haftalık yemek listesi, çocukların etkinlikler sırasında çekilen fotoğrafları ve acil telefon numaraları vb. asılabilir. Ayrıca, belli aralıklarla bülten tahtalarında yer alan yazılar birkaç sayfalık bültenler şeklinde basılıp çoğaltılarak ailelere dağıtılabilir (Seçkin ve Koç, 1997).

Haber Mektupları: Okulöncesi eğitim kurumlarında evlere günlük, haftalık ya da 15 günlük arayla düzenli olarak haber mektupları gönderilebilir. Haber mektupları okul ve ev arasındaki iletişimi sağlayan önemli bir araçtır. Haber mektuplarında, çocuğun o gün ilk kez başarabildiği bir davranışı, evde çocukla yapılabilecek etkinlikleri, etkinlikler sırasında çekilmiş fotoğrafları, çocuğun okulda öğrendiği bir kavramın evde nasıl pekiştirileceği, basit oyuncakların yapımı gibi bilgiler yer alabilir. Ayrıca, düzenlenecek olan inceleme gezilerinin tarihleri ve planını gösteren takvim, gezi için gerekli olan izin belgeleri, okulda yapılacak proje çalışmalarını için ailelerin evde kullanmadığı artık malzemelerin listesi gibi bilgiler haber mektuplarına eklenebilir (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2003).

Kitapçıklar: Kitapçıklar, öğretmenin kendisi ya da çocuklarla birlikte hazırlayabildiği ve içeriğin çocukların ya da ailelerin gereksinimlerine göre değişebildiği, aileyi bilgilendirici yazılı araçlardır. Çocukların en çok sevdiği yemeklerin tariflerinin bulunduğu kitapçıklar, çocukların ve okuldaki diğer personelin adreslerinin ve telefon numaralarının bulunduğu adres kitapçıkları, okuma yazmaya hazırlık çalışmalarını içeren kitapçıklar, gezi, gözlem sonucu hazırlanabilecek gezi kitapları, “Hoşlandığım şeyler”, “Nelere gülerim?”, “En Çok Görmek İstediklerim” vb. durumlarla ilgili kitapçıklar hazırlanarak ailelere gönderilebilir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002).

Broşürler: Çeşitli konularda (kazalar, beslenme, disiplin, iletişim vb.) ve etkinlikler ile ilgili broşürler hazırlanabilir. Broşürde, ailelere verilen mesajların ve bilgilerin kısa, basit, anlaşılır ve uygulanabilir olmasına, konularla ilgili resimlerin bulunmasına dikkat edilmelidir. Zaman zaman aşı, hastalıklar gibi sağlık ile ilgili konularda hazır broşürler kullanılabilir. Ayrıca, hazırlanan broşürlerin tüm ailelere ulaşması önemlidir.

Afişler: Afişte, çarpıcı bir resim ve bir de ana mesaj yer almalıdır. Hazırlanan afişler okulun girişi, sınıf kapısı gibi ailelerin görebileceği yerlere asılmalıdır. Afişler uzun süre asıldığı yerde kalmamalı, zaman zaman yenilenmelidir.

Fotoğraflar: Sınıfta gerçekleşen önemli olaylar, programdaki etkinlikler, yemek, kahvaltı veya okul dışı yapılan geziler sırasında çekilen fotoğraflar panoya asılarak sergilenebilir. Ayrıca, ailelere de bu fotoğraflar verilebilir. Böylece aileler, sınıfta ve okulda yapılan etkinlikler hakkında bilgi sahibi olarak çocuklarını daha iyi tanıma fırsatı bulurlar.

Video-Teyp Kayıtları: Sınıfta uygulanan etkinlikler sırasındaki önemli ve heyecan verici olaylar kasetlere kaydedilebilir. Bu kayıtlar, evlere gönderilerek, okuldaki çalışmalar ailelerle paylaşılması ve ailelerin bilgilenmesi sağlanabilir.

İki Yönlü Yazışmalar: Okuldan aileye, aileden okula iki yönlü bir iletişim sürecidir. Çoğu anne-baba, öğretmenlerle mektupla iletişim kurmayı tercih ederken, bazıları ise okul-ev günlükleri ya da defterleri aracılığı ile iletişim kurmayı tercih edebilir. Bu tür yazışmalar, günlük ya da haftalık olarak yapılabilir. Bu yazışmalarla çocuğun okuldaki etkinliklere katılımı, sağlık durumu ve gelişim özelliklerine ilişkin konularda yazışma yoluyla, karşılıklı iletişim sağlanabilir. İki yönlü gerçekleşmesi gereken bu yazışmalar çocuk, aile ve okul açısından önemli konularda yapılmalıdır (Yaşar, 2001:372).

Ebeveyn Kütüphanesi: Okul ortamındaki küçük bir odaya çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili kaynak kitapların, dergilerin ve uygun öykü kitaplarının bulunduğu bir bölüm hazırlanarak bir kütüphane oluşturulabilir. Anne-babalar bu kaynaklardan yararlanmaları için teşvik edilebilir (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2003).

Ailenin Kurum Programına Katılımı: Ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü sınıflara katılmasını sağlamak, aile katılım programının en önemli ancak aynı zamanda en zor aşamalarındandır. Öncelikle, öğretmen ailelere, sınıfta çocuklarının neler yaptıklarını, çocuklarla nasıl iletişim kurduğunu, onlarla nasıl konuştuğunu, hangi durumlarda yardım ettiğini, nasıl rehberlik ettiğini gözleme fırsatı sunmalıdır. Bunun sonucunda anne-babalar öğretmeni model alarak, çocuk eğitimi konusundaki bilgi ve tutumlarını geliştirir ve evde çocuğunun gelişimini nasıl destekleyebileceklerini öğrenirler. Anne babalar, sınıf katılımı sırasında, farklı özellikteki çocukların farklı yönlerini görerek insanlara karşı nasıl bir tutum geliştirecekleri konusunda deneyim kazanırlar. Aile sınıfa katılım yoluyla, kurumu, öğretmeni ve koşulları daha iyi görebileceği için beklentilerinde gerçekçi olmayı öğrenir, okula ve öğretmene güven duyar (Manning ve Schindler, 1997).

Ailenin sınıf etkinliklerine katılımı şu yollarla sağlanabilir (Bergman, 1990:12-13):

- ✓ Sınıfı ve uygulanan program etkinliklerini gözleme,
- ✓ Şarkı, oyun, öykü okuma gibi etkinliklerde öğretmen rolünü üstlenme,
- ✓ Evde ya da okulda eğitim araç-gereci hazırlama,

- ✓ Kahvaltı, yemek ve oyunda rehberlik etme,
- ✓ İnceleme gezileri ya da kısa yürüyüşler gibi sınıf dışı etkinliklerde öğretmene yardımcı olma,
- ✓ Dosyalama, kayıt tutma, sınıftaki eşyaların korunması, tamiri, gezi ve diğer etkinlikler vb. konularda öğretmene yardımcı olma,
- ✓ Meslekleriyle ya da özel yetenekleriyle ilgili konularda çocuklarla birlikte etkinliğe katılma.

2.7.4 Aile Destek Programları

Ülkemizde son yıllarda okul öncesi eğitimin öneminin de fark edilmesi ile birlikte eğitimin gelişimine yönelik pek çok yapılanma oluşmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde annelerin yanı sıra babalarında eğitimdeki önemi vurgulanmak istenircesine hep annelere yönelik yapılan eğitimlerin babalar içinde geliştirilme çalışmaları yapılmıştır.

Araştırmalar, özellikle de sanayileşmiş toplumlarda erkeklerin kadınlardan daha düşük oranda temas kurma eğilimi gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ancak Avrupa ve Kuzey Amerika'da baba katılımı örüntülerinde bazı değişiklikler gerçekleşmiştir (Koçak, 2004: 6).

2.7.4.1 Baba Katılımının Habercileri

Her baba çocuk bakımına aynı derecede katılmaz; bazıları çocuklarının her faaliyetiyle yakından ilgilenirken, diğerleri kısıtlı rolleriyle mutlu görünür (Atkinson, 1991:118). Bu nedenle, hangi unsurların baba katılımını etkilediğini görmek için araştırmacılar bu olguyu incelemeye çalışmışlardır.

Evlilikten Memnun Olma: Araştırmalar, evlilikten memnun olmanın ve evlilikteki uyumun, erkeklerin bir baba olarak nasıl davrandığı yönünde önemli ölçüde etkili olduğunu göstermiştir (Cox, Owen, Lewis, ve Henderson, 1989; Crouter, Perry-Jenkins, Huston ve McHale, 1987; Doherty, Kouneski ve Erickson, 1998; Levy-Shiff

ve Israelashvilli, 1988; Akt:Koçak, 2004:6). Mutlu bir evlilikleri olan erkeklerin belki de bir güven ve yetkinlik duygusu taşıdığı, bunun da katılımı teşvik edebileceği bulunmuştur (Levy-Shiff ve Israelashvilli, 1988; Akt:Koçak, 2004:6). Cox ve diğerleri (1989) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise eşleriyle yakın ilişkileri olan erkeklerin çocuklara ve bir baba olarak kendilerine yönelik tutumlarının pozitif olduğunu ortaya koymuştur(Akt:Koçak, 2004:6).

Öte yandan, babanın çocukla ilgilenmesi, evlilik ilişkisini de olumlu yönde etkileyebilir. Baba katılımı ve meşguliyetinin derecesi, anne-baba arasındaki ilişki ve sosyal destek düzeyiyle yakından ilintilidir. Diğer bir deyişle, eşle ilişkinin kalitesi ve sosyal ortam faktörleri annelerden çok babaların davranışlarını etkiler görünmektedir. Bu durum, geleneksel babalık rollerinden baba katılımını gönüllü yapılacak bir eylem kılarken, anne ilgisinin annelik rolünün baş unsurlarından biri olarak görülmesiyle bağlantılı olabilir (Lamb, 1997; Russell, 1978; Akt:Koçak, 2004:7). Evlilik ilişkisi sıcak ve memnuniyet verici olduğunda, her iki ebeveynin bebekle ilgilenmesi daha da garanti altına alınmaktadır; bu destek babalar için daha da büyük önem taşımaktadır (Braungart-Rieker, Courtney ve Garwood, 1999; Frosch, Mangelsdorf ve McHale, 2000; Akt: Koçak, 2004:7). Ancak baba ile annenin sorumlulukları eşit değilse, çocuk doğduktan sonra geçimsizliğin artması, evliliğe duyulan memnuniyetin azalması ve akıl sağlığı sorunları daha olası hale gelmektedir. Özellikle de kadınlar için geçerli olan bu durum, ebeveyn-bebek arasında negatif etkileşime de yol açmaktadır (Levy ve Shiff ,1994; Akt: Koçak, 2004:7).

Bu araştırmalar memnuniyet verici bir evlilik ilişkisinin babanın ne derece ilgi gösterdiğini etkilediği görüşünü destekler niteliktedir.

Annenin Ev Dışında Çalışıp Çalışmaması : Toplumda, özellikle de büyük şehirlerde son zamanlarda yaşanan değişimler sonucu, ev dışında çalışan kadınların sayısı giderek artmaktadır. Annenin ev dışında çalışmasının çocuklar üstündeki etkisi değerlendirildiğinde, ebeveyn-çocuk ilişkisinin önemli olduğu görülür. Bunun yanı sıra annenin işinden duyduğu memnuniyet, kocasının desteği, çocuğun cinsiyeti ve çocuk bakımının kalitesi gibi başka unsurlar da vardır (Berk, 2003:27).

Bazı araştırmalar babanın eve giren tek geliri sağladığı aileler ile, hem anne hem de babanın çalıştığı aileler arasında baba katılımında bir fark olup olmadığını incelemiş, annenin ev dışında çalışmasının ve iş programının baba katılımını etkilediği çeşitli araştırmalarca ortaya konmuştur (Brayfield, 1995; Coltrane, 1995; Radin ve Harold-Goldsmith, 1989; Marsiglio, 1995; Akt: Koçak, 2004:7). Çift gelirli ailelerde babaların ocuk bakımıyla daha fazla ilgilendiği gözlenmiştir. Diğer bir deyişle, annenin ev dışında çalıştığı durumlarda babanın çocukla ilgili faaliyetlere katılımı artmıştır. Bu durum belki de annenin ev dışında çalıştığı için babanın ocuk bakımıyla daha ilgili olmasını ve sorumlulukları paylaşmasını beklemesiyle açıklanabilir (Presser, 1998; Akt:Koçak, 2004:7). Ancak babanın aileye tek geliri sağladığı ailelerde, baba katılımının kendi motivasyonuna bağlı olduğu gözlenmiştir. Başka bir deyişle, baba bundan keyif aldığı için çocukla ilgili faaliyetlere katılmak ister (Crouter ve diğerleri, 1987; Akt: Koçak, 2004:7). Ayrıca Coltrane (1995)'de annenin gelirinin de babanın katılımını etkileyen unsurlardan biri olduğunu belirtmiştir. Her iki eşin geliri benzer düzeyde olduğunda, babaların ev işlerine daha fazla katıldığı ifade edilmiştir. Ancak yine de ev işinin çoğunu annenin yaptığı ek olarak belirtilmiş, başka bir unsurun – rneğin her bir eşin mesai saatlerinin – etkili olabileceği söylenmiştir(Koçak, 2004:7)

Baba Rolünün Nasıl Algılandığı: Bir erkeğin kendini baba olarak nasıl algıladığı, bu role kendini ne denli yakın hissettiği de ocuk bakımına katılımını belirlemektedir (Doherty ve diğerleri, 1998; Levy-Shiff ve Israelashvili, 1988; Akt: Koçak, 2004:7). Bu araştırmalar babalığa atfedilen anlamların özellikle ağırlık kazandığını, baba olmak olumlu ve anlamlı bir şey olarak görüldüğünde babanın katılım düzeyinin artma meyilinde olduğunu ortaya koymuştur(Akt: Koçak, 2004:7).

Baba olmanın zamanlaması: Fazla erken yaşta, henüz buna hazır hissetmeden baba olmak bir krizle sonuçlanabilir. Erkek planlanmamış çocuğu geleceğinde bir engel olarak görebilir (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth ve Lamb, 2000; Akt: Koçak, 2004:7). Bu araştırma, planlanmış hamileliğin olumlu ebeveynlikle sonuçlandığı ortaya koymuştur. Öte yandan planlanmamış gebeliğin sorumluluklarını

üstlenmek zorunda kalan ebeveynlerin çocukla az ilgilenmelerinin, çocuğun öz saygısına uzun vadede olumsuz etkileri olmuştur. Ancak Cabrera ve diğ. (2000) bu çocukların risk altında olup olmayacağını etkileyecek, ekonomik kaynaklar, çocuğun özellikleri, ebeveynlerin bireysel psikolojik uyum düzeyi ve toplumsal unsurlar gibi başka etkenlerin de var olduğunu belirtmiştir (Akt: Koçak, 2004:7).

Çocuğun cinsiyeti ve cinsiyet rolünün gelişimi: Lynn (1974)'e göre çocuğun cinsiyeti de babanın katılım düzeyini etkileyen bir diğer unsurdur. Genelde annenin çocukların cinsiyet rolü gelişimi sürecinde başlıca bakım sağlayan kişi olduğu kabul edilir; erkek çocuklarının artık kendilerini anneleriyle değil, babalarıyla özdeşleştirmeleri gerekir. Başka bir deyişle, kız çocukları zaten annelerini örnek alırken, erkek çocuklar babalarına ihtiyaç duyar(Akt: Koçak, 2004:8).

Marsiglio (1991:81) babalarının kız çocuklarına oranla erkek çocuklarıyla daha fazla iletişim kurduklarını bulmuştur. Marsiglio'nun araştırmasında babalar dinlenme ve proje faaliyetlerine daha fazla zaman ayırmış, erkek çocuklarıyla daha fazla oynamışlardır. Baruch ve Barnett (1987) Kuzey Amerika orta sınıfından 5 ila 10 yaşındaki çocuklardan oluşan örneklemi çerçevesinde benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Babaların, erkek çocuklarının bakımına ve onlarla oynamaya daha fazla zaman ayırdıkları gözlenmiştir. Benzer bir şekilde, Parke (1981) babaların kız bebeklerine daha fazla sevgi gösterdiklerini, erkek bebeklerine ise daha fazla uyarıcı sağladığını ifade etmiştir. (Green,1976, Evans, 1997; Akt: Koçak, 2004:8) de benzer bir şekilde babaların kız çocuklarında problem çözme becerilerinden ve başka türlü zihinsel gelişim faaliyetlerinden ziyade sosyal becerileri ve bağımlılığı vurguladıklarını söylemiştir. Parke (1981)'de babaların erkek çocuklarına yönelik tutumları göz önünde bulundurulduğunda babaların erkek çocuklarında ustalaşmaya ve bağımsızlığa önem verdikleri, onlardan daha yüksek mesleki beklentileri olduğu görülmektedir (Akt: Koçak, 2004:8).

2.8. Babalarla İlgili Yapılan Çalışmalar

Darga (1999), farklı sosyo- ekonomik düzeydeki babaların altı, on, on dört yaşlarındaki çocuklarının eğitime katılımının değerlendirilmesini incelemiştir. Bu araştırmanın örneklemini, Ankara ili Mamak ve Çankaya ilçelerindeki Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki 191 çocuğun 382 anne ve babası oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formunun anne ve babalarla yüz yüze ve bire bir görüşülerek uygulanması sonucu elde edilmiştir. Veriler sonucunda, alt ve üst sosyo- ekonomik düzeydeki (SED) babalar ile alt ve üst SED' deki anneler arasında çocuğun yaşı, cinsiyeti, anne babanın yaşı ve öğrenim durumuna göre önemli farklılıklar olduğu, anne ve babanın çocuklarının eğitime katılımının ise SED' e göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

Babaların eğitime katılımlarında çocuğun yaşının genel olarak etkili olmadığı, görülmekle birlikte gelişim dönemi ve yaş ile ilgili kritik ifadelerde bu durum alt SED' de olumsuz, üst SED' de olumlu yönde etkili olduğu görülmüştür. Annelerin eğitime katılımlarında ise alt SED' de çocuğun yaşının genel olarak etkili olmadığı, yaş ve gelişim dönemi ile ilgili kritik ifadelerde olumsuz yönde bir etkinin söz konusu olduğu saptanmıştır. Üst SED' de annelerin katılımlarında çocuğun yaşının etkili olmadığı ve bu gruptaki annelerin her yaş grubunda birbirine yakın oranlarda katılım sağladığı saptanmıştır. Çocuğun cinsiyetine göre alt ve üst SED' deki babaların eğitime katılımı alt SED' de erkek çocuk, üst SED' de ise kız çocuk lehine değişiklik göstermekte ve her iki SED arasında erkek çocuk için gösterilen katılım arasındaki farkın çoğunlukla önemsiz olduğu görülmüştür. Alt ve üst SED' deki annelerin eğitime katılımının çocuğun cinsiyetine göre değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Alt ve üst SED' deki baba ve annelerin yaşının çocuğun eğitime katılımlarını çoğunlukla etkilediği görülmüştür. Alt ve üst SED' deki babaların öğrenim durumunun çocuğun eğitime katılımını etkilediği alt SED' de çoğunlukla öğrenim düzeyi ile paralellik gösteren katılımın üst SED' de tersine olduğu saptanmıştır.

Kuzucu (1999), babalarıyla çatışma düzeyi yüksek ve düşük olan ergenlerin ve babalarının babalık rolüne ilişkin algılarını karşılaştırmıştır. Araştırmanın örneklemini,

Bilecik ili merkezinde değişik liselerde okuyan, yaşları 15 – 17 arasında değişen, 45’i kız 31’ i erkek olmak üzere toplam 76 lise öğrencisi ve babaları oluşturmaktadır. Veriler ‘‘Genç – Anababa Çatışma Ölçeği’’ ve ‘‘Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ) ‘‘ ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, gençler ile bu gençlerin babalarının babalık rolü algıları arasında gençlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çatışan grup ile çatışmayan grubun babalık rolü algı puanları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna karşın, çatışmanın düşük veya yüksek olmasının, baba veya genç olmaya göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Aydın (2003), Baba katılımı eğitimini babaların katılım düzeylerine ve babalık rollerini algılayışlarına etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara’da ODTÜ Yuva ve Anaokulunda üç-altı yaşlar arası çocukları olan 10 deney, 10 kontrol grubunda olmak üzere 20 baba oluşturmuştur. Veriler deneysel araştırma modeli kullanılarak, deney grubuna 6 haftalık bir baba katılım eğitimi uygulanmış ve deney ve kontrol grubu babaları, ‘‘Baba Katılım Ölçme Aracı’’ ve ‘‘Babalık Rollerini Anketi’’nden alınan ön test ve son test sonuçlarına göre karşılaştırarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda babaların eğitim sürecini değerlendirmeleri dikkate alınarak programın baba –çocuk arasındaki iletişime bazı olumlu etkileri olduğu saptanmıştır.

Özdal (2003), ilköğretim dört ve beşinci sınıfa devam eden, anne – babası ile yaşayan ve baba yoksunu olan çocukların kaygı düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, alt, orta ve üst sosyo – ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarının dördüncü ve beşinci sınıflarına devam eden, her sosyo – ekonomik düzeyden baba yoksunu olan 150 ve anne – babasıyla yaşayan 150 çocuk toplam 300 çocuktan oluşmaktadır. ‘‘Veriler Genel Bilgi Formu’’ ve ‘‘Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri’’ ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, baba yoksunu olan çocukların, sosyo –ekonomik düzey, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenler açısından durumluk ve sürekli kaygıları anne – babasıyla yaşayan çocuklarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca yaşın durumluk kaygı puan ortalamaları üzerinde; doğum sırasının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin durumluk ve sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde; kardeş sayısının, baba yoksunluğunun nedeninin sürekli kaygı puan ortalamaları üzerinde

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa neden olduğu araştırmanın en önemli bulguları arasındadır.

Gürşimşek, Kefi ve Girgin(2007), çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden bir grup babanın, eğitime katılım düzeyleri ile ilişkili olduğu düşünülen çeşitli değişkenlerini belirlemişlerdir. Ayrıca baba katılımının desteklendiği ve desteklenmediği kurumlarda çocukları eğitim gören babaların eğitime katılım düzeyleri arasında farklılık olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubunu İzmir ili Foça, Aliğa ve Karşıyaka ilçelerinde araştırmacılarca seçilmiş 6 okulöncesi eğitim kurumunda çocuğu eğitim görmekte olan 161 baba oluşturmaktadır. Katılımın desteklendiği/desteklenmediği okullardaki babalara Aile Katılım Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Elde edilen bulgularla katılımın desteklendiği okullardaki babaların katılım düzey ve beklentilerinde anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.9. Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Berber (1990), sosyo – ekonomik faktörlerin ve anne – baba tutumlarının okul başarısına etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Konya il merkezindeki liselerin son sınıfına devam eden 246 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, öğrencilerin okul başarıları okul idaresinden alınan lise 1 ve lise 2 not ortalaması, ‘‘Anne –Baba Tutum Ölçeği’’ ve ‘‘Bilgi Formu’’ ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğu, yaşı büyük olan öğrencilerin başarılarının küçük olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Eğitim seviyesi yüksek annesi olan öğrencilerin başarılarının daha yüksek olduğu, gelir seviyesi yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara göre daha başarılı oldukları, aile içinde birey sayısı fazla olan öğrencilerin başarı seviyesinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Mc Nally, Eisenberg ve Haris (1991), yaptıkları bir çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme deneyimleri ile değerlerinde tutarlılık ve değişim gösterip göstermediklerini incelemişlerdir. Uzun dönemde yapılması amaçlanan bu çalışmada toplam 32 anneye, annelerin özgürlük ve kontrol, olumlu ve olumsuz etkileşimlerin ifadesi disiplin

deneyimleri ile ilgili bilgileri içeren “Çocuk Yetiştirme Deneyimleri Raporu” 8 yıllık bir zaman dilimi içerisinde, çocukları yedi – sekiz yaşından on beş– on altı yaşına gelene kadar beş kez uygulanmıştır. Davranış ve değerlerde özellikle sekiz yaş döneminde önemli derecede bir denge gözlenmiştir. Aynı zanda annenin deneyimlerinde yaşla ilgili bazı değişikliklerde bulunmuştur. Örneğin; orta ergenlik çağında anne kontrolünün yaşla birlikte arttığı saptanmıştır. Olumlu etkileşimlerin dışavurumun çocuğun yaşıyla birlikte azaldığı görülmüştür. Ayrıca anneler, oğullarının yaşı büyüdükçe, olumsuz etkileşimin arttığını belirtmişlerdir.

Steinberg ve arkadaşları (1992), araştırmalarında otoriter ebeveynliğinin etkilerini, öğretimde ebeveynsel ilişkiyi ve ebeveynlerin çocuklarına verdikleri teşviğin etkilerini incelemişlerdir. Araştırmaya eşit etnik ve sosyo – ekonomik yapıya sahip 14 –18 yaş arası 6400 ergen katılmıştır. 1987 ve 1988 de ergenlerin okul performansıyla ilgili veriler toplanmıştır. Veri sonuçlarına göre; otoriter ebeveynlerin çocuklarının daha iyi bir okul performansına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Otoriter ebeveynliğin olumlu etkisi, öğrenimde de pozitif bir etki sağlamıştır. Ayrıca otoritesizliğin ergenlik çağındaki gencin okul başarısını düşürdüğü belirtilmiştir.

Dinçer (2004), babaların 3-6 yaş grubundaki çocukların bakım ve eğitimine katılım durumlarını Ankara ili örnekleminde 290 baba üzerinde incelemiştir. Araştırmada verileri elde etmek üzere anket yöntemi kullanılmış ve elde edilen veriler araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, babaların yarıdan fazlasının haftada 5 gün ve günde ortalama 8 saat çalıştığı, büyük çoğunluğunun çocukları olduğunda baba olmaya hazır oldukları, yarıdan fazlasının çocukları olduktan sonra çocuk ve eşe karşı sorumluluklarının arttığının bilincinde olduğu, yarıdan fazlasının çocuk bakımı ve eğitimine katılmak istediği ancak zaman bulamama nedeni ile katılamadığı ve yarıdan fazlasının çocuk bakımı ve eğitimine katılımlarını yeterli buldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, çocukların bakımına ve eğitimine katılmak istememe nedenlerinin, öğrenim durumlarına ve çocuk sayısına göre dağılımında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

Erkan (1993), yaptığı çalışmasında anne ve babalarını demokratik, otoriter ve ilgisiz olarak algılayan bireyler arasında, benlik kavramı ile ideal benlik kavramlarının bağdaşım dereceleri yönünden fark olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Üniversite 1. sınıfa devam eden 640 öğrenciye Anne -Baba Tutum Envanteri uygulamış, grup içinde demokratik, ilgisiz ve otoriter tutumları en iyi temsil eden 160 öğrenci seçerek benlik kavramları ve ideal benlik kavramlarını ölçmeye çalışmıştır. Öğrencilere ‘Anne – Baba Tutum Envanteri’ ve benlik ve ideal benlik kavramlarına ilişkin verilerin toplandığı sıfat listesi uygulanmıştır. Anne ve babalarını demokratik olarak algılayan bireyler hem gördükleri şartsız sevgi ve saygı nedeniyle olumlu benlik kavramı geliştirdikleri hem de gerçekçi bir ideal benlik kavramı oluşturdukları için bağdaşımının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Otoriter aile ortamında çocuğun ancak istenilen davranışı gerçekleştirdiğinde kabul gördüğü, kendisi hakkındaki kararları alamayacak güçte görüldüğü, benlik kavramı ve ideal benlik kavramı bağdaşımını en düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Çocukların ihmal edildiği ilgisiz ailelerde benlik kavramı ve ideal benlik kavramlarının bağdaşımının otoriter ailelere göre daha yüksek olduğu ve bağdaşım düzeyine sevginin yanı sıra kontrol değişkeninin de etkelediği saptanmıştır.

Arı, Bayhan ve Artan (1999), yaptıkları çalışmalarında farklı anne – baba tutumlarının çocuktaki problem durumlarına etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara il merkezindeki 11 Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi ve buna bağlı 2642 anne oluşturmaktadır. Veriler, annelere üç bölümden oluşan anket uygulamasıyla elde edilmiştir. Birinci bölümde çocuk, anne ve babayla ilgili demografik bilgiler, ikinci bölümde ‘Anne – Baba Tutum Ölçeği’, üçüncü bölümde duygu, davranış ve alışkanlık bozukluklarının saptandığı sorular yer almaktadır. Serbest tutumda serbestlik düzeyi arttıkça problem görülme oranının azaldığı, demokrat tutumda da daha az problem görüldüğü bulunmuştur. Annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe otoriter tutum oranının azaldığı, tam serbest ve tam demokrat annelere bakıldığında eğitim düzeyi arttıkça serbest ve demokrat tutum düzeyinin de arttığı saptanmıştır.

Lassbo (1994), 117 aile üzerinde, aile yapısının çocuğun gelişimine etkilerini incelemiştir. Araştırmaya tek ebeveynli ve iki ebeveynli aileler alınmış, bu ailelerdeki aile – çocuk ilişkisi arasındaki farklılığı ortaya çıkarmayı amaç edinmiştir. Aileler, 5 yıl süreyle izlenmiştir. Çalışma sonucunda; iki ebeveynli ve tek ebeveynli ailelerin çocukları arasında anlamlı bir fark görüldüğü, tek ebeveynli ailenin çocukları, iki ebeveynli ailelerin çocuklarına göre daha fazla uyum problemlerinin yaşandığı bir okul başlangıcı yaşadıkları belirtilmiştir. Ayrıca tek ebeveynli ailelerde, ebeveynin eğitim düzeyinin yüksek olması, çocukların daha olumlu davranış geliştirmesine rağmen, bu çocuklar, iki ebeveynli ailelerden gelen çocuklara göre daha az sosyal gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tokol (1996), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen 3 – 6 yaş çocuklarının gelişim özellikleri ve anne – baba tutumlarının karşılaştırılmasını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilindeki okul öncesi eğitim alan 69, okul öncesi eğitim almayan 138 çocuk oluşturmaktadır. Veriler “Ankara Gelişim Tarama Envanteri” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim alan çocukların genel gelişimleri diğer gruba oranla daha yüksek çıktığı ve anne – baba tutumları koruyucu, geçimsiz ve baskıya yönelik olduğu bulunmuştur.

Black ve Logan (1996), çocuğun sosyal statüsünü, anne – baba – çocuk ve bakıcı – çocuk ilişkisini incelemiştir. 24- 60 aylık 43 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma sonucunda; toplum tarafından dışlanmış ailelerde aile içi ve bakıcılarının ilişkilerinde belirgin farklar bulunduğu, dışlanmış çocuklarda da davranış bozuklukları, gelişimlerinde duraklama ve anlamsız tepkiler görüldüğü belirtilmiştir. Dışlanmış çocukların aileleri, normal ailelerin çocuklarından beklediklerinden daha fazlasını kendi çocuklarından beklediklerini ancak bu aşırı talebe karşılık çocuklarına yeteri kadar zaman tanımadıklarını belirtmiştir. Girişken çocukların sosyal ilişkilerde daha başarılı oldukları, aile içi ilişkilerini daha sağlıklı yerine getirdikleri ve bakıcılarıyla karşılıklı iletişime daha rahat girdikleri bulunmuştur.

Bayındır (1999), araştırmasında bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara 'da bulunan alt sosyo- ekonomik düzeyi temsil eden Yeşilöz Lisesi, orta sosyo- ekonomik düzeyi temsil eden Kurtuluş Lisesi ve üst sosyo- ekonomik düzeyi temsil eden Deneme Lisesinde öğrenim gören 202 kız ve 183 erkek olmak üzere toplam 385 öğrenci temsil etmektedir. Veriler "Mesleki Olgunluk Ölçeği" ve "Anne – Baba Tutum Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında kız öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Mesleki olgunluk ile demokratik anne – baba tutumu arasında (.001) düzeyinde olumlu, koruyucu – istekçi anne (.05) ve baba (.001), otoriter anne (.001) ve baba (.01) arasında olumsuz ilişki bulunmuştur. Ayrıca, bireylerin anne – baba tutumlarını algılama düzeylerinde cinsiyet ve SED' e göre farklılaşma olup olmadığı da incelenmiştir. Sonuç olarak alt SED' den gelen erkek öğrencilerin annelerini tüm SED gruplarında yer alan diğer kız ve erkek öğrencilere göre daha otoriter algıladıkları bulunmuştur.

Moss ve arkadaşları (1999), çocuklar üzerindeki aile baskılarını ve anne – çocuk ilişkisini incelemiştir. Araştırmaya 121 çocuk alınmıştır. Çocukların davranışları öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir. Çocukların yaş grupları 5 – 7 ve 7- 9 yaşlarıdır. Her iki yaş dönemi iç ve dış problemlerin en riskli dönemi olduğu, 5 -7 yaş grubundaki çocuklarda dış problemlerin daha yoğun olduğu belirtilmiştir.

Öğretir (1999), alt ve üst sosyo – ekonomik düzeydeki 6 yaş çocuklarının sosyal oyun davranışlarıyla anne –baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, anaokuluna devam eden 6 yaşındaki 32 kız ve 32 erkek çocuğu oluşturmaktadır. Veriler "Kişisel Bilgi Formu", "Aile Tutum Testi" (Family Attitudes Test), "Spesimen Kaydı Yöntemi" ve "Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği" (Parental Attitude Research Instrument; P.A.R.I.) ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, altı yaşındaki çocukların sosyal oyun davranışlarıyla anne –baba tutumlarını sosyo – ekonomik düzeyin, cinsiyetin, kardeş durumunun ve annenin çalışma durumunun etkilediği ve anne –baba tutumlarının çocukların sosyal oyun davranışlarını önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır.

Şendoğdu (2000), araştırmasında anaokuluna devam eden 5 – 6 yaş grubu çocuklarının anne – babalarını algılamaları ile anne – babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara il merkezindeki alt, orta ve üst sosyo – ekonomik düzeydeki anasınıfı, anaokulu ve özel yuvada kayıtlı olan random tekniğiyle seçilen 80 kız, 70 erkek ve toplam 150 çocuk oluşturmaktadır. Veriler ‘‘Bilgi Formu’’, ‘‘Aile Tutumları Testi’’ ve ‘‘Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’’(PARI) ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocuğun özelliklerinden yaşı, cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, birey sayısı, anne – babanın yaşı ve eğitim durumları, mesleği, çocuğun doğum sırası ve okul öncesi kuruma devam etme süresinin anne – baba tutumlarını algılayışlarında etkili olduğu saptanmıştır.

Karakuş (2000), üstün yetenekli olan ve olmayan ergenlerin algıladıkları anne baba tutumları ile uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 1999 – 2000 öğretim yılında Atatürk Fen Lisesi ikinci sınıflarında okuyan 113 üstün yetenekli ergen ile genel bir lise olan Mehmet Beyazıt Lisesinde okuyan 96 ergen oluşturmaktadır. Veriler ‘‘Hacettepe Kişilik Envanteri’’ ve ‘‘Algılanan Anne – Baba Davranışları Envanteri’’ ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, üstün yetenekli ergenlerin akranlarından daha uyumlu olduğu ve anne – babalarını tutarlı disiplin uygulayan, ilgili ve şefkatli, amaçlarına ulaşmada onları destekleyen ebeveynler olarak algıladıkları tespit edilirken, üstün yetenekli olmayan ergenlerin anne – babalarını; başarı için baskı uygulayan, ebeveynler olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Üstün yetenekli ergenlerin anneleri için; başarı için baskı, ayrıcalıklardan yoksun bırakma, ilgi ve şefkat göstermeme davranışlarını algıladıklarında sosyal uyumları olumsuz etkilenirken, fiziki ve duygusal ceza ile koruyucu tutumları algılamalarında ise bütün uyum boyutlarının olumsuz etkilendiği bulunmuştur. Diğer yandan, amaçlara ulaşma davranışını anne için algıladıklarında hiçbir uyum boyutu etkilenmeyen üstün yetenekli ergenin aynı davranışları baba için algıladıklarında, sosyal ve genel uyumlarının akranları gibi bozulmakta olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerinin disiplin uygulamalarının tutarlı olup olmaması ve standartların belirsiz olarak algılanması üstün yetenekli ergenin uyum düzeyini hiçbir boyutta etkilemediği saptanmıştır.

Örgün (2000), çocuğun anne ve baba tutumları ile benlik saygısı ve atılganlık seviyesi ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul İli Bakırköy ilçesindeki 11 resmî ilköğretim okulunun sekizinci sınıflarında okuyan 223 erkek ve 197 kız olmak üzere toplam 420 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, “Bireyi Tanıma Çizelgesi”, “Rathus Atılganlık Envanteri”, “Piers – Haris Benlik Saygısı Ölçeği”, “Anne – Baba Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Sonucunda, farklı anne – baba tutum algısına sahip çocukların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu, eşitlikçi demokratik tutum algılayan çocukların baskıcı otoriter ve aşırı ve aşırı koruyucu tutum algılayanlardan daha yüksek benlik saygısına sahip ve atılgan oldukları bulunmuştur. Atılganlık düzeyi ve benlik saygısı arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Annenin eğitim düzeyi atılganlık seviyelerinde bulunmuş, annesi lise mezunu olanların ilkokul mezunu olanlara göre daha atılgan oldukları görülmüştür.

Sipahioğlu (2002), araştırmasında anne –baba tutumları ile gençlerdeki duygusal ve davranışsal bozukluklar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 200 kız ve 200 erkek lise öğrencisi ve onların öğretmenleri oluşturmuştur. Veriler “Anne –Baba Tutum Ölçeği” ve “Gözden Geçirilmiş – Davranış Problemleri Kontrol Listesi” – GG – PDKL (RBPC -Revised Behavior Problems Checklist) ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, erkek ergenlerin annelerini daha otoriter algıladıkları ve hiçbir anne ve baba tutumunda cinsiyet farkının olmadığı görülmüştür. Ergenin artan yaşıyla birlikte algılanan demokratik anne – baba tutumlarında artış olduğu saptanmıştır. Orta ve üst SED’ li anne ve babaların, alt SED’ li anne ve babalara göre daha demokratik tutum gösterdikleri, alt ve üst SED’ li anne ve babaların da orta SED’ li anne ve babalara göre daha otoriter olduğu bulunmuştur. Üst SED’ li annelerin ise orta SED’ li annelere göre daha koruyucu ve istekçi olduğu saptanmıştır. Yaşlara göre alt ve üst SED’ li ergenler, aynı yaştaki orta SED’ lilere göre babalarını daha otoriter algıladıkları, 14 – 15 yaşındaki üst SED’ liler, aynı SED’ li 16 – 17 yaşındakilere göre ise daha otoriter algıladıkları bulunmuştur. Üst SED’ lilerin annelerini, orta SED’ lilere göre daha koruyucu ve istekçi olarak değerlendirirken; yaş, cinsiyet ve SED’e göre koruyucu ve istekçi baba

tutumlarının farklılaşmadığı, demokratik anne – baba tutumunda da farklılık olmadığı bulunmuştur. Bulgularda sadece davranış bozukluğu – hiperaktivite ve impulsivitede erkekler kızlara göre daha yüksek puan alırlarken, diğer problem alanlarında cinsiyete göre farklılıklar saptanmıştır. Yaşa göre problem davranışların farklılık göstermediği ve alt SED’ de depresyon ve dikkat eksikliği puanları anlamlı olarak daha yüksek çıktığı bulunmuştur. Alt SED’ li erkeklerin, hem orta hem de üst SED’li erkeklere göre daha fazla depresyon – dikkat eksikliği gösterdiği saptanmıştır. Problem davranışlar, demokratik tutum ile olumsuz, koruyucu ve istekçi tutum ile olumlu yönde ilişkili ve üç tür anne – baba tutumunun da problem davranışların yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Çağatay (2003), alt ve üst sosyo – ekonomik düzeydeki 6, 9, 12 yaş çocuklarına verilen fiziksel cezanın anne – baba tutumlarını algılamalarını ve çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara ili merkez ilçelerindeki alt ve üst sosyo- ekonomik düzeyi temsil eden okullardan random yöntemi ile belirlenen resmî ilköğretim ve ana sınıflarına devam eden 196 çocuk ve anne – babaları oluşturmuştur. Veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Jackson Aile Tutumları Testi”, “Fiziksel Ceza Ölçeği” ve “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Ölçeği” ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin, anne ve babanın eğitim durumunun, sosyo–ekonomik düzeyinin ve çocuk sayısının fiziksel ceza almalarında bütünüyle etkili olduğu saptanmıştır. Anne – baba tarafından fiziksel ceza uygulanması çocukların anne – baba tutumlarını algılamalarını etkilediği tespit edilmiştir.

Dabakoğlu (2004), okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin öz kavramlarını ve anne –baba tutumlarını incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 2002 – 2003 Eğitim – Öğretim yılında Ankara ili Çankaya İlçesi’nde MEB’ na bağlı 13 ilköğretim okulunda birinci kademe üçüncü sınıfa devam eden toplam 560 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler “Piers –Harris Çocuklar İçin Geliştirilmiş Öz Kavramı Ölçeği”, “Anne –Baba Tutum Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitime devam eden ve etmeyen ilköğretim üçüncü sınıf

öğrencilerinin öz kavram düzeyleri arasında okul öncesi eğitime devam edenler lehine anlamlı fark olduğu bulunmuştur. İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitime devam etme durumuna göre anne – baba tutumları arasında okul öncesi eğitime devam edenler lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Ayrıca örnekleme oluşturan öğrencilerin okul öncesi eğitime devam etme durumlarına göre öz kavram düzeyleri ile anne –baba tutumları arasında anne ve babası demokratik tutum sergileyenler lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öz kavram ile anne – baba tutumları arasındaki ilişki okul öncesi eğitime devam eden öğrenciler için incelendiğinde, öz kavram ile hem anne hem baba tutumları arasında negatif anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Öz kavram ile anne tutumu arasındaki okul öncesi eğitime devam etmeyen öğrenciler için incelendiğinde, okul öncesi eğitime devam eden edenler kadar yüksek düzeyde olmasa da öz kavram düzeyi ile hem anne hem de baba tutumları arasında negatif anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerden okul öncesi eğitime devam edenlerin bu eğitime devam etmeyenlere kıyasla anne – baba tutumlarının daha yüksek düzeyde demokratik eğilim içinde olduğu saptanmıştır.

Muluk (2004), alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile yapıları ve anne çocuk ilişkisini incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, alt sosyoekonomik düzeyden 90 öğrenci ve anne – babaları, üst sosyoekonomik düzeyden 120 öğrenci ve anne –babaları olmak üzere 210 çocuk ve anne – babaları oluşturmaktadır. Veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Aile Yapısını Değerlendirme Aracı” (AYDA) ve “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği –Anne Formu” (PARQ) ile elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile yapıları ve anne çocuk ilişkisi anlamlı bir farklılık göstermiştir. Üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin alt sosyo – ekonomik düzeydeki ailelere göre, aile yapılarını ve anne – çocuk ilişkisini daha olumlu değerlendirdikleri bulunmuştur. Annenin yaşı, ailelerin yapısında ve anne – çocuk ilişkisinde anlamlı bulunmamıştır. Annenin eğitim durumu, ailelerin aile yapısında ve anne – çocuk ilişkisinde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Üniversite mezunu annelerin aile yapısını ve anne – çocuk ilişkisini daha olumlu değerlendirdikleri bulunmuştur.

Gürşimşek (2008) anne-babaların normatif-humanist eğilimleri, değer sistemleri, çocuk yetiştirmeye ve eğitimine ilişkin inanç ve değerleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin anlaşılması ve bu yapılarla bazı demografik değişkenlerin ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında 3-9 yaş arası çocuğu olan 139 anne ve 59 babanın görüşlerini incelemiştir. Katılımcılara, Humanizm Ölçeği , Ebeveyn Değerlerini Derecelendirme Ölçeği , Schwartz Değerler Ölçeği ve Ebeveyn Modernlik Ölçeği uygulanarak veriler toplanmıştır. Bulgular, ebeveynlerin eğitim düzeyi, en uzun yaşadıkları yer, gelir düzeyi ve çocuk sayısı ile humanist tutumlar ve geleneksel-modern çocuk yetiştirme inancı arasında anlamlı ve yüksek düzeyde ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Anne-babaların eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarının azaldığı görülmüştür. Çocuk yetiştirme ve eğitimine ilişkin geleneksel yaklaşımda olma ile genel olarak çocuğun yetişkin otoritesine uygun davranmasına ilişkin değerleri önemsemenin pozitif yönde yüksek ilişkide olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın modeli, evren ve örneklem veri toplama araçları ile işlem yolu ve veri çözümleme teknikleri yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Betimsel araştırmalar, eğitim araştırmalarında en çok kullanılan araştırma biçimidir. Araştırmacılar genellikle geniş bir grup insanın belli bir konuyla ilgili fikirleriyle ilgilenirler ve bunları ortaya çıkarmak için konuyla ilgili çok sayıda soru sorup, bireylerden cevaplarını alırlar. Veriler önceden belirlenmiş olan kitleden seçilen örneklemden, aynı zamanda toplandığından araştırmamız kesitsel bir betimlemedir (Frankel ve Wollen, 2003).

Bu araştırmada Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Eğitime Katılım Düzeyleri Arasındaki ilişki olup olmadığını açıklamak amacıyla betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla uygulanan ölçeklerden elde edilen bulgular istatistiksel yoldan analiz edilip değerlendirilmiştir. Ayrıca babalara ilişkin sosyo-demografik özellikler ile ilgili değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkilerde incelenmiştir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İzmir Buca, Hatay ve Bornova ilçelerinde bulunan okullardaki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların babaları araştırma evrenini oluşturmuştur. Evrenin büyüklüğü nedeni ile örneklem seçilme yoluna gidilmiş ve amaçlı örneklem belirlenmiştir.

Örneklem İzmir okulları arasından amaçlar doğrultusunda seçilmiş ve okulların anasınıfına devam eden öğrencilerin tümünün babaları araştırmaya katılmışlardır. Araştırmaya katılan okul sayısı 4'tür. Bu okullarda 350 öğrenci vardır. Bu öğrencilerin babaları bir "grup örneklem"dir. Ancak araştırmada 120'si çocukları özel okullara devam eden babalardan diğer 120'si de çocukları devlet okuluna devam eden babalardan olmak üzere toplam 240 babaya ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler "Aile Katılım Ölçeği" (AKÖ) ve "Ebeveyn Modernlik Ölçeği" ile toplanacak ayrıca sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi için araştırmacı tarafından geliştirilmiş "Kişisel Bilgi Formu" ile desteklenerek elde edilmiştir.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların babaların çocuk yetiştirme tutumlarının ve eğitime katılım düzeylerinin sosyoekonomik düzeye ve bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. "Kişisel Bilgi Formu", babaların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup babalara ait demografik özelliklerinin sorulduğu toplam 11 sorudan oluşmuştur. Formda, babanın yaşı, mesleği, öğrenim durumu, çalışma durumu, geliri, aile yapısı, babanın ilk baba olma yaşı, yaşadığı yer, çocuk sayısı gibi değişkenleri içeren sorular yer almaktadır.

3.3.2 Ebeveyn Modernlik Ölçeği (EMÖ)

Orijinal olarak Shaefer ve Edgerton tarafından (1985) geliştirilmiş olan Ebeveyn Modernlik Ölçeği (EMÖ) (Parental Modernity Scale of Child-Rearing and Educational Beliefs) anne-baba ve eğitimcilerin çocuk yetiştirme ve eğitime yönelik geleneksel-otoriter ve modern-demokratik inançlarını belirlemek amacıyla oluşturulmuş 30 maddelik 5'li Likert türü bir ölçektir (5= tamamen katılıyorum 1=kesinlikle katılmıyorum). Modernlik boyutu çocuğun kendi duygu ve davranışlarını yönetmede özerk olması anlayışına ilişkin ifadelerden oluşurken, geleneksellik boyutu çocuğun yetişkin otoritesine uygun davranışlar göstermesine ilişkin inancı temsil etmektedir. Orijinal ölçeğin alfa güvenirlik katsayısı 0.88-.094, test tekrar test güvenirliği 0.84'dür. Alt boyutlara ilişkin puanların hesaplanmasında yüksek puan alınması ilgili yöndeki eğilime daha yüksek düzeyde sahip olduğunu göstermektedir.(Gürşimşek, 2008: 4)

Gürşimşek (2008:4) 3-9 yaş arasında çocuğu olan 198 anne-baba üzerinde ölçeği uygulamıştır.Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlığını belirlemek için faktör analizi yapılmış ve madde yük değerleri 0.20 altında kaldığı görülen iki madde atılarak toplam 28 maddelik form kullanılmıştır. Geleneksellik alt boyutunda yer alan maddelerin (1-2-3-4-6-7-9-15-16-17-18-20-21-23-24-25-27) madde yük değerleri 0.743-0.393 arasında değişmekte ve bu faktör toplam varyansın %24.5'nu açıklamaktadır. Modernlik alt boyutunda yer alan maddelerin (5-8-10-11-12-13-14-19-22-26-28) madde yük değerleri 0.695-0.324 arasında değişmekte ve bu faktörün toplam varyansın %11.5'ini açıklamaktadır. İki faktörün açıkladıkları toplam varyans %36'dır. Gürşimşek (2008) çalışmasında, geleneksellik alt boyutunun alfa güvenirlik katsayısı 0.89, Modernlik alt boyutunun güvenirliği 0.66 olarak belirtmiştir.

3.3.3 Aile Katılım Ölçeği (AKÖ)

Fantuzzo, Tighe ve Childs tarafından (2000) orijinal olarak geliştirilen Aile Katılım Ölçeği (Family Involvement Questionnaire) toplam 25 maddeden ve 3 alt ölçekten (Ev Temelli Katılım-ETK, Okul Temelli Katılım-OTK, Okul- Aile işbirliği

Temelli Katılım-OAT) oluşmaktadır. Her bir madde 5’li Likert türü bir ölçek üzerinden değerlendirilmekte ve puanlanmaktadır (1 “her zaman”, 2“sık sık”, 3 “bazen”, 4 “nadiren” 5“hiçbir zaman”). Aile Katılım Ölçeğinin her alt ölçeğinden alınan düşük puanlar ailenin eğitime katılımı ve ilgililiğini göstermektedir. Ölçeğin orijinal uygulamasında güvenilirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır.

Okul Temelli Katılım (OTK) alt ölçeği, ailenin okuldaki eğitimsel etkinliklere çocuğu ile birlikte katılımı ile ilgili davranışları tanımlayan 7 maddeden (Ör: okul çalışmalarına gönüllü olarak katılıyorum, okulun düzenlediği sosyal etkinliklere katılıyorum, okula maddi katkı sağlayacak etkinliklere katılıyorum); Ev Temelli Katılım (ETK) alt ölçeği, ailenin okul dışı ortamlarda çocuğun öğrenme sürecine desteğini belirlemeye yönelik davranış ve etkinlikleri tanımlayan 5 maddeden (Ör: çocuğuma hikayeler okurum ya da anlatırım, çocuğuma evde öğrenme materyalleri sağlarım) Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım (OATK) alt ölçeği ise ailenin öğretmen ve okul personeli ile çocuğun gelişimine yönelik etkileşim düzeyini tanımlamaya yönelik 9 maddeden (Ör: evde yapılacak etkinlikler konusunda öğretmenle konuşurum, problemlerle ilgili konuşmak ve bilgi edinmek üzere okul yönetimi ile görüşürüm) oluşmaktadır(Ekinci, 2006:85).

Gürşimşek (2003:129) ‘in Türk örneklemini üzerinde 200 ebeveynle yürüttüğü çalışmada ölçme gücü açısından düşük maddeler çıkarılmış ve 21 maddelik ölçeğin güvenilirlik katsayısı alt boyutlar için sırasıyla .79, .69, .84 ve tüm ölçek için .87 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt ölçekleri arasında Pearson Korelasyon Katsayılarına göre yapılan güvenilirlik analizinde Okul Temelli Katılım ile Ev Temelli Katılım alt boyutları arasında $r = .49$ ($p < .05$), Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım ile Okul Temelli Katılım alt boyutları arasında $r = .73$ ($p < .05$) ve Ev Temelli Katılım ile Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım boyutları arasında $r = .60$ ($p < .05$) düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur. Faktörlere ilişkin faktöriyel genişlik açıklığı Okul Temelli Katılım alt boyutu için .45 - .68 arası, Ev Temelli Katılım alt boyutu için .52 - .73 arası ve Okul Aile İşbirliği Temelli Katılım alt boyutu için .77 olarak bulunmuştur. Üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları varyansın % 63.199’dur. Bu bulgular, ölçeği oluşturan üç

faktörün birlikte maddelerdeki toplam varyansı ve ölçeğe ilişkin varyansı yeterli düzeyde açıkladıkları görülmüştür.

Gürşimşek, Kefi ve Girgin (2005) tarafından 161 babadan oluşan örnekleme yapılan diğer bir çalışmada ölçeğin alt ölçekler için güvenilirlik katsayısı sırasıyla .83, .72 ve .90 ve tüm ölçek için .92 olarak belirlenmiştir.

3.4 Veri Çözümleme Teknikleri

Bu araştırmada istatistiksel model, genellikle ortalamalar için denence testi, basit korelasyon, varyans analizi, faktör analizi, çoklu regresyon ve çoklu korelasyon tekniklerine dayalı olarak yapılmıştır.

Verilerin analizleri bilgisayarda SPSS18 istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve ortaya çıkan bu bulgularla ilgili yorumlar yer almaktadır.

4.1 Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşa Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Yaş	n	%
26-30	26	10.80
31-40	181	75.40
41-50	33	13.80
Toplam	240	100

Tablo 1'e bakıldığında örneklemin %10.8 (n=26)'inin 26-30 yaş aralığında, %75.4 (n=181)'ünün 31-40 yaş aralığında ve %13.8 (n=33)'inin 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Örneklemin tamamı 240 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 2

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Medeni Durum	n	%
Evli-Birlikte Yaşıyor	227	94.60
Evli-Ayrı Yaşıyor	6	02.50
Boşanmış	7	02.90
Toplam	240	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi örneklemin %94.6 (n=227)’sı evli-birlikte yaşıyor, %2.5 (n=6)’i evli-ayrı yaşıyor ve %2.9 (n=7)’u boşanmış cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo 3

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Eğitim Durumu	n	%
İlkokul	14	05.80
Ortaokul	12	05.00
Lise	64	26.60
Üniversite-Yüksekokul	123	51.30
Lisansüstü	27	11.30
Toplam	240	100

Tablo 3’te örneklemin eğitim durumuna göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemdaki babaların %5.8 (n=14)’ünün ilkokul, %5 (n=12)’inin ortaokul, %26.7 (n=64)’sinin lise, %51.3 (n=123)’ünün üniversite-yüksekokul ve %11.3 (n=27)’ünün de lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları**

Çalışma Durumu	n	%
İşsiz	12	05.00
Serbest Meslek	55	22.90
İşveren	57	23.80
Kamu Çalışanı	60	25.00
Özel Sektör Çalışanı	55	22.90
Toplam	239	99.60

Tablo 4'te örneklemin çalışma durumuna göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemi oluşturan bireylerin %5 (n=12)'inin işsiz, %22.9 (n=55)'unun serbest meslek sahibi, %23.8 (n=57)'inin işveren, %25 (n=60)'inin kamu çalışanı ve %22.9 (n=55)'unun özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan 240 babalardan 1 tanesi kişisel bilgi formunda bulunan çalışma durumuna yönelik soruyu yanıtlamadığı görülmektedir.

Tablo 5**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşin Çalışma Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları**

Eşin Çalışma Durumu	n	%
Ev Hanımı	94	39.20
Serbest Meslek	29	12.10
İşveren	49	20.40
Kamu Çalışanı	43	17.90
Özel Sektör Çalışanı	25	10.40
Toplam	240	100

Tablo 5'te örneklemin eşin çalışma durumuna göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örnekleme oluşturan bireylerin eşlerinin %39.2 (n=94)'sinin ev hanımı, %12.1 (n=29)'inin serbest meslek sahibi, %20.4 (n=49)'ünün işveren, %17.9 (n=43)'unun kamu çalışanı, ve %10.4 (n=25)'ünün özel sektör çalışanı olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Aylık Toplam Gelir	n	%
1000 YTL Altı	26	10.80
1001-2000 YTL	64	26.70
2001-3000 YTL	20	08.30
3001-4000 YTL	26	10.80
4001-5000 YTL	13	05.50
5001 YTL Üstü	91	37.90
Toplam	240	100

Tablo 6'da örnekleme oluşturan bireylerin ailelerinin aylık toplam gelir durumuna göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örnekleme oluşturan bireylerin ailelerin %10.8 (n=26)'inin 1000 YTL altı, %26.7 (n=64)'sinin 1001-2000 YTL, %8.3 (n=20)'ünün 2001-3000 YTL, %10.8 (n=26)'inin 3001-4000 YTL, %5.4 (n=13)'ünün 4001-5000 YTL ve %37.9 (n=91)'unun 5001 YTL üstü aylık toplam gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları**

En Uzun Yaşadığı Yer	n	%
Kasaba	11	04.60
Şehir	26	10.80
Büyükşehir	203	84.60
Toplam	240	100

Tablo 7’de örneklemin en uzun süre yaşadığı yere göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemin %4.6 (n=11)’sının en uzun süre kasabada, %10.8 (n=26)’inin şehirde, %84.6 (n=203)’sının büyükşehirde yaşadığı görülmektedir.

Tablo 8**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları**

Çocuk Sayısı	n	%
1 çocuklu	121	50.40
2 çocuklu	109	45.40
3 çocuklu	10	04.20
Toplam	240	100

Tablo 8’de örneklemin ailesindeki çocuk sayısına göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemin %50.4 (n=121)’ünün tek çocuklu, %45.4 (n=109)’ünün iki çocuklu ve %4.2 (n=10)’sinin de üç çocuklu olduğu görülmektedir.

Tablo 9

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetlerine Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Çocuk Cinsiyeti	n	%
Kız	120	50
Erkek	120	50
Toplam	240	100

Tablo 9’da örneklemin ailesindeki 3-6 çocuk cinsiyetine göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemin %50 (n=120)’sinin kız, %50 (n=120)’sinin de 3-6 yaş arasında erkek çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Olduğu Yaşa Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

İlk Çocuk Sahibi Olduğu Yaş	n	%
18-25 Yaş	65	27.00
26-30 Yaş	106	44.20
31-40 Yaş	69	28.80
Toplam	240	100

Tablo 10’da örneklemin ilk çocuk sahibi olduğu yaşa göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemin %27.1 (n=65)’inin 18-25 yaş, %44.2 (n=106)’sinin 26-30 yaş ve %28.8 (n=69)’inin de 31-40 yaş aralığında ilk çocuklarına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 11

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Bir Gün İçinde Çocuğuyla Geçirdiği Zamana Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Geçirdiği Zaman	n	%
1-2 Saat Arası	52	21.70
3-4 Saat Arası	84	35.00
4 Saatten Fazla	104	43.30
Toplam	240	100

Tablo 11’de örneklemin bir gün içinde çocuğuyla geçirdiği süreye göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemin %21.7 (n=52)’sinin çocuğuyla bir günde 1-2 saat, %35 (n=84)’inin 3-4 saat ve %43.3 (n=104)’ünün de 4 saatten fazla zaman geçirdiği görülmektedir.

Tablo 12

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Okul Türlerine Göre Sayı ve Yüzde Dağılımları

Okul Türü	n	%
Özel Okul	120	50
Devlet Okulu	120	50
Toplam	240	100

Tablo 12’de örnekleimde söz konusu olan öğrencilerin okul türlerine göre sayıları ve yüzde dağılımları belirtilmiştir. Örneklemdaki söz konusu öğrencilerin %50 (n=120)’sinin özel okulda ve %50 (n=120)’sinin de devlet okulunda eğitim gördüğü görülmektedir.

4.2 Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 13

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşlarına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	26-30 Yaş	26	50.23	11.85
	31-40 Yaş	181	52.24	10.40
	41-50 Yaş	33	52.48	09.04
Modern Tutum	26-30 Yaş	26	20.23	05.10
	31-40 Yaş	181	20.18	03.94
	41-50 Yaş	33	20.69	04.39
Toplam		240		

Tablo 13.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşlarına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	99,022	2	49,511	,458	,633
	Gruplar içi	25608,162	237	108,051		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	7,415	2	3,707		
	Gruplar içi	4066,569	237	17,159	,216	,806
	Toplam	4073,983	239			

Tablo 13'te araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 14

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik leğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt lek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt lek	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	Evli-Birlikte Yaşıyor	227	52.26	10.25
	Evli-Ayrı Yaşıyor	6	47.83	09.57
	Boşanmış	7	49.00	14.75
Modern Tutum	Evli-Birlikte Yaşıyor	227	20.27	04.12
	Evli-Ayrı Yaşıyor	6	19.33	05.42
	Boşanmış	7	20.42	03.45
Toplam		240		

Tablo 14.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları**

Medeni durum	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	182,209	2	91,105	.846	.430
	Gruplar içi	25524,974	237	107,700		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	5,420	2	2,710	.158	.854
	Gruplar içi	4068,563	237	17,167		
	Toplam	4073,983	239			

Tablo 14'te araştırmaya katılan babaların medeni durumuna göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 15

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları**

Alt Ölçek	Eğitim Durum	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	İlkokul	14	38.00	07.53
	Ortaokul	12	43.75	07.11
	Lise	64	47.03	09.57
	Üniversite- Yüksekokul	123	55.21	08.36
	Lisansüstü	27	60.59	08.08
	Modern Tutum	İlkokul	14	20.50
Ortaokul		12	21.00	05.60
Lise		64	19.25	04.18
Üniversite- Yüksekokul		123	20.22	03.74
Lisansüstü		27	22.33	04.06
Toplam			240	

Tablo 15.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları**

Eğitim durumu	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	8401,973	4	2100,49		
	Gruplar içi	17305,210	235	73,639	28,524	,000**
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	188,857	4	47,214		
	Gruplar içi	3885,126	235	16,532	2,856	,024*
	Toplam	4073,983	239			

**P<0.001 *P<0.05

Tablo 15.2

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Bağımlı Değişken	E. Durumu(I)	E. Durumu(J)	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
Geleneksel Tutum	İlkokul	Ortaokul	-5,7500	3,3759	,575
		Lise	-9,0313(*)	2,5319	,014
		Üni./Y.Okul	-17,2114(*)	2,4205	,000
		Lisansüstü	-22,5926(*)	2,8262	,000
	Ortaokul	İlkokul	5,7500	3,3759	,575
		Lise	-3,2813	2,6995	,830
		Üni./Y.Okul	-11,4614(*)	2,5952	,001
		Lisansüstü	-16,8426(*)	2,9772	,000
Lise	İlkokul	9,0313(*)	2,5319	,014	

Tablo 15.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde
Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe
Testi Sonuçları (Devamı)

		Ortaokul	3,2813	2,6995	,830
		Üni./Y.Okul	-8,1801(*)	1,3226	,000
		Lisansüstü	-13,5613(*)	1,9693	,000
	Üni./Y.Okul	İlkokul	17,2114(*)	2,4205	,000
		Ortaokul	11,4614(*)	2,5952	,001
		Lise	8,1801(*)	1,3226	,000
		Lisansüstü	-5,3812	1,8238	,072
	Lisansüstü	İlkokul	22,5926(*)	2,8262	,000
		Ortaokul	16,8426(*)	2,9772	,000
		Lise	13,5613(*)	1,9693	,000
		Üni./Y.Okul	5,3812	1,8238	,072
Modern Tutum	İlkokul	Ortaokul	-,5000	1,5996	,999
		Lise	1,2500	1,1997	,896
		Üni./Y.Okul	,2724	1,1469	1,000
		Lisansüstü	-1,8333	1,3391	,759
	Ortaokul	İlkokul	,5000	1,5996	,999
		Lise	1,7500	1,2791	,759
		Üni./Y.Okul	,7724	1,2297	,983
		Lisansüstü	-1,3333	1,4107	,925
	Lise	İlkokul	-1,2500	1,1997	,896
		Ortaokul	-1,7500	1,2791	,759
		Üni./Y.Okul	-,9776	,6267	,657
		Lisansüstü	-3,0833(*)	,9331	,030
	Üniversite-Yüksekokul	İlkokul	-,2724	1,1469	1,000
		Ortaokul	-,7724	1,2297	,983
		Lise	,9776	,6267	,657
		Lisansüstü	-2,1057	,8641	,208
	Lisansüstü	İlkokul	1,8333	1,3391	,759
		Ortaokul	1,3333	1,4107	,925
		Lise	3,0833(*)	,9331	,030
		Üni./Y.Okul	2,1057	,8641	,208

Tablo 15’te örneklemin eğitim durumuna göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık geleneksel tutum alt ölçeğinde özellikle ilkökul mezunu ile lisansüstü mezunu bireylerin puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/235)}= 28,524$]. İlkokul mezunu bireylerin geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X}=38$ iken lisansüstü mezunu bireylerin geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X}=60.59$ olarak bulunmuştur. Diğer yandan modern tutum alt ölçeği puanı ile eğitim durumu arasındaki farklılık yapılan Scheffe testinde, lise mezunu ile lisansüstü mezunu bireylerin puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/235)}= 2,856$]. Lise mezunu bireylerin modern tutum puan ortalaması $\bar{X}=19.25$ iken lisansüstü mezunu bireylerin puan ortalaması $\bar{X}=22.33$ olarak bulunmuştur.

Tablo 16

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	İşsiz	12	52.83	10.82
	Serbest Meslek	55	47.16	09.76
	İşveren	57	52.75	09.27
	Devlet	60	57.65	09.05
	Özel Sektör	55	49.74	10.50
Modern Tutum	İşsiz	12	19.50	02.90
	Serbest Meslek	55	20.38	04.87
	İşveren	57	20.61	04.21
	Devlet	60	20.05	03.81
	Özel Sektör	55	20.18	03.91
Toplam		239		

Tablo 16.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları**

Çalışma durumu	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	3522,142	4	880,535		
	Gruplar içi	22041,842	234	94,196	9,348	,000**
	Toplam	25563,983	238			
Modern tutum	Gruplar arası	17,871	4	4,468		
	Gruplar içi	4054,522	234	17,327	,258	,905
	Toplam	4072,393	238			

**P<0,001

Tablo 16.2

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn
Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Ç. Durumu(I)	Ç. Durumu(J)	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
İşsiz	Serbest Meslek	5,6697	3,0923	,501
	İşveren	7,895E-02	3,0826	1,000
	Kamu Sektörü	-4,8167	3,0691	,652
	Özel Sektör	3,0879	3,0923	,910
Serbest Meslek	İşsiz	-5,6697	3,0923	,501
	İşveren	-5,5907	1,8345	,058
	Kamu Sektörü	-10,4864(*)	1,8118	,000
	Özel Sektör	-2,5818	1,8508	,746
İşveren	İşsiz	-7,8947E-02	3,0826	1,000
	Serbest Meslek	5,5907	1,8345	,058
	Kamu Sektörü	-4,8956	1,7951	,118
	Özel Sektör	3,0089	1,8345	,612
Kamu Sektörü	İşsiz	4,8167	3,0691	,652
	Serbest Meslek	10,4864(*)	1,8118	,000
	İşveren	4,8956	1,7951	,118
	Özel Sektör	7,9045(*)	1,8118	,001
Özel Sektör	İşsiz	-3,0879	3,0923	,910
	Serbest Meslek	2,5818	1,8508	,746
	İşveren	-3,0089	1,8345	,612
	Kamu Sektörü	-7,9045(*)	1,8118	,001

Tablo 16’da örneklemin çalışma durumuna göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Geleneksel tutum alt ölçek puanı ile çalışma durumu arasında istatistiksel anlamda

anlamli bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle serbest meslek sahibi babalar ile kamu sektöründe çalışan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/234)} = 9,348$]. Serbest meslek sahibi babaların geleneksel tutum alt leği puan ortalaması $\bar{X} = 47.16$ iken kamu sektöründe çalışan babaların geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 57.65$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 16’da görüldüğü üzere çalışma durumuna göre modern tutum alt leği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamli bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 17

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin alışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik leğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt lek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt lek	Eşin alışma Durumu	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	Ev Hanımı	94	48.42	10.72
	Serbest Meslek	29	48.24	09.89
	İşveren	49	55.51	08.31
	Devlet	43	57.69	08.40
	zel Sektör	25	53.68	09.80
Modern Tutum	Ev Hanımı	94	20.20	04.11
	Serbest Meslek	29	20.06	03.93
	İşveren	49	20.12	04.51
	Devlet	43	20.37	04.23
	zel Sektör	25	20.76	03.67
Toplam		240		

Tablo 17.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Eş Çalışma durumu	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Geleneksel tutum	Gruplar arası	3680,140	4	920,035		
	Gruplar içi	22027,044	235	93,732	9,816	,000*
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	9,090	4	2,272		
	Gruplar içi	4064,893	235	17,297	,131	,971
	Toplam	4073,983	239			

*P<0,001

Tablo 17.2

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Eşin Çalışma Durumu(I)	Eşin Çalışma Durumu(J)	Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p.
Ev Hanımı	Serbest Meslek	5,6697	3,0923	,501
	İşveren	7,895E-02	3,0826	1,000
	Kamu Sektörü	-4,8167	3,0691	,652
	Özel Sektör	3,0879	3,0923	,910
Serbest Meslek	Ev Hanımı	-5,6697	3,0923	,501
	İşveren	-5,5907	1,8345	,058
	Kamu Sektörü	-10,4864(*)	1,8118	,000
	Özel Sektör	-2,5818	1,8508	,746
İşveren	Ev Hanımı	-7,8947E-02	3,0826	1,000
	Serbest Meslek	5,5907	1,8345	,058
	Kamu Sektörü	-4,8956	1,7951	,118
	Özel Sektör	3,0089	1,8345	,612
Kamu Sektörü	Ev Hanımı	4,8167	3,0691	,652
	Serbest Meslek	10,4864(*)	1,8118	,000
	İşveren	4,8956	1,7951	,118
	Özel Sektör	7,9045(*)	1,8118	,001
Özel Sektör	Ev Hanımı	-3,0879	3,0923	,910
	Serbest Meslek	2,5818	1,8508	,746
	İşveren	-3,0089	1,8345	,612
	Kamu Sektörü	-7,9045(*)	1,8118	,001

Tablo 17’de örneklemin eşinin çalışma durumuna göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Geleneksel tutum alt ölçek puanı ile çalışma durumu arasında

istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle eşi serbest meslek sahibi babalar ile eşi kamu çalışanı olan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/235)} = 9,816$]. Eşi serbest meslek sahibi babaların geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 48.24$ iken eşi kamu çalışanı olan babaların geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 57.69$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 17'de görüldüğü üzere eşinin çalışma durumuna göre modern tutum alt ölçeği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$). Bu sonuçların bireyin çalışma durumundaki sonuçlarla benzerlik göstermesi de dikkat çekicidir.

Tablo 18

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Aylık Toplam Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	1000 YTL Altı	26	41.65	07.38
	1001-2000 YTL	64	48.62	10.76
	2001-3000 YTL	20	53.70	07.71
	3001-4000 YTL	26	51.92	08.89
	4001-5000 YTL	13	58.46	10.24
	5001 YTL Üstü	91	56.20	08.79
Modern Tutum	1000 YTL Altı	26	19.61	04.58
	1001-2000 YTL	64	19.75	03.36
	2001-3000 YTL	20	21.30	06.25
	3001-4000 YTL	26	20.34	04.06
	4001-5000 YTL	13	19.92	04.13
	5001 YTL Üstü	91	20.59	03.96
Toplam		240		

Tablo 18.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Gelir durumu		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	5723,989	5	1144,798	13,405	,000*
	Gruplar içi	19983,195	234	85,398		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	60,866	5	12,173	,710	,617
	Gruplar içi	4013,118	234	17,150		
	Toplam	4073,983	239			

*P<0,001

Tablo 18.2

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna
Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt
Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

(I) Gelir	(J) Gelir	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
<1000TL	1001-2000TL	-6,9712	2,1492	,066
	2001-3000TL	-12,0462(*)	2,7485	,002
	3001-4000TL	-10,2692(*)	2,5630	,008
	4001-5000TL	-16,8077(*)	3,1391	,000
	>5000TL	-14,5549(*)	2,0550	,000
1001- 2000TL	<1000TL	6,9712	2,1492	,066
	2001-3000TL	-5,0750	2,3673	,469
	3001-4000TL	-3,2981	2,1492	,798
	4001-5000TL	-9,8365(*)	2,8113	,035
	>5000TL	-7,5838(*)	1,5076	,000
2001- 3000TL	<1000TL	12,0462(*)	2,7485	,002
	1001-2000TL	5,0750	2,3673	,469
	3001-4000TL	1,7769	2,7485	,995
	4001-5000TL	-4,7615	3,2923	,836

Tablo 18.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	>5000TL	-2,5088	2,2822	,944
3001-4000TL	<1000TL	10,2692(*)	2,5630	,008
	1001-2000TL	3,2981	2,1492	,798
	2001-3000TL	-1,7769	2,7485	,995
	4001-5000TL	-6,5385	3,1391	,503
	>5000TL	-4,2857	2,0550	,502
4001-5000TL	<1000TL	16,8077(*)	3,1391	,000
	1001-2000TL	9,8365(*)	2,8113	,035
	2001-3000TL	4,7615	3,2923	,836
	3001-4000TL	6,5385	3,1391	,503
	>5000TL	2,2527	2,7400	,984
>5000TL	<1000TL	14,5549(*)	2,0550	,000
	1001-2000TL	7,5838(*)	1,5076	,000
	2001-3000TL	2,5088	2,2822	,944
	3001-4000TL	4,2857	2,0550	,502
	4001-5000TL	-2,2527	2,7400	,984

Tablo 18’de örneklemin aylık toplam gelir durumuna göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Geleneksel tutum alt ölçek puanı ile aylık toplam gelir durumu arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle 1000 YTL altı aylık geliri olan babalar ile 4001-5000 YTL aylık geliri olan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(5/234)} = 13,405$]. Aylık toplam geliri 1000YTL altında olan bireylerin geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 41.65$ iken 4001-5000 YTL aylık geliri olan bireylerin geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 58.46$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 18’de görüldüğü üzere aylık toplam gelir durumuna göre modern tutum alt ölçeği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 19

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	En Uzun Yaşadığı Yer	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	Kasaba	11	56.72	09.68
	Şehir	26	47.69	08.89
	Büyükşehir	203	52.36	10.44
Modern Tutum	Kasaba	11	22.63	02.80
	Şehir	26	21.19	05.42
	Büyükşehir	203	20.00	03.95
Toplam		240		

Tablo 19.1
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları

En Uzun Süre Yaşadığı Yer		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	754,438	2	377,219	3,583	,029*
	Gruplar içi	24952,745	237	105,286		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	97,419	2	48,710	2,903	,057
	Gruplar içi	3976,564	237	16,779		
	Toplam	4073,983	239			

*P<0,05

Tablo 19.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Süre Yaşadığı Yere Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) Y.Yer	(J) Y.Yer	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
Kasaba	Şehir	9,0350	3,6906	,052
	Büyük Şehir	4,3627	3,1765	,391
Şehir	Kasaba	-9,0350	3,6906	,052
	Büyük Şehir	-4,6722	2,1373	,094
Büyük Şehir	Kasaba	-4,3627	3,1765	,391
	Şehir	4,6722	2,1373	,094

Tablo 19’da örneklemin en uzun yaşadığı yere göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Geleneksel tutum alt ölçek puanı ile en uzun yaşanan yer arasında istatistiki anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle en uzun kasabada yaşamış babalar ile şehirde yaşamış babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 3,583$]. Kasabada yaşamış babaların geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 56.72$ iken şehirde yaşamış olan babaların geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 47.69$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 19’da görüldüğü üzere en uzun yaşanan yere göre modern tutum alt ölçeği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 20

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Ailedeki Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	1 Çocuklu	121	54.28	09.97
	2 Çocuklu	109	50.10	10.44
	3 Çocuklu	10	46.40	08.35
Modern Tutum	1 Çocuklu	121	20.38	03.95
	2 Çocuklu	109	20.33	04.29
	3 Çocuklu	10	17.90	03.95
Toplam		240		

Tablo 20.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çocuk Sayısı		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	1340,017	2	670,009	6,517	,002*
	Gruplar içi	24367,166	237	102,815		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	58,131	2	29,065	1,715	,182
	Gruplar içi	4015,853	237	16,945		
	Toplam	4073,983	239			

*P<0,05

Tablo 20.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek
Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) C.Sayısı	(J) C. Sayısı	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
1	2	4,1883(*)	1,3390	,008
	3	7,8893	3,3363	,063
2	1	-4,1883(*)	1,3390	,008
	3	3,7009	3,3503	,544
3	1	-7,8893	3,3363	,063
	2	-3,7009	3,3503	,544

Tablo 20’de ailedeki çocuk sayısına göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Geleneksel tutum alt ölçek puanı ile ailedeki çocuk sayısı arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle bir çocuklu bireyler ile üç çocuklu bireylerin puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 6,517$]. Bir çocuklu bireylerin geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 54.28$ iken üç çocuklu bireylerin geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 46.40$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 20’de görüldüğü üzere ailedeki çocuk sayısına göre modern tutum alt ölçeği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 21

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetine Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi

Alt Ölçek	3-6 Yaş Çocuk Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Geleneksel Tutum	Kız	120	52.08	10.43	239	.037	.970
	Erkek	120	52.03	10.35			
Modern Tutum	Kız	120	20.44	04.11	239	.687	.493
	Erkek	120	20.07	04.15			
Toplam		240					

Tablo 21’de ailedeki 3-6 yaş çocuk cinsiyetine göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanları yapılan t testi ile karşılaştırılmış ve aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo22

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	İlk Çocuk Sahibi Olduğu Yaş	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	18-25 yaş	65	47.75	10.54
	26-30 yaş	106	52.76	10.20
	31-40 yaş	69	55.02	09.22
Modern Tutum	18-25 yaş	65	19.09	03.88
	26-30 yaş	106	20.32	04.19
	31-40 yaş	69	21.26	04.02
Toplam		240		

Tablo 22.1
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa
Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt
Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi
(ANOVA) Sonuçları

İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	1866,076	2	933,038	9,275	,000**
	Gruplar içi	23841,107	237	100,595		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	158,138	2	79,069	4,786	,009*
	Gruplar içi	3915,845	237	16,523		
	Toplam	4073,983	239			

**P<0,001 *P<0,05

Tablo 22.1.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Geleneksel		Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı	(J) İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı			
18-25	26-30	-5,0103(*)	1,5801	,007
	31-40	-7,2751(*)	1,7336	,000
26-30	18-25	5,0103(*)	1,5801	,007
	31-40	-2,2648	1,5514	,346
31-40	18-25	7,2751(*)	1,7336	,000
	26-30	2,2648	1,5514	,346

Tablo 22.1.2

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Modern		Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı	(J) İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı			
18-25	26-30	-1,2284	,6404	,161
	31-40	-2,1686(*)	,7026	,009
26-30	18-25	1,2284	,6404	,161
	31-40	-,9401	,6288	,329
31-40	18-25	2,1686(*)	,7026	,009
	26-30	,9401	,6288	,329

Tablo 22’de babaların ilk çocuk sahibi olduğu yaşa göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmış ve aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık geleneksel tutum alt ölçeğinde özellikle ilk çocuk sahibi olduğu yaş 18-25 olan babalar ile 31-40 yaş arasında ilk çocuğuna sahip olan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 9,275$]. 18-25 yaş arası olan babaların geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 47.75$ iken 31-40 yaş arası olan babaların geleneksel tutum puan ortalaması $\bar{X} = 55.02$ olarak bulunmuştur. Diğer yandan modern tutum alt ölçeği puanı ile ilk çocuk sahibi olunan yaş arasındaki farklılık yapılan Scheffe testinde, yine 18-25 yaş arası babalar ile 31-40 yaş arası babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} =$

4,786]. 18-25 yaş arası babaların modern tutum puan ortalaması $\bar{X} = 19.09$ iken 31-40 yaş arası babaların puan ortalaması $\bar{X} = 21.26$ olarak bulunmuştur.

Tablo 23

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Çocukla Geçen Süre	n	$\bar{X}$	ss
Geleneksel Tutum	1-2 Saat Arası	52	51.61	09.51
	3-4 Saat Arası	84	51.86	10.34
	4 Saatten Fazla	104	52.43	10.87
Modern Tutum	1-2 Saat Arası	52	18.82	04.31
	3-4 Saat Arası	84	22.00	03.79
	4 Saatten Fazla	104	19.56	03.84
Toplam		240		

Tablo 23.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Zaman		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Geleneksel tutum	Gruplar arası	27,787	2	13,894	,128	,880
	Gruplar içi	25679,396	237	108,352		
	Toplam	25707,183	239			
Modern tutum	Gruplar arası	411,012	2	205,506	13,297	,000**
	Gruplar içi	3662,971	237	15,456		
	Toplam	4073,983	239			

**P<0,001

Tablo 23.1.1
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Geleneksel		Ortalamalararası	Std. Hata	p
(I) Zaman	(J) Zaman	Fark (I-J)		
1-2 saat	3-4 saat	-3,1731(*)	,6937	,000
	4 saatten fazla	-,7404	,6677	,542
3-4 saat	1-2 saat	3,1731(*)	,6937	,000
	4 saatten fazla	2,4327(*)	,5767	,000
4 saatten fazla	1-2 saat	,7404	,6677	,542
	3-4 saat	-2,4327(*)	,5767	,000

Tablo 23.1.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre
Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Modern		Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Zaman	(J) Zaman			
1-2 saat	3-4 saat	-3,1731(*)	,6937	,000
	4 saatten fazla	-,7404	,6677	,542
3-4 saat	1-2 saat	3,1731(*)	,6937	,000
	4 saatten fazla	2,4327(*)	,5767	,000
4 saatten fazla	1-2 saat	,7404	,6677	,542
	3-4 saat	-2,4327(*)	,5767	,000

Tablo 23’de babaların çocuğuyla geçirdiği süreye göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanı yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Modern tutum alt ölçek puanı ile çocuğuyla geçirdiği süre arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle bir günde çocuğuyla 1-2 saat arası zaman geçiren babalar ile 3-4 saat arası zaman geçiren babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 13,297$]. 1-2 saat arası zaman geçiren babaların modern tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 18.82$ iken 3-4 saat arası zaman geçiren babaların modern tutum puan ortalaması $\bar{X} = 22$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan tablo 23’de görüldüğü üzere bir günde çocuğuyla geçirdiği süreye göre geleneksel tutum alt ölçeği puanı varyans analizi ile karşılaştırıldığında aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 24

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Okul Türüne Göre Ebeveyn Modernlik Ölçeğinde Geleneksel Tutum ve Modern Tutum Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi

Alt Ölçek	Okul Türü	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Geleneksel Tutum	Özel Okul	120	48.78	10.36	239	5.146	.000*
	Devlet Okulu	120	55.33	09.32			
Modern Tutum	Özel Okul	120	19.86	03.99	239	1.473	.142
	Devlet Okulu	120	20.65	04.23			
Toplam		240					

*P<0,001

Tablo 24’te okul türüne göre geleneksel tutum alt ölçek puanı ve modern tutum alt ölçek puanları yapılan t testi ile karşılaştırılmış ve okul türüne göre geleneksel tutum alt ölçeğinde aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan analizler sonucunda çocuğunu devlet okuluna gönderen babaların geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 55.33$ iken çocuğunu özel okula gönderen babaların geleneksel tutum alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 48.78$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan okul türüne göre modern tutum alt ölçeğinde aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.3. Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitime Katılım Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 25

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	ss	sd	F	p
Okul Temelli Katılım	26-30 Yaş	26	17.50	05.81			
	31-40 Yaş	181	17.29	04.95	237	.533	.588
	41-50 Yaş	33	18.24	03.32			
Aile Temelli Katılım	26-30 Yaş	26	08.76	02.79			
	31-40 Yaş	181	09.00	02.63	237	1.530	.219
	41-50 Yaş	33	09.81	02.67			
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	26-30 Yaş	26	24.34	07.82			
	31-40 Yaş	181	21.85	06.58	237	1.591	.206
	41-50 Yaş	33	22.06	06.18			
Toplam		240					

Tablo 25.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Yaşına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	25,255	2	12,627	,533	,588
	Gruplar içi	5614,041	237	23,688		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	21,638	2	10,819	1,530	,219
	Gruplar içi	1675,524	237	7,070		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	141,864	2	70,932	1,591	,206
	Gruplar içi	10564,736	237	44,577		
	Toplam	10706,600	239			

Tablo 25'te yaşa göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmış ve yaşa göre aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 26

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Medeni Durum	n	$\bar{X}$	Ss
Okul Temelli Katılım	Evli-Birlikte Yaşıyor	227	17.35	04.76
	Evli-Ayrı Yaşıyor	6	16.16	05.38
	Boşanmış	7	21.42	06.34
Aile Temelli Katılım	Evli-Birlikte Yaşıyor	227	09.08	02.67
	Evli-Ayrı Yaşıyor	6	08.33	03.38
	Boşanmış	7	09.85	01.57
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Evli-Birlikte Yaşıyor	227	22.05	06.67
	Evli-Ayrı Yaşıyor	6	19.16	05.77
	Boşanmış	7	27.71	05.61
Toplam		240		

Tablo 26.1
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Medeni Durum		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	122,651	2	61,326	2,635	,074
	Gruplar içi	5516,645	237	23,277		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	7,562	2	3,781	,530	,589
	Gruplar içi	1689,600	237	7,129		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	272,083	2	136,041	3,090	,047*
	Gruplar içi	10434,517	237	44,027		
	Toplam	10706,600	239			

*P<0,05

Tablo 26.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Medeni Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

		Ortalamalararası	Std. Hata	p
(I) M.Durum	(J) M.Durum	Fark (I-J)		
Evli-Birlikte yaşıyor	Evli-Ayrı yaşıyor	2,8906	2,7444	,575
	Boşanmış	-5,6570	2,5463	,087
Evli-Ayrı yaşıyor	Evli-Birlikte yaşıyor	-2,8906	2,7444	,575
	Boşanmış	-8,5476	3,6916	,071
Boşanmış	Evli-Birlikte yaşıyor	5,6570	2,5463	,087
	Evli-Ayrı yaşıyor	8,5476	3,6916	,071

Tablo 26’da medeni duruma göre okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanlarını aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle boşanmış babalar ile evli-ayrı yaşayan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 3,090$]. Boşanmış babaların okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 27.71$ iken evli-ayrı yaşayan babalar okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 19.16$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan medeni durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Medeni duruma göre okul temelli katılım ve aile temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 27

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	ss
Okul Temelli Katılım	İlkokul	14	19.14	05.47
	Ortaokul	12	15.83	05.39
	Lise	64	18.59	05.22
	Üniversite-Yüksekokul	123	16.98	04.60
	Lisansüstü	27	16.66	04.06
Aile Temelli Katılım	İlkokul	14	11.42	03.03
	Ortaokul	12	10.00	03.21
	Lise	64	09.31	02.79
	Üniversite-Yüksekokul	123	08.69	02.45
	Lisansüstü	27	08.70	02.19
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	İlkokul	14	23.28	09.04
	Ortaokul	12	18.08	04.25
	Lise	64	22.59	06.26
	Üniversite-Yüksekokul	123	22.06	06.81
	Lisansüstü	27	22.70	06.39
Toplam		240		

Tablo 27.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Eğitim durumu		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	198,510	4	49,627	2,144	,076
	Gruplar içi	5440,786	235	23,152		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	112,484	4	28,121	4,170	,003*
	Gruplar içi	1584,678	235	6,743		
	Toplam	1697,162	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	238,279	4	59,570	1,337	,257
	Gruplar içi	10468,321	235	44,546		
	Toplam	10706,600	239			

*P<0.05

Tablo 27.2

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eğitim Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) E.Durumu	(J) E. Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	P
İlkokul	Ortaokul	1,4286	1,0216	,744
	Lise	2,1161	,7662	,110
	Ün. –Y.okul	2,729(*)	,7325	,009
	Lisansüstü	2,7249(*)	,8552	,041
Ortaokul	İlkokul	-1,4286	1,0216	,744
	Lise	,6875	,8169	,950
	Ün. –Y.okul	1,3008	,7853	,602
	Lisansüstü	1,2963	,9009	,723
Lise	İlkokul	-2,1161	,7662	,110
	Ortaokul	-,6875	,8169	,950
	Ün. –Y.okul	,6133	,4002	,672
	Lisansüstü	,6088	,5959	,903
Ün. –Y.okul	İlkokul	-2,7294(*)	,7325	,009
	Ortaokul	-1,3008	,7853	,602
	Lise	-,6133	,4002	,672
	Lisansüstü	-4,5167E-03	,5519	1,000
Lisansüstü	İlkokul	-2,7249(*)	,8552	,041
	Ortaokul	-1,2963	,9009	,723
	Lise	-,6088	,5959	,903
	Ün. –Y.okul	4,517E-03	,5519	1,000

Tablo 27’de eğitim durumuna göre aile temelli katılım alt ölçek puanlarını aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle ilkökul mezunu babalar ile üniversite-yüksekokul mezunu babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/235)}=4,170$]. İlkokul mezunu babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X}=11.42$ iken üniversite-yüksekokul mezunu babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X}=8.69$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan eğitim durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Eğitim durumuna göre okul temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 28

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss
Okul Temelli Katılım	İşsiz	12	15.33	4.55
	Serbest Meslek	55	18.47	4.69
	İşveren	57	15.00	3.89
	Devlet	60	17.73	4.74
	Özel	55	19.16	5.11
Aile Temelli Katılım	İşsiz	12	09.58	3.50
	Serbest Meslek	55	09.20	2.80
	İşveren	57	08.35	2.46
	Devlet	60	08.96	2.40
	Özel	55	09.80	2.69
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	İşsiz	12	20.08	8.64
	Serbest Meslek	55	22.16	5.63
	İşveren	57	21.01	7.60
	Devlet	60	22.08	6.53
	Özel	55	23.70	6.23
Toplam		239		

Tablo 28.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çalışma Durumu		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	619,736	4	154,934	7,240	,000*
	Gruplar içi	5007,636	234	21,400		
	Toplam	5627,372	238			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	63,354	4	15,839	2,275	,062
	Gruplar içi	1629,432	234	6,963		
	Toplam	1692,787	238			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	258,126	4	64,531	1,452	,218
	Gruplar içi	10401,355	234	44,450		
	Toplam	10659,481	238			

*P<0.001

Tablo 28.2

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) Ç.Durumu	(J) Ç. Durumu	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	P
İşsiz	Serbest Meslek	-3,1394	1,4739	,341
	İşveren	,3333	1,4693	1,000
	Kamu Sektörü	-2,4000	1,4629	,611
	Özel Sektör	-3,8303	1,4739	,153
Serbest Meslek	İşsiz	3,1394	1,4739	,341
	İşveren	3,4727(*)	,8744	,004
	Kamu Sektörü	,7394	,8636	,947
	Özel Sektör	-,6909	,8821	,961
İşveren	İşsiz	-,3333	1,4693	1,000
	Serbest Meslek	-3,4727(*)	,8744	,004
	Kamu Sektörü	-2,7333(*)	,8556	,040
	Özel Sektör	-4,1636(*)	,8744	,000
Kamu Sektörü	İşsiz	2,4000	1,4629	,611
	Serbest Meslek	-,7394	,8636	,947
	İşveren	2,7333(*)	,8556	,040
	Özel Sektör	-1,4303	,8636	,602
Özel Sektör	İşsiz	3,8303	1,4739	,153
	Serbest Meslek	,6909	,8821	,961
	İşveren	4,1636(*)	,8744	,000
	Kamu Sektörü	1,4303	,8636	,602

Tablo 28’de çalışma durumuna göre okul temelli katılım alt ölçek puanlarını aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle özel sektörde çalışan babalar

ile işveren babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(4/234)} = 7,240$]. Özel sektörde çalışan babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 19.16$ iken işveren babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 15.00$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan çalışma durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Çalışma durumuna göre aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 29

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Eşin Çalışma Durumu	n	$\bar{X}$	Ss
Okul Temelli Katılım	Ev Hanımı	94	17.13	4.91
	Serbest Meslek	29	16.79	5.90
	İşveren	49	16.59	3.75
	Devlet	43	19.00	4.02
	Özel Sektör	25	18.36	6.04
Aile Temelli Katılım	Ev Hanımı	94	09.07	2.58
	Serbest Meslek	29	09.31	3.26
	İşveren	49	08.55	2.33
	Devlet	43	09.30	2.55
	Özel Sektör	25	09.56	3.00
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Ev Hanımı	94	22.31	6.83
	Serbest Meslek	29	21.79	7.41
	İşveren	49	21.83	6.16
	Devlet	43	23.25	5.96
	Özel Sektör	25	20.64	7.60
Toplam		240		

Tablo 29.1
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Eşlerinin Çalışma Durumuna
Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-
Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan
Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Eş Çalışma Durumu		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	181,738	4	45,435	1,956	,102
	Gruplar içi	5457,557	235	23,224		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	23,125	4	5,781	,812	,519
	Gruplar içi	1674,038	235	7,124		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	120,776	4	30,194	,670	,613
	Gruplar içi	10585,824	235	45,046		
	Toplam	10706,600	239			

Tablo 29’da eşin çalışma durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Çalışma durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 30

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Aylık Toplam Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	Ss
Okul Temelli Katılım	1000 YTL Altı	26	20.34	5.57
	1001-2000 YTL	64	18.92	4.58
	2001-3000 YTL	20	18.00	4.73
	3001-4000 YTL	26	18.30	5.56
	4001-5000 YTL	13	16.61	4.90
	5001 YTL Üstü	91	15.32	3.72
Aile Temelli Katılım	1000 YTL Altı	26	10.80	2.82
	1001-2000 YTL	64	09.93	2.63
	2001-3000 YTL	20	08.30	2.38
	3001-4000 YTL	26	09.34	2.59
	4001-5000 YTL	13	08.38	2.56
	5001 YTL Üstü	91	08.19	2.33
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	1000 YTL Altı	26	21.84	7.89
	1001-2000 YTL	64	22.81	5.86
	2001-3000 YTL	20	22.30	5.87
	3001-4000 YTL	26	23.00	6.57
	4001-5000 YTL	13	21.84	6.93
	5001 YTL Üstü	91	21.53	7.13
Toplam		240		

Tablo 30.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna
Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-
Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan
Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları**

Gelir Durumu		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	800,077	5	160,015	7,738	,000*
	Gruplar içi	4839,219	234	20,680		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	215,773	5	43,155	6,817	,000*
	Gruplar içi	1481,390	234	6,331		
	Toplam	1697,162	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	84,958	5	16,992	,374	,866
	Gruplar içi	10621,642	234	45,392		
	Toplam	10706,600	239			

*P<0.001

Tablo 30.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna
Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-
Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan
Scheffe Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	(I) Gelir	(J) Gelir	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	P
Okul Temelli Katılım	<1000 TL	1001-2000TL	1,4243	1,0576	,874
		2001-3000TL	2,3462	1,3526	,699
		3001-4000TL	2,0385	1,2613	,759
		4001-5000TL	3,7308	1,5447	,326
		<5000 TL	5,0165(*)	1,0113	,000
	1001-2000TL	<1000 TL	-1,4243	1,0576	,874
		2001-3000TL	,9219	1,1650	,987
		3001-4000TL	,6142	1,0576	,997
		4001-5000TL	2,3065	1,3834	,734
		<5000 TL	3,5922(*)	,7419	,000
	2001-3000TL	<1000 TL	-2,3462	1,3526	,699
		1001-2000TL	-,9219	1,1650	,987
		3001-4000TL	-,3077	1,3526	1,000
		4001-5000TL	1,3846	1,6201	,981
		<5000 TL	2,6703	1,1231	,345
	3001-4000TL	<1000 TL	-2,0385	1,2613	,759
		1001-2000TL	-,6142	1,0576	,997
		2001-3000TL	,3077	1,3526	1,000
		4001-5000TL	1,6923	1,5447	,944
		<5000 TL	2,9780	1,0113	,128
	4001-5000TL	<1000 TL	-3,7308	1,5447	,326
		1001-2000TL	-2,3065	1,3834	,734
		2001-3000TL	-1,3846	1,6201	,981
		3001-4000TL	-1,6923	1,5447	,944
		<5000 TL	1,2857	1,3484	,969
	>5001 TL	<1000 TL	-5,0165(*)	1,0113	,000
1001-2000TL		-3,5922(*)	,7419	,000	

Tablo 30.2
Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Aylık Toplam Gelir Durumuna Göre Aile Katılım Ölçeğinde
Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları (Devamı)

		2001-3000TL	-2,6703	1,1231	,345
		3001-4000TL	-2,9780	1,0113	,128
		4001-5000TL	-1,2857	1,3484	,969
Aile Temelli Katılım	<1000 TL	1001-2000TL	,8702	,5852	,819
		2001-3000TL	2,5077	,7483	,051
		3001-4000TL	1,4615	,6978	,497
		4001-5000TL	2,4231	,8547	,159
		<5000 TL	2,6099(*)	,5595	,001
	1001-2000TL	<1000 TL	-,8702	,5852	,819
		2001-3000TL	1,6375	,6446	,269
		3001-4000TL	,5913	,5852	,960
		4001-5000TL	1,5529	,7654	,534
		<5000 TL	1,7397(*)	,4105	,004
	2001-3000TL	<1000 TL	-2,5077	,7483	,051
		1001-2000TL	-1,6375	,6446	,269
		3001-4000TL	-1,0462	,7483	,855
		4001-5000TL	-8,4615E-02	,8964	1,000
		<5000 TL	,1022	,6214	1,000
	3001-4000TL	<1000 TL	-1,4615	,6978	,497
		1001-2000TL	-,5913	,5852	,960
		2001-3000TL	1,0462	,7483	,855
		4001-5000TL	,9615	,8547	,938
		<5000 TL	1,1484	,5595	,521
	4001-5000TL	<1000 TL	-2,4231	,8547	,159
		1001-2000TL	-1,5529	,7654	,534
		2001-3000TL	8,462E-02	,8964	1,000
		3001-4000TL	-,9615	,8547	,938
		<5000 TL	,1868	,7460	1,000
<5000 TL	<1000 TL	-2,6099(*)	,5595	,001	
	1001-2000TL	-1,7397(*)	,4105	,004	
	2001-3000TL	-,1022	,6214	1,000	
	3001-4000TL	-1,1484	,5595	,521	
	4001-5000TL	-,1868	,7460	1,000	

Tablo 30'da aylık gelir durumuna göre okul temelli katılım ve aile temelli katılım alt ölçek puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle okul temelli katılım alt ölçek puanında aylık toplam geliri 1000 YTL altı olan babalar ile 5001 YTL üstü olan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(5/234)} = 7,738$]. 1000 YTL altı olan babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 20.34$ iken 5001 YTL üstü olan babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 15.32$ olarak bulunmuştur.

Scheffe testi sonucuna göre aile temelli katılım alt ölçek puanlarındaki farklılık özellikle 1000 YTL altı aylık geliri olan babalar ile 2001-3000 YTL olan babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(5/234)} = 6,817$]. 1000 YTL altı olan babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 10.08$ iken 2001-3000 YTL olan babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 8.30$ olduğu görülmektedir.

Diğer yandan aylık toplam gelir durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Aylık toplam gelir durumuna göre okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 31

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	En Uzun Yaşadığı Yer	n	$\bar{X}$	ss
Okul Temelli Katılım	Kasaba	11	21.72	3.52
	Şehir	26	19.15	5.26
	Büyükşehir	203	16.99	4.72
Aile Temelli Katılım	Kasaba	11	09.63	2.11
	Şehir	26	10.15	2.88
	Büyükşehir	203	08.92	2.63
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Kasaba	11	24.27	4.62
	Şehir	26	23.38	7.83
	Büyükşehir	203	21.87	6.62
Toplam		240		

Tablo 31.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

En Uzun Yaşadığı Yer		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	318,734	2	159,367	7,099	,001*
	Gruplar içi	5320,562	237	22,450		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	38,494	2	19,247	2,750	,066
	Gruplar içi	1658,669	237	6,999		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	104,343	2	52,172	1,166	,313
	Gruplar içi	10602,257	237	44,735		
	Toplam	10706,600	239			

*P<0.05

Tablo 31.2

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların En Uzun Yaşadığı Yere Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) Y.Yer	(J) Y.Yer	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	Std. Hata	p
Kasaba	Şehir	2,5734	1,7042	,322
	Büyük Şehir	4,7322(*)	1,4668	,006
Şehir	Kasaba	-2,5734	1,7042	,322
	Büyük Şehir	2,1588	,9869	,094
Büyük Şehir	Kasaba	-4,7322(*)	1,4668	,006
	Şehir	-2,1588	,9869	,094

Tablo 31’de en uzun yaşadığı yere göre okul temelli katılım alt ölçek puanlarını aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle kasabada yaşamış babalar ile büyükşehirde yaşamış babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/237)} = 7,099$]. Kasabada yaşamış babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 21.72$ iken büyükşehirde yaşamış babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 16.99$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan en uzun yaşadığı yere göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. En uzun yaşadığı yere göre aile temelli katılım ve okul-aile

işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo32

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Ailedeki Çocuk Sayısı	n	$\bar{X}$	ss
Okul Temelli Katılım	1 Çocuklu	121	17.61	5.06
	2 Çocuklu	109	17.13	4.78
	3 Çocuklu	10	18.70	2.49
Aile Temelli Katılım	1 Çocuklu	121	09.05	2.78
	2 Çocuklu	109	09.09	2.61
	3 Çocuklu	10	09.40	1.77
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	1 Çocuklu	121	22.38	6.76
	2 Çocuklu	109	21.92	6.62
	3 Çocuklu	10	21.70	7.16
Toplam		240		

Tablo 32.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki Çocuk Sayısına Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Çocuk Sayısı		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	29,748	2	14,874	,628	,534
	Gruplar içi	5609,548	237	23,669		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	1,085	2	,542	,076	,927
	Gruplar içi	1696,078	237	7,156		
	Toplam	1697,162	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	14,343	2	7,172	,159	,853
	Gruplar içi	10692,257	237	45,115		
	Toplam	10706,600	239			

Tablo 32’de ailedeki çocuk sayısına göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Ailedeki çocuk sayısına göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 33

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Ailelerindeki 3-6 Yaş Çocuk Cinsiyetine Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi

Alt Ölçek	3-6 Yaş Çocuk Cinsiyeti	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Okul Temelli Katılım	Kız	120	17.50	4.98	239	.172	.863
	Erkek	120	17.39	4.74			
Aile Temelli Katılım	Kız	120	09.15	2.62	239	.363	.717
	Erkek	120	09.02	2.71			
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Kız	120	22.34	6.68	239	.443	.658
	Erkek	120	21.95	6.72			
Toplam		240					

Tablo 33’de ailedeki 3-6 yaş çocuk cinsiyetine göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan t testi ile karşılaştırılmıştır. Ailedeki 3-6 yaş çocuk cinsiyetine göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 34

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	İlk Çocuk Sahibi Olduğu Yaş	n	$\bar{X}$	ss
Okul Temelli Katılım	18-25 yaş	65	17.86	5.31
	26-30 yaş	106	17.18	4.88
	31-40 yaş	69	17.44	4.37
Aile Temelli Katılım	18-25 yaş	65	09.44	2.82
	26-30 yaş	106	08.95	2.41
	31-40 yaş	69	08.95	2.87
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	18-25 yaş	65	22.46	7.41
	26-30 yaş	106	21.74	6.28
	31-40 yaş	69	22.47	6.65
Toplam		240		

Tablo 34.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların İlk Çocuk Sahibi Oldukları Yaşa Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarını Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

İlk Çocuk Sahibi Olma Yaşı		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	18,243	2	9,122	,385	,681
	Gruplar içi	5621,053	237	23,718		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	11,467	2	5,734	,806	,448
	Gruplar içi	1685,695	237	7,113		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	31,106	2	15,553	,345	,708
	Gruplar içi	10675,494	237	45,044		
	Toplam	10706,600	239			

Tablo 34'te babaların ilk çocuk sahibi oldukları yaşa göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Babaların ilk çocuk sahibi oldukları yaşa göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$).

Tablo 35

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmalarının Sonuçları

Alt Ölçek	Çocukla Geçen Zaman	n	$\bar{X}$	ss
Okul Temelli Katılım	1-2 Saat Arası	52	18.44	4.62
	3-4 Saat Arası	84	17.76	4.89
	4 Saatten Fazla	104	16.69	4.86
Aile Temelli Katılım	1-2 Saat Arası	52	09.75	2.80
	3-4 Saat Arası	84	09.21	2.44
	4 Saatten Fazla	104	08.65	2.70
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	1-2 Saat Arası	52	22.59	6.26
	3-4 Saat Arası	84	23.47	6.17
	4 Saatten Fazla	104	20.85	7.11
Toplam		240		

Tablo 35.1

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Varyansları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Zaman		Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Okul Temelli Katılım	Gruplar arası	119,077	2	59,538	2,556	,080
	Gruplar içi	5520,219	237	23,292		
	Toplam	5639,296	239			
Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	43,731	2	21,866	3,134	,045*
	Gruplar içi	1653,431	237	6,977		
	Toplam	1697,163	239			
Okul Aile Temelli Katılım	Gruplar arası	332,292	2	166,146	3,796	,024*
	Gruplar içi	10374,308	237	43,773		
	Toplam	10706,600	239			

*P<0.05

Tablo 35.1.1

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre
Aile Katılım Ölçeğinde Aile Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Aile temelli katılım		Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Zaman	(J) Zaman			
1-2 saat	3-4 saat	,5357	,4661	,517
	4 saatten fazla	1,0962	,4486	,052
3-4 saat	1-2 saat	-,5357	,4661	,517
	4 saatten fazla	,5604	,3875	,353
4 saatten fazla	1-2 saat	-1,0962	,4486	,052
	3-4 saat	-,5604	,3875	,353

Tablo 35.1.2

**Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuğuyla Geçirdiği Süreye Göre
Aile Katılım Ölçeğinde Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının
Varyansları İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

Okul aile işbirliği		Ortalamalararası Fark (I-J)	Std. Hata	p
(I) Zaman	(J) Zaman			
1-2 saat	3-4 saat	-,8800	1,1674	,753
	4 saatten fazla	1,7404	1,1237	,303
3-4 saat	1-2 saat	,8800	1,1674	,753
	4 saatten fazla	2,6204(*)	,9706	,028
4 saatten fazla	1-2 saat	-1,7404	1,1237	,303
	3-4 saat	-2,6204(*)	,9706	,028

Tablo 35’de çocuklarıyla geçen zamana göre aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Aile temelli katılım alt ölçek puanında yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle 1-2 saat geçiren babalar ile 4 saatten fazla zaman geçiren babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/37)} = 3,134$]. 1-2 saat geçiren babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 9.75$ iken 4 saatten fazla zaman geçiren babaların aile temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X} = 8.65$ olarak bulunmuştur. Okul-aile işbirliği katılım alt ölçek puanlarında Scheffe testi sonucuna göre farklılık özellikle 3-4 saat zaman geçiren babalar ile 4 saatten fazla zaman geçiren babaların puanları arasında bulunmuştur [$F_{(2/37)} = 3,796$]. 3-4 saat zaman geçiren babaların okul-aile işbirliği katılım alt ölçek puan ortalaması $\bar{X} = 23.47$ iken 4 saatten fazla zaman geçiren babaların puan ortalaması $\bar{X} = 20.85$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan babaların bir gün içinde çocuklarıyla geçirdiği zamana göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Çocuklarıyla geçen zamana göre okul temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 36

Araştırma Kapsamına Alınan Babaların Çocuklarının Devam Ettiği Okul Türüne Göre Aile Katılım Ölçeğinde Okul Temelli Katılım, Aile Temelli Katılım ve Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım Alt Ölçek Puanlarının Aldıkları Puanların Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapmaları ile Ortalamalar Arası Farka İlişkin t testi

Alt Ölçek	Okul Türü	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Okul Temelli Katılım	Özel Okul	120	19.43	4.91	239	6.935	.000*
	Devlet Okulu	120	15.45	3.90			
Aile Temelli Katılım	Özel Okul	120	09.94	2.71	239	5.233	.000*
	Devlet Okulu	120	08.23	2.32			
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	Özel Okul	120	22.80	6.45	239	1.528	.128
	Devlet Okulu	120	21.49	6.88			
Toplam		240					

*P<0.001

Tablo 36’da okul türüne göre okul temelli katılım ve aile temelli katılım alt ölçek puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Yapılan analizler sonucunda çocuğunu özel okula gönderen babaların okul temelli katılım alt ölçek puan ortalaması $\bar{X}=19.43$ iken çocuğunu devlet okuluna gönderen babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X}=15.45$ olarak bulunmuştur. Ayrıca yine yapılan analizler sonucunda çocuğunu özel okula gönderen babaların aile temelli katılım alt ölçek puan ortalaması $\bar{X}=09.94$ iken çocuğunu devlet okuluna gönderen babaların okul temelli katılım alt ölçeği puan ortalaması $\bar{X}=08.23$ olarak bulunmuştur.

Diğer yandan okul türüne göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan t testi ile karşılaştırılmıştır. Okul türüne göre okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.001$).

Tablo 37

Ölçeğin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon (r) Değerleri Tablosu

	Geleneksel Tutum	Modern Tutum	Okul Temelli Tutum	Aile Temelli Tutum
Modern Tutum	.159			
Okul Temelli Katılım	-.097	-.089		
Aile Temelli Katılım	-.215	.038	.574	
Okul-Aile İşbirliği Temelli Katılım	.090	.169	.494	.396

Tablo 37’de Ebeveyn Modernlik Ölçeği ve Aile Katılım Ölçekleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde modern tutum alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında pozitif yönde bir ilişki görülmektedir ($r = .16$). Okul temelli katılım alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır. Aile temelli katılım alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Aile temelli katılım alt ölçeği puanı arttıkça geleneksel tutum alt ölçek puanları düşmüştür ($r = -.22$). Aile temelli tutum alt ölçek puanları ile modern tutum alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aile temelli tutum alt ölçek puanları ile okul temelli alt ölçek puanları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Aile temelli tutum alt ölçek puanları arttıkça okul temelli tutum alt ölçek puanları da artmıştır ($r = .57$)

Okul-Aile işbirliği temelli tutum alt ölçek puanları ile geleneksel tutum alt ölçek puanları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları ile modern tutum, okul temelli tutum, aile temelli tutum alt ölçek puanları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Okul-aile işbirliği temelli tutum alt ölçek puanı arttıkça modern tutum alt ölçek puanı ($r = .17$), okul temelli tutum alt ölçek puanı ($r = .50$) ve aile temelli tutum alt ölçek puanı ($r = .40$) da artmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, babaların çocuk yetiştirme tutumları ve okul öncesi eğitime katılım düzeyleri ile ilgili ulaşılan bulgulara dayalı olarak açıklanan sonuçlar, sonuçların ayrı ayrı ele alınarak literatür desteği ile tartışılması ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, 3- 6 yaş çocuğa sahip olan babaların çocuklarını yetiştirme ve eğitime ilişkin tutumları ile eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçlar dikkate alınarak değişkenler incelendiğinde, istatistiksel analizler sonucu bulguların, mevcut kuramsal literatür desteği ile değerlendirilmesi ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

Babaların yaşlarına göre çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum ve modern tutum arasındaki etkileşimi belirlemeye yönelik yapılan analizler sonucunda hiçbir alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babaların yaşlarına göre modern ya da geleneksel tutum göstermeleri birbirinden farklılaşmamıştır. Çocuk yetiştirme tutumu konusunda aynı yaşlardaki babaların farklı tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Özyürek (2004)'te yaptığı çalışmasında benzer sonuçlara ulaşarak anne baba tutumlarının yaşlarına bağlı olarak değişmediğini vurgulamıştır. Gürşimşek (2008) genç anne- babaların (34 yaş altı) daha ileri yaşta olanlara (35-55) oranla daha geleneksel çocuk yetiştirme tutumuna sahip olduklarını bularak bu çalışma ile farklı yönde bir ilişki bulmuştur. Ayrıca Şanlı (2007) ve Kaya (2010) yaptıkları anne baba tutumlarına yönelik incelemeler de ebeveynlerin yaşları ile gösterdikleri çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Bu nedenle, ileride yürütülecek ebeveyn tutumlarının incelendiği çalışmalarda yaş değişkeninin daha ayrıntılı biçimde ele alınmasının yararlı olacağı düşünülebilir.

Babaların medeni durumları ile çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum ve modern tutum arasındaki etkileşimi incelemeye yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babaların medeni durumlarına göre modern ya da geleneksel tutum göstermeleri birbirinden farklılaşmamıştır. Buna bağlı olarak babaların medeni durumlarına göre eşleri ile birlikte yaşamaları, ayrı yaşamaları veya boşanmış olmalarının çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemediği söylenebilir.

Babaların eğitim durumları ile çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum ve modern tutum arasındaki etkileşimi incelemeye yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Babaların eğitim durumlarına göre modern ya da geleneksel tutum göstermelerinin birbirinden farklı olduğu saptanmıştır. Buna bağlı olarak lisansüstü eğitim durumuna sahip babaların ilköğretim mezunu babalara göre daha geleneksel tutumlar gösterdiği bulunurken, lisansüstü eğitim durumuna sahip babaların lise mezunu babalara göre daha modern tutumlar sergilediği açıklanabilir. Ülkemizde yapılan çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalarda da paralel sonuçlara ulaşılarak ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumlarını farklı şekillerde etkilediği görülmektedir (Ayyıldız, 2005; Mızrakçı, 1994; Ömeroğlu, 1996). Ayrıca yine ülkemizde yapılan çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik çalışmalarda Özyürek (2004) ve Şanlı (2007) annelerin, Kaya (2010) ve Durmuş (2006) anne ve babaların eğitim düzeyi farklılaştıkça buna bağlı olarak çocuklarına karşı anne babalık tutumlarının farklılaştığını belirtmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe babaların geleneksel cinsiyet rollerinde gösterdikleri esneklik ile eşlerine çocuk bakımı ve ev işleri konusunda daha çok destek verdikleri düşünülmektedir (Ayyıldız, 2005:44). Gürşimşek (2008:5) çalışmasında, bulgularımızdan farklı olarak eğitim düzeyi yüksek katılımcıların çocuk yetiştirmede geleneksel yaklaşımlardan uzaklaştıklarını öngörmüştür. Bu sebeple daha sonra yapılacak olan araştırmalar da babaların eğitim durumları ve çocuk yetiştirme tutumları daha ayrıntılı incelenebilir.

Babaların çalışma durumları ile çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum arasındaki etkileşimi incelemeye yönelik yapılan analizler sonucunda

istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur($p<0.001$). Kamu sektöründe çalışan babaların çocuklarına karşı serbest meslek sahibi olan babalara göre daha geleneksel tutum gösterdikleri saptanmıştır. Diğer yandan tablo 16'da görüldüğü üzere çalışma durumuna göre babaların çocuk yetiştirme tutumlarında modern tutuma ilişkin eğilimleri açısından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Literatür incelendiğinde buna benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çetinkaya ve Başbakkal (2005) annelerle yaptıkları çocuk yetiştirme tutumlarına yönelik bir çalışmada alt ölçek sonuçlarından bazılarının annenin çalışma durumuna göre değiştiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Özel sektörde çalışan annelerin iş yerinde daha yoğun stres yaşadıkları, bunun sonucunda olumsuz tutum benimsedikleri düşünülebilir. Kamu çalışanı olan annelerin sıkı disiplin alt boyut puan ortalamaları özel sektörde ve serbest olarak çalışan annelerin puan ortalamalarından anlamlı derecede düşük olarak bulunmuştur.

Babaların eşlerinin çalışma durumuna göre çocuk yetiştirme tutumlarındaki etkileşimi incelemek için yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.001$). Eşi devlet çalışanı olan babaların çocuk yetiştirme tutumlarının eşi serbest meslek ile uğraşan babalardan daha geleneksel tutumlar sergiledikleri belirtilebilir. Diğer yandan tablo 17'de görüldüğü üzere eşin çalışma durumuna göre babaların çocuk yetiştirme tutumlarında modern tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuçlar babanın kendisinin çalışma durumu ile benzer sonuçlar göstermektedir. Ayrıca Özyürek ve Şahin (2005) yaptıkları araştırmalarda annelerin çalışma durumunun çocuk yetiştirme tutumlarını etkilediği bulunurken eşlerin yani babaların mesleklerinin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemediği vurgulanmaktadır. Argun ve Özben (2002) çalışan ve çalışmayan ebeveynler üzerinde yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerin çalışma durumlarına göre tutumlarında farklılık olduğunu belirtmektedirler. Bulunan sonuçlar literatürdeki sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Babaların aylık gelirleri ile çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum arasındaki etkileşimi incelemeye yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.001$). Babaların aylık gelirleri arttıkça geleneksel tutumlarının da arttığı görülmüştür (Tablo 18). Ancak buna karşın

babaların aylık gelirlerinin onların modern tutum eğilimlerine bir etkisi olmadığı yapılan analizler sonucunda söylenebilir. Tortumluoğlu (1999), Ömeroğlu (1996) , Tudge, Hogan, Snezhkova ve arkadaşlarının (2000)'de yaptıkları araştırmalar bulguları destekler nitelikte gelir durumunun annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını farklı yönlerde etkilediğini vurgulamaktadır. Gürşimşek (2008)'de yaptığı çalışmada farklı sonuçlara ulaşmıştır. Gürşimşek (2008) çalışmasında düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların daha geleneksel çocuk yetiştirmeye daha yüksek oranda inandıklarını bulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerine yapılan çalışmalar da gelir durumu daha ayrıntılı incelenebilir.

Babaların en uzun süre yaşadıkları yerin onların geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarını nasıl etkilediğine yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Hayatlarının büyük bir bölümünü kasabada yaşayarak geçirmiş olan babaların yaşamlarının çoğunu şehirde geçirmiş olan babalara göre daha geleneksel tutumlar sergiledikleri görülmüştür (Tablo 19). Ancak buna rağmen babaların en uzun yaşadıkları yerin onların modern tutum eğilimlerine bir etkisi olmadığı yapılan analizler sonucunda söylenebilir. Gürşimşek (2008) yaptığı araştırmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çalışmasının sonucunda genel olarak; yaşamının uzun bir dönemini köy-kasaba gibi yerleşim birimlerinde geçirmiş olan katılımcıların daha geleneksel çocuk yetiştirme tutumları gösterdiklerini belirtmektedir. Ayyıldız (2005) yine çocuk yetiştirme tutumları üzerine anneler ile yaptığı çalışmasın da kent merkezinde yaşayan annelerin köydeki annelere göre daha demokratik tutum sergilediklerini tespit etmiştir. Özyürek (2004)' de bir araştırmada kırsal kesimde yaşayan ve kentte yaşayan anneler ve babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerine yaptığı tez çalışmasında kırsal kesimde yaşayan anne babaların daha koruyucu ve sert disiplin tutumları tercih ettiğini belirtmektedir. Ömeroğlu (1996) annelerin en uzun yaşadıkları yerleşim birimlerinin çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin bazı alt boyutlarına göre tutumlarının farklılaştığını belirtmektedir. Bu sonuçta araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Babaların sahip oldukları çocuk sayısı ile çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel tutum arasındaki etkileşimi incelemeye yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Buna bağlı olarak tek çocuğa sahip babaların üç çocuğa sahip babalara göre daha geleneksel tutumlar sergilediği ortaya çıkmıştır (Tablo 20). Diğer yandan tablo 20’de görüldüğü üzere çocuk sayısına göre babaların çocuk yetiştirme tutumlarında modern tutum eğilimleri istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Kaya (2010) yaptığı araştırmada bu çalışmadaki bulgularla benzer sonuçlar elde etmiştir uygulanan çocuk yetiştirme tutum ölçeğinin bazı alt boyutlarında 3 çocuk sahibi olmanın ve 1 çocuk sahibi olmanın arasında anlamlı bir farklılık yaratırken bazı alt boyutlarda ise sahip olunan çocuk sayısının etkili olmadığı sonucuna ulaştığını belirtmektedir. Bu sonuçlarla ters orantılı olarak Gürşimşek (2008)’ yaptığı araştırma da 2’den fazla çocuk sahibi olan katılımcıların daha geleneksel tutumlar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyeti ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre babaların çocuk yetiştirme tutumlarını çocuklarının cinsiyetine göre değiştirmedikleri söylenebilir (Tablo 21). Kaynar (2003), Yıldız (2003) ve Keskin (2004) annelerin çocuğun cinsiyetine göre PARI tutum ölçeğinin aşırı koruyuculuk alt boyut puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirtmektedirler. Kaya (2010)’da yaptığı çalışmasında da aynı sonuçlara ulaşmıştır. Yapılan diğer araştırmalarda da aynı sonuca varılmaktadır. Singh ve De Man (1992) tarafından çocuğun cinsiyet farklılığı açısından PARI tutum ölçeğinin alt boyutlarına faktör analizi yapılmıştır. Erkek ve kız annelerinin tutumlarında benzerlik ve farklılıklar olduğu, çocuğun cinsiyetinin annenin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebileceği sonucu vurgulanmaktadır (Akt:Şanlı, 2007:40).

Babaların ilk çocuk sahibi olma yaşlarına göre çocuk yetiştirme tutumlarındaki ilişkiyi incelemek için yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Buna bağlı olarak 30 yaşından sonra ilk kez baba olan babaların, 25 yaşından önce ilk kez baba olan babalara göre daha geleneksel çocuk

yetiştirme tutumları sergiledikleri açıklanabilir (Tablo 22). Bu sonuçlara ek olarak Zuckerman, 222 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile yaşları arasındaki ilişkiyi sorgulamıştır. Yas ortalamasının 37.94 olduğu örnekleme, yetiştirme tutumları ile annenin yaşı arasında bir ilişki olduğunu saptamıştır. İlişkinin yönü, yaşça büyük annelerin katı tutum içinde olduklarını göstermektedir. Ayrıca Kaya (2010)' da yaptığı araştırmasında anne ve babaların yaşları ilerledikçe çocuklarına karşı daha hoşgörülü davrandıkları, çocuklarının davranışları konusunda daha toleranslı oldukları; buna karşılık orta yaş grubunda ki anne ve babalarında, daha genç anne ve babalardan daha disiplinli bir yetiştirme tarzı benimsediklerini belirtmektedir. Bu sonuçlardan farklı olarak Ömeroğlu (1996) yaptığı çalışmada da, PARI tutum ölçeğinin alt boyutlarıyla anne yaşı arasında anlamlı farklılık bulunmadığını tespit etmiştir.

Babaların çocukları ile geçirdikleri süreye göre çocuk yetiştirme tutumlarındaki ilişkiyi incelemek için yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Buna bağlı olarak çocuğuyla günde 3-4 saat geçiren babaların modern çocuk yetiştirme tutumları, çocukları ile günde 1-2 saat geçiren babalara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna karşılık babaların çocukları ile geçirdikleri sürenin onların geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemediği söylenebilir. Ayyıldız (2005) ise annenin çocuğu ile istediği kadar ilgilenebilme durumunun çocuğa karşı tutumlarını etkilemediğini belirlemiştir. Ayyıldız'ın (2005) bulguları bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Yapılan farklı tutum çalışmalarında ise annelerin çocuklarıyla günde 0-2 saat meşgul olan annelerin daha fazla meşgul olanlara göre aşırı koruyucu olduğu bulunmuştur (Ömeroğlu, 1996).

Babaların çocuklarını gönderdikleri okul türü ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Buna bağlı olarak çocuğunu devlet okuluna gönderen babaların, çocuklarını özel okula gönderen babalara göre daha geleneksel tutumlar sergiledikleri bulunmuştur.

Araştırma kapsamındaki babaların yaşlarına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel

açından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerin de yaşlarının etkili olmadığı söylenebilir. Çatıkkaş (2008) tarafından yapılan babaların eğitime katılım düzeylerini incelediği araştırmasında okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının katılım düzeyleri ile babaların yaşı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşması bulgularımızı destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamındaki babaların medeni durumlarına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde eşleri ile ayrı olmaları, birlikte olmaları ya da boşanmış olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Boşanmış babaların okul aile işbirliği temelli katılımlarının evli-ayrı yaşayan babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çatıkkaş (2008) tarafından yapılan babaların eğitime katılım düzeylerini incelediği araştırmasında okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının katılım düzeyleri ile babaların medeni durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşması bulgularımızla ters orantılıdır bu nedenle ileride yapılacak olan araştırmalarda daha ayrıntılı incelemeler yapılması uygun olabilir.

Araştırma kapsamındaki babaların eğitim durumuna göre okul temelli katılım, aile temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları yapılan varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Eğitim durumuna göre okul temelli katılım ve okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Diğer yandan eğitim durumuna göre aile temelli katılım alt ölçek puanlarını aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Yapılan Scheffe testi sonucuna göre bu farklılık özellikle ilkokul mezunu bireyler ile üniversite-yüksekokul mezunu bireylerin puanları arasında bulunmuştur. Buna bağlı olarak ilkokul mezunu olan babaların aile temelli katılımlarının üniversite-yüksekokul mezunu babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çatıkkaş (2008)' de yaptığı araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının ev temelli katılım ve okul

aile işbirliği temelli katılımları ile eğitim durumları arasındaki istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, ancak okul temelli katılım ile eğitim durumları arasında $p < 0.05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve okuryazar olan babaların okul temelli katılımı daha düşük düzeyde olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırma kapsamındaki babaların çalışma durumlarına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Buna bağlı olarak babaların okul temelli katılımlarının babaların çalışma durumuna göre etkili olduğu ancak aile temelli katılım ile okul aile işbirliği temelli katılım düzeylerinde çalışma durumlarının etkili olmadığı söylenebilir. Diğer yandan özel sektörde çalışan babaların okul temelli katılımlarının işveren babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Çatıkkaş (2008) de yaptığı araştırmada bulguları destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Çatıkkaş (2008)' e göre okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının okul aile işbirliği temelli katılım ile meslekleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı, ancak okul temelli katılım ve aile temelli katılım ile meslekleri arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir ilişkinin olduğu, devlet memuru olan babaların daha yoğun bir ev ve okul temelli katılımı yaptıkları, işsizlerin ise okul temelli katılımı daha fazla tercih ettikleri sonuçlarına ulaşmaktadır.

Araştırma kapsamındaki babaların eşlerinin çalışma durumlarına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde eşlerinin çalışma durumlarının etkili olmadığı söylenebilir. Ancak Çatıkkaş (2008)'de yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının ev temelli katılım ve okul aile işbirliği temelli katılımları ile annenin eğitim düzeyi ve mesleği arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığını, fakat okul temelli katılım ile annenin eğitim düzeyi ve mesleği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu, eşleri serbest meslek sahibi olan babaların okul ve ev temelli katılımı eşleri, işçi, devlet

memuru ve işsiz olan babalara oranla okul ve ev temelli katılımı daha fazla gerçekleştirdikleri sonuçlarına ulaştığını belirtmektedir.

Araştırma kapsamındaki babaların aylık gelir durumlarına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.001$). Buna bağlı olarak babaların aylık gelir durumlarına göre okul temelli katılımlarında ve aile temelli katılımlarında etkili olduğu ancak okul aile işbirliği temelli katılım düzeylerinde aylık gelirin etkili olmadığı söylenebilir. (Tablo 30). Diğer yandan aylık toplam geliri 1000 YTL altı olan babaların okul temelli katılımlarının aylık geliri 5001 YTL üstü olan babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca aynı analizlerde 1000 YTL altı aylık geliri olan babaların aile temelli katılım düzeyleri aylık geliri 5001 YTL olan babalardan daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 30). Çatıkkaş (2008) bulgularından farklı olarak okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının katılım düzeyleri ile gelirleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir ifade ile babaların çocuklarının eğitime katılma durumları gelirlerinden bağımsız olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle yapılacak diğer araştırmalarda babaların gelir düzeyleri ile eğitime katılım düzeyleri arasındaki ilişki daha ayrıntılı incelenmesi uygun görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki babaların en uzun süre yaşadığı yere göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde en uzun süre yaşadıkları yerin etkili olduğu söylenebilir. Araştırmanın sonuçlarına göre yaşamının çoğunu kasabada geçirmiş olan babaların okul temelli katılımlarının büyükşehirde yaşamış babalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki babaların ailelerindeki çocuk sayısına göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde sahip oldukları çocuk sayısının önemli

olmadığı söylenebilir. Ancak Çatıkkaş (2008)' de yaptığı çalışmada farklı olarak ev temelli katılım ile çocuk sayısı arasında $p < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu, daha fazla çocuk sahibi olan babaların daha az aile temelli katılım gerçekleştirdiği sonuçlarına ulaşmıştır.

Araştırma kapsamındaki babaların sahip oldukları çocuğun cinsiyetine göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde sahip oldukları çocuklarının cinsiyetinin etkili olmadığı söylenebilir (Tablo 33). Ancak Çatıkkaş (2008)'de okul öncesi eğitim kurumuna giden çocukların eğitiminde babalarının okul temelli katılım ve okul aile işbirliği temelli katılımları ile çocuklarının cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı, ancak aile temelli katılım ile çocuğun cinsiyeti arasında $p < 0.05$ düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu, kız çocuk sahibi babaların erkek çocuk babalarına göre daha fazla ev temelli katılım gerçekleştirdikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Bu nedenle ileride yapılacak daha kapsamlı çalışmalarda babaların eğitime katılım düzeyleri ile çocuklarının cinsiyetleri arasındaki ilişki daha ayrıntılı incelenebilir.

Araştırma kapsamındaki babaların ilk çocuk sahibi oldukları yaşa göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde ilk çocuk sahibi oldukları etkili olmadığı söylenebilir (Tablo 34).

Araştırma kapsamındaki bir gün içinde çocuklarıyla geçirdiği zamana göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Buna bağlı olarak günde 1-2 saatini çocuğuyla geçiren babaların aile temelli katılım düzeyleri çocuğu ile 4 saatten fazla geçiren babalara göre daha yüksek görülmektedir. Ayrıca çocuğuyla günde 3-4 saat zaman geçiren babaların okul aile işbirliği katılımları günde 4 saatten fazla çocuğuyla zaman geçiren babalara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu

nedenle babaların çocukları ile geçirdikleri sürenin eğitime katılım düzeylerini etkilemekte olduğu söylenebilir (Tablo 35).

Araştırma kapsamındaki babaların çocuklarını gönderdikleri okul türüne göre eğitime katılım düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan analizler sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Araştırmanın sonuçlarına göre çocuğunu özel okula gönderen babaların okul temelli katılım düzeylerinin çocuğunu devlet okuluna gönderen babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca benzer şekilde çocuğunu özel okula gönderen babaların aile temelli katılım düzeylerinin de çocuğunu devlet okuluna gönderen babalara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna bağlı olarak babaların eğitime katılım düzeylerinde çocuklarını gönderdikleri okul türünün etkili olduğu söylenebilir (Tablo 36).

Ebeveyn Modernlik Ölçeği ve Aile Katılım Ölçekleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde modern tutum alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında pozitif yönde çok zayıf bir ilişki görülmektedir. Okul temelli katılım alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır. Aile temelli katılım alt ölçeği ile geleneksel tutum alt ölçeği arasında negatif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Aile temelli katılım alt ölçeği puanı arttıkça geleneksel tutum alt ölçek puanları düşmüştür. Aile temelli tutum alt ölçek puanları ile modern tutum alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aile temelli tutum alt ölçek puanları ile okul temelli alt ölçek puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Aile temelli tutum alt ölçek puanları arttıkça okul temelli tutum alt ölçek puanları da artmıştır.

Okul-Aile işbirliği temelli tutum alt ölçek puanları ile geleneksel tutum alt ölçek puanları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Okul-aile işbirliği temelli katılım alt ölçek puanları ile modern tutum, okul temelli tutum, aile temelli tutum alt ölçek puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur. Okul-aile işbirliği temelli tutum alt ölçek puanı arttıkça modern tutum alt ölçek puanı, okul temelli tutum alt ölçek puanı ve aile temelli tutum alt ölçek puanı da artmıştır (Tablo 37).

Öneriler:

Çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak, okul öncesi eğitim kurumlarında genel olarak aile katılımını özelinde baba katılımını arttırmak amacıyla aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Bu çalışmada anasınıfına devam eden altı yaş çocuğunun babaları araştırma kapsamında yer almaktadır. Bundan sonra yapılacak benzeri çalışmalarda ana sınıfına devam etmeyen altı yaş çocuğunun babaları incelenebilir.
- Çocuğu okul öncesi eğitime devam eden babaların eğitim alması yada çocuk yetiştirme hakkında yönlendirilmesi konusunda öğretmenlere eğitim verilebilir.
- Çocuk yetiştirme tutumları ve eğitimleri konusunda bilinçlenmenin artması için kitle iletişim araçlarını etkili kullanarak daha çok babaya ulaşıp bilgilenmeleri sağlanabilir.
- Anne- babaların okul öncesi eğitim, çocuk yetiştirme becerileri ve çocuklarının eğitim yaşantılarına katılımlarının önemi konusunda bilinçlendirilmeleri çerçevesinde sivil toplum örgütlerinin desteği sağlanmaya çalışılabilir.
- Anne-babaların çocuklarının eğitim yaşantısına katılımını sağlamak için ebeveynleri okul öncesi eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmeleri için medyanın çeşitli kanalları kullanılarak reklamlar ve ürünlerle konuya dikkat çekilmesi istenebilir, konuya aileden sorumlu, eğitimden sorumlu ve konu ile ilgili yetkililerin gündeminde yer alacak şekilde dikkat çekmeye çalışılabilir.
- Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımına yönelik uygulamalar ayrıntılı biçimde analiz edilerek işleyişte karşılaşılan sorunlar belirlenmelidir.
- Aile katılım etkinlikleri anne ve babaların her ikisinin de katılabileceği zamanlarda ve biçimde düzenlenmelidir.

- Çalışan babalara işyerlerinde babaların çocuk eğitimi konusunda bilgilendirilmesi amaçlanan kurs ve toplantılar düzenlenerek aile yaşamlarının ve çocukla iletişiminin daha kaliteli hâle getirilmesi sağlanabilir.
- Kaliteli bir okul ortamı oluşturabilmek için, eğitimi en verimli düzeyde almak isteyen öğrenci ve velilerin okul ile ilgili memnuniyetleri araştırılıp, onlarla karşılıklı saygı ve güvene dayanan bir iletişim kurulmalıdır. Ayrıca onların okul ortamında karşılaşılabilecekleri problemleri çözmek için tüm okul personeli, öğrenci ve velilerin işbirliği içinde çalışmalarına olanak sağlayarak, sorunlara yerinde ve etkili çözümler getirilmesi ile mümkün olabilir.
- Bu araştırmada sadece İzmir ilinin bazı bölgelerindeki anasınıfına çocuğu devam eden babalar ile çalışılmıştır. Gelecekte bu konuya yönelik olarak yapılacak araştırmalarda, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan babalar üzerinde çalışılabilir. Elde edilen sonuçların genellenemeyeceği düşünülürse benzer çalışmaların farklı illerde de yapılarak sonuçların karşılaştırılmasıyla, genel üzerinde yorum yapılması daha sağlıklı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. B. ve Turla, A. (1999). **Okul-aile İşbirliği. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı.** İstanbul:YA-PA
- Akkök, F. ve Kuzgun, Y. (Ed.) (1999). **Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımı. İlköğretimde Rehberlik,** Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Alakuş, A.O.(2003). Görsel Sanatlar Bakımında Okulöncesi Dönem Bireyleri. **Eğitim Araştırmaları Dergisi.** Sayı 4 (13), 1-9.
- Albukrek, İ. (2002). Anne, Baba ve Çocuk Tarafından Algılanan Babanın Çocuğuna Karşı Tutumu ile Çocuğun Benlik Kavramı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Allen, S. M. & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. **Journal of Marriage and the Family,** vol. 61, 199-113.
- Aral, N., Kandır, A., Yaşar, M.C. (2000). **Okul Öncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları.** İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Aral, N., Kandır, A., ve Yaşar, M. (2002). **Okulöncesi Eğitim Ve Okulöncesi Eğitim Programı.** İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Arı, M., Bayhan, P. , Artan, İ. (1999). **Farklı Anne – Baba Tutumlarının 4 – 11 Yaş Grubu Çocuklarında Görülen Problem Durumlarına Etkisinin Araştırılması** 10. YA –PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara, 23 -37.
- Arslan, Ü., Nural, E. (2004). Okul Öncesi Eğitiminde Okul-Aile İş Birliğinin Önemi, **Milli Eğitim Dergisi,** S. 162.

- Atay, M. (2005). **Çocukluk Döneminde Gelişim**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Atkinson, A. M. (1991). Babaların günlük bakıma katılımı (Fathers' participation in day care). **Early Child Development and Care**, 66, 115-126.
- Atkinson, L.R. v.d. (2005) , **Psikolojiye Giriş-II**, İstanbul: Sosyal Yayınlar
- Aydın, B. (2002) . **Gelişim Psikolojisi**. İstanbul: SFN Baskı.
- Aydın,A.(2003). The Effect Of Father İnvolvement Training On The Fathers' İnvolvement Level And Perceptions Of Their fathering Roles. Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ.
- Ayyıldız T. (2005) Zonguldak İl Merkezinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi.
- Bakanay, E.A. (2007). Babanın Çocuk Hayatındaki Yeri. **Anneyiz Biz Dergisi**, Sayı6
- Baruch, G. K., ve Barnett, R. C. (1987). Babanın aile işlerine katılımını belirleyen unsurlar (Determinants of fathers' participation in family work). **Journal of Marriage and the Family**, 49, 29-40.
- Bayındır, A. (1999). Bireylerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Anne Babalarının Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Berber, Ş. (1990). Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bergman, F. (1990). Okulöncesinde Aile. **Yaşadıkça Eğitim Dergisi**. Sayı 12 (12–23).

- Berk, L. E. (2003). **Çocuk gelişimi (Child Development)**. Boston: Allyn and Bacon.
- Black, B. Ve Logan, A. (1996). Links Between Communication Patterns In Mother – Child, Father – Child And Child – Peer Interactions And Childrens’ Social Status, **Child Development**, 255 – 271.
- Bowlby J. (1969). **Attachment and Loss. I. Attachment**. New York, NY: Basic Books.
- Bursa Sağlık Müdürlüğü. (2008). **Çocuğun Gelişiminde Babanın Rolü**. Bursa: Bursa Sağlık Müdürlüğü
- Büyüköztürk S. (2007) . **Sosyal bilimler için Veri Analizi El kitabı**, 8. Baskı İstanbul: Pegem A Yayıncılık.
- Can Yasar, M. (2001). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ailenin Eğitime Katılımı. Gazi Üniversitesi Anaokulu-Anasınıfı Öğretmen El Kitabı**. İstanbul: YA-PA Yayınları
- Charles, C. M. (2000). **Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri**. (Çeviren: GültenÜlgen). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Coltrane, S. (1988). Father –Child Relationships and The Status of Women: A Cross – Cultural Study. **American Journal of Sociology**, 93(5), 1060 -1095.
- Coltrane, S. (1995). **The Future of Fatherhood: Social, Demographic and Economic Influence on Men’s Family Involvement in W. Marsiglio, Fatherhood Contemporary Theory, Research and Social Policy**. Thousand Oaks, California Sage.
- Cummings, E. M., ve O’Reilly, A. W. (1997). Aile ortamında babalar: Evliliğin kalitesinin çocuğun uyumu üstündeki etkileri (Fathers in family context:

Effects of marital quality on child adjustment). M. E. Lamb (Der.). **Babanın çocuk gelişimindeki rolü (The role of the father in child development)** içinde (s. 49-66). New York: John Wiley and Sons.

- Cüceloğlu, D. (1992) , **İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kuramları**, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Cüceloğlu, D. (1992). **İçimizdeki Çocuk**. 2. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağatay, E. (2003). Alt ve Üst Sosyo – Ekonomik Düzeydeki 6, 9, 12 Yaş Çocuklarına Verilen Fiziksel Cezanın Anne–Baba Tutumlarını Algılamalarını ve Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyip Etkilemediğinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi,
- Çağdaş, A.(2003). **Anne- Baba-Çocuk İletişimi**. Konya:Eğitim Kitabevi.
- Çatıkkaş, K. (2008). Okul Öncesi Eğitime Babaların Katılım Düzeyleri İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, E. (2006). **Çocuk Gelişiminde Babanın Rolü**. Rahle Dergisi,(4) 74-80.
- Dabak N. (2007) . İlköğretim Birinci Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne – Baba Tutumları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dabakoğlu, F. N. (2004). Okul Öncesi Eğitime Devam Eden ve Etmeyen İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Öz Kavramlarının ve Anne –Baba Tutumlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.

- Darga, H. (1999). Farklı Sosyo – Ekonomik Düzeydeki Babaların Altı, On, On dört Yaşlarındaki Çocukların Eğitimine Katılımlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Dinçer, Ç. (2004).**Babaların 3-6 Yaş Grubundaki Çocukların Eğitimine ve Bakımına Katılım Durumlarının İncelenmesi.** Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimine Yansımaları. İstanbul: OMEP, 517-528
- Duffy, B. (1998). **Supporting Creativity And Imagination in The Early Years.** Buckingham: Open University Press.
- Duran, E. (2005). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Anasınıflarında Uygulanmakta Olan Eğitim Programının Anne-Baba Katılım Boyutu Kapsamında Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmus R. (2006) . 3 – 6 Yas Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne – Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci Vural, D. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilere Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, A. (1990). **Çocuk ve Genç Ana Babalar.** Ankara: Bilgi yayınevi.
- Ekşi, A. (1999). **Ben Hasta Değilim.** Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.

- Eripek, S. (1982) Kuramsal Açından Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri ve Bir Sınıflandırma, Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Erkan, S. (1993). Ana –Babaların Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Olarak Algılayan Bireylerin Benlik Kavramları ile İdeal Benlik Kavramlarının Bağdaşım Dereceleri Arasındaki Farklar, **Eğitim Dergisi**, Mart, 5 -13.
- Engle, P.L.&Breaux, C. (1994). **Is there a father instrict: Fathers responsibility for children**.NY:Population Council.
- Entwisle, D. R. ; Doering, S. (1988). The Emergent Father Role. **Sex Roles**, 18(3/4), 119 – 141.
- Epstein, J.L. (1992). **“School And Family Partnership”**. Encyclopedia of Educational Research., New York: Mac Millan.
- Epstein, J.L. (1995). School/Family/Community partnership: Caring for the children we share”. **Phi Delta Kappan**, Vol.76(9), 701-712.
- Epstein, J. L. & Sheldon B S. (2002). Improving student behavior and school discipline with community and family involvement. **Education and Urban Society**, Sayı:35, 4-26.
- Erdoğan, A. (2004). Çocuğun Psikososyal Gelişimde Babanın Rolü. **Yeni Sempozyum Dergisi**. Sayı 42 (4)147-153
- Fantuzzo,J.,Tighe,E.&Childs,S. (2000). Family involvement questionnaire:A multivariate assessment of family participation in early childhood education. **Journal of Educational Psychology**, 92-2,367-376.

- Fisher, K., McCulloch, A., & Gershuny, J. (1999). *British Fathers And Children: A report for Channel 4 "Dispatches"*. University of Essex: Institute of Social and Economic Research.
- Fletcher, R. ve Daly, K. (2002). *Fathers' involvement in their children's literacy development*. The University of Newcastle, Australia: The Family Action Centre.
- Flouri, E. ve Buchanan, A. (2004). Early father's and mother's involvement and child's later educational outcomes. **British Journal of Educational Psychology**, vol. 74, 141-153.
- Flouri, E. ve Buchanan, A. (2003). What predicts fathers' involvement with their children? A prospective study of intact families. **British Journal of Developmental Psychology**, vol. 21, 81-98.
- Frankel, J.R., N.E. Wollen (2003). **How To Design and Evaluate Research in Education**. Mc Graw, Hill Higher Education.
- Frost, R. O., Martin, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990) . The Dimensions of Perfectionism, **Cognitive Therapy and Research**, 14, 449-468.
- Günel, A. (2007) . Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelismine Etkisi (Aksaray İli Örneği) Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngörmüş, O. (1989). **Okul Öncesi Dönemde Baba-Çocuk İlişisinin Çocuğun Gelismine Etkisi**, 6. YA – PA Okulöncesi Eğitimi Ve Yaygınlaştırılması Semineri, YA- PA Yayınları, İstanbul, s:118 -120.

- Güngörmüş, O. (1990). **Baba –Çocuk İlişkisi, Ana–Baba Okulu**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 229- 238.
- Güngörmüş, O. (1992). Babanın Çocuğun Zekâsı, Akademik Başarısı ve Benlik Kavramı Üzerine Etkisinin Araştırılması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Gürsimsek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. (2001) **Ailenin Çocuk Yetiştirme Tutumu Ve Eğitime Katılımının Okul Öncesi Dönemde Psiko-Sosyal Gelişime Etkisi**. Marmara Üniversitesi Uluslar Arası Katılımı 2000 Yıllarda Birinci Öğretme Ve Öğrenme Sempozyumu İstanbul.
- Gürsimsek, 7. (2002). **DEÜ Okulöncesi Eğitimler El Kitabı**, Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı. İstanbul :Ya-pa Yayınları
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. Ekinci, D., (2002) **Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımının Önemi** (Bir Pilot Çalışma). Erken Çocukluk Gelişimi Ve Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Gürşimşek I. (2003) **Okulöncesi Eğitime Aile Katılımı ve Psiko-sosyal Gelişim**. *KUYEB*, 3(1), 125-144.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Kefi, S., (2007) Okul Öncesi Eğitime Babaların Katılım Düzeyi ile İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 33, s.181-192
- Gürşimşek, I., (2008) **Anne_Babaların Çocuk Yetiştirme Ve Eğitimine İlişkin İnanç Ve Değerleri**. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslar Arası Katılımlı Eğitim Bilimleri Konferansı (ICES08). Gazimagosa
- Heinowitz, J. (1998). **İmdat Baba Oldum**, (Çev. Esin Sungur), Beyaz Yayınları, İstanbul, 17, 41.

- Henderson, A.T., ve Berla, N. (1981). **The Evidence Grows.**Washington: DC, Center for Law and Education.
- Hildebrand, V. (1981). **“Teacher-parent relation”, Introduction To Early Childhood Education.** New York : Mcmillan Publishing Co.
- Hornby, G. (2000). **Improving Parental Involvement**, Cassell Wellington House, Londra.
- Hohmann, M., & Weikart, D. P. (2000). **Küçük Çocukların Eğitimi.** İstanbul: Hisar Eğitim Vakfı Yayınları.
- İmamoğlu, S. H. (2005). Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması. **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 54 (2)183-218
- İsmen, A.E., Yıldız, S. (1996). Okul Öncesi Dönemde Okul Aile İşbirliği ve Ebeveynin Eğitime Katılımı. **Yasadıkça Eğitim Dergisi**. Sayı:44. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Karaköse S. Karaköse R. (2007) . **Baba- Çocuk İşbirliği Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü**, 1. Baskı İstanbul: Yakamoz yayıncılık.
- Karakuş, N. (2000). Üstün Yetenekli Olan ve Olmayan Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Kaya Ö.M. (2002). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlara Ailelerin İlgi Ve Katılımları İle Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Aile Eğitimine Katkısı Konusunda Anne Baba Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kaynar D, Yıldız S. (2003) Çocuklardaki Travmatik Kazalar ile Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. **İ.Ü.F.N.H.Y.O. Hemşirelik Dergisi**, XIII: 51: 3-24.
- Keith, T. Z., Keith, P. B., Troutman, G. M., Bickley, P., Trivette, P. S., & Singh, K. (1993). Does parental involvement affect eighth grade student achievement? Structural analysis of national data. **School Psychology Review**, 22, 474–496.
- Keith, T. Z., Keith, P. B., Kimberly, J. Q., Sperduto, J., Santillo, S., & Killings, S.. (1998). Longitudinal effects of parent involvement on high school grades: similarities and differences across gender and ethnic groups. **Journal of School Psychology**, 36, 335-362.
- Keskin S. (2004) Çocuğun Yaş, Cinsiyet, Bilişsel Yetenek ve Ana Okuluna Gitmesinin Annenin Ev Kadınlığı Tutumuna Etkisi. **Cerrahpaşa Tıp Dergisi**, 35(4): 181-187.
- Kılıç H.G. (2007) . Bazı Demografik Değişkenler ve Anne baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıklarını İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kimmet, E. (2003). **Erken Çocukluk Eğitiminde Farklı Yaklaşım Ve Uygulamalar: Baba Destek Programı**. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Kongresi Bildiri Kitabı. İstanbul:YA-PA s.371-378
- King, V. (2003). The Influence of Religion on Fathers' Relationships with Their Children. **Journal of Marriage and the Family**, vol. 65, 382-395.
- Koçak A. (2004). **Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu**. İstanbul:AÇEV

- Kotaman, H. (2008). Türk Ana Babalarının Çocuklarının Eğitim Öğretimlerine Katılım Düzeyleri. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 21(1)135-149
- Kulaksızoğlu A., (1998) . **Ergenlik Psikolojisi**, 1. Baskı İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kuzgun, Y. (1992) **Rehberlik Ve Psikolojik Danışma**, Ösym yayınları. Ankara. Sy.191.
- Kuzucu,Y.(1999). Babalarıyla Çatışma Düzeyi Yüksek ve Düşük Olan Ergenlerin ve Babalarının Babalık Rolüne İlişkin Algılarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lamb, M. E. , ; Pleck, J. ; Levine, J.A. (1985). The Role of the Father in Child Development: The Effects Of Increased Paternal Involvement. B. B. Lahey & A. E. Kazdin (Der.), **Advances in Clinical Child Psychology**: Vol. Ny & London: Plenum, 229– 266.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L., & Levine, J. A. (1987). A biosocial perspective on paternal behavior and involvement. In J. B. Lancaster, J. Altman, A. S. Rossi, & L. R. Sherrod (Eds.), **Parenting across the lifespan: Biosocial dimensions** (pp. 111-142). New York: Aldine de Gruyter.
- Lamb, M. E. (Ed.). (1997). **The Role of The Father in Child Development** (3rd ed.). New York: John Wiley.
- Lamb, M.E. (2000), **Kültürlerarası bakış açısı ile babanın çocuk gelişimindeki rolü ve önemi**, Sempozyum Raporu, Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın No:12, İstanbul,s.19-32
- Lassbo, G. (1994). **Socialization in Two - and One Parent Families**, O. M. E. P.

- Levine, J.A. (1993). Involving Fathers in Head Start: A Framework for Public Policy and Program Development. **Families In Society**, 74(1): 4-19.
- Liontos, L. B. (1992). At-Risk Families And Schools: Becoming Partners. **ERIC Clearinghouse on Educational Management**.
- Mağden, D. (1993). **Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar** . YA-PA 9. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: YA-PA
- Manning, D., ve Schindler, J.P.(1997). “Communicating With Parents When Their Children Have Difficulties”, **Young Children**. Ohio: July Pres
- Marsiglio, W. (1991). Babalar için ebeveyn eğitimi ve destek programları: Baba katılımının sonuç etkileri (Parent education and support programs for fathers: Outcome effects on paternal involvement). **Early Child Development and Care**, 67, 73-85.
- Maurer, T. W., Pleck, J. H., & Rane, T. R. (2003). Methodological considerations in measuring paternal identity. **Fathering: A Journal of Research, Theory & Practice**, vol. 1, 117-129.
- Mc Bride B.A. ve Mills, W. (1993). A comparison of mother and father involvement with their preschool age children. **Early Childhood Research Quarterly**, No:8, 457-477
- Mcbride, B. A. and the others (1990). The Changing Roles Of Father’s: Some Implications For Educators’’, **Journal Of Home Economics**, Fall, 6 -10.
- Mc Nally, S. ; Eissenberg, N. And Harris, J. D. (1991). Consistency And Change İn Maternal Child –Rearing Practices And Values: A Longitudunal Study, **Child Development**, Vol. 62, 190 – 191.

- Marsiglio, W. (1995). **Fatherhood Comtemporary Teory Research and Social Policy**’, **Research on Men and Masculinities**, Sage Publications, Inc., 150
- MEB, (2008). **Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği**. Resmi Gazete 06.09.2008
- Mızrakçı, Ş.(1994) Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları, İzmir, Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Moss, E. ; Rousseau, D. ; Parent, S. ; Saintonge, J. , (1999). Correlates of Attachment at School Age: Maternal Reported Strees, Mother – Child Interacation, and Behavior Problems, **Child Development**, 1390 – 1405.
- Muluk, E. (2004). Alt Ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile Yapıları Ve Anne Çocuk İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Myers, R.(1990). Different Models in Early Childhood Development. **Different Models in Early Childhood Education**. Unicef. İstanbul
- Nazlı, S. (2007) . **Aile Danışmanlığı**, 4. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R., P. Unutkan, Ö. (2003). **Okul Öncesi Programı Uygulama Rehberi (Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?)**. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Oktay, A.(2004). **Türkiye’de Okulöncesi Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını**. Kùltürlerin Buluşması: Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimine Yansımaları İstanbul: OMEP. 3-17

- Okday, A. (2007). **Okulöncesi Eğitimin Önemi Ve Yaygınlaştırılması. Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular.** Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Onur, E.P. (1986) . **Çocuklarda Özgüven ve Ön Koşulları. III. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları,** Ankara: Psikoloji Derneği Yayınları.
- Öğretir, A. D. (1999). Alt Ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne –Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ömeroğlu, E.; Yazıcı, Z.; Dere, H. Ve Sevinç, M.(Ed.). (2003). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ebeveynin Eğitime Katılımı, Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar,** İstanbul: Morpa Yayınları.
- Ömeroğlu, E. (1992). “Ailenin Çocuğun Eğitimine Katılımı”. **Okul Öncesi Eğitimi** Sayı: 39-44.
- Ömeroğlu F. Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Terbiyesinde Annenin Rolü ve Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 1998.
- Örgün, S. K. (2000). Anne Ve Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Öz, İ. (2005) . **Anne- Baba Olma Sanatı.** İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özdal, F. (2003). İlköğretim Dört ve Beşinci Sınıfa Devam Eden, Anne – Babası ile Yaşayan ve Baba Yoksunu Olan Çocukların Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Özyürek A. (2004) . Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yasayan 5 – 6 Yas grubu Çocuğa Sahip Anne – Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Parke, R. D. (1981). **Fathers**, Cambridge, Mass. : Harvard University Pres.
- Parke, R. D. And Tinsley B. D. (1981). The Fathers Role in Infancy Determinants of Involvement in Caregiving and Play’, **In M. E. Lamb (Ed) the Role of Father in Child Development**, 2nd ed, New York, Wiley.
- Poyraz, H., Dere, H, (2001). “**Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri**”. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Poyraz, M.(2007). Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rehberlik Postası, (2006) Ergenlik Döneminde Ailede Cinsel Eğitim.
www.eyuboglu.com/pdf/rehberlik_postasi/rehberlik_postasi_camlica2_2006_2007_sayi3.pdf
- Russell, G. (1978). The Father Role and Its Relation to Masculinity, Feminity and Androgyny. **Child Development**, 49, 1174 – 1181.
- Schaffer HR, Emerson PE (1964) The development of social attachments in infancy. Monogr Soc Res **Child Development**. Sayı: 29- 94.
- Seçkin, N., ve Koç, G. (1997). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Program. **Yaşadıkça Eğitim Dergisi**. (57) 6–9
- Senemoğlu, N.(2004). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Sipahioğlu, Ő. (2002). Ana- Baba Tutumları ile Gençlerdeki Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar Arasındaki İlişki, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Steinberg, L. ; Lamborn, S. ; Dornbusch, S. ; Darling, N. (1992). Impact Of Parenting Pratices On Adolescent Achievement, And Authoritative Parenting, School Involvement And Encouragement to Succeed, **Child Development**, (63) 1266 -1281.
- Şahin, F. (2000). **Okulöncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri.** Ankara: Ya-Pa yayınları.
- Şendil, G. (2003) . **Çocuk, Ergen ve Anne Baba.** İstanbul: Çantay Yayınları.
- Őendođdu, M. C. (2000). Araştırmasında Anaokuluna Devam Eden 5 – 6 Yaş Grubu Çocuklarının Anne – Babalarını Algılamaları ile anne–Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Tokol, O. (1996). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam eden ve Etmeyen 3-6 Yaş Çocuklarının, Gelişim Özellikleri ve Anne-Baba Tutumlarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, N. (2004) . **Bir Aile Olmak, Anne-Baba Olmanın Altın Kuralları.** İstanbul: Morpa Kùltür Yayınları.
- Unutkan, Ö.P. (1998). 5-6 Yas Grubu Aile Katılımlı SosyalleŐme Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ünal, F. (2003). Empatik İletişim Eğitiminin Okulöncesi Çocuğu Olan Annelerin Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünüvar, P. (2008). Babaların 3-6 Yaş Grubu Çocuklarıyla Geçirdikleri Zamanın Niteliğini Belirleme Ve Geliştirme. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üstünoğlu, Ü. (1990). **Ailelerin Okul Öncesi Dönemin Önemi Konusunda Bilinçlendirilmesi Türkiye Aile Yılığ-T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu**, Ailenin Eğitimi Raporu.
- Williams, B., Williams, J., & Ullman, A. (2002). **Parental Involvement In Education** (Rep. No. 332). Norwich: Her Majesty's Stationery Office.
- Vural- Ekinci D. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyusal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalçındere, Ö. (2008). Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü Ve Önemi.
www.sgk.gov.tr/sgkshared/sgk/kres/doc/02072008_makale_01.pdf
Web adresinden 21 Ekim 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Yaşar, M. C (2001). “Okulöncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı”, **Gazi üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmeni el kitabı 2001–2002 ders yılı rehber kitaplar dizisi**. İstanbul: YA-PA Yayınları.
- Yavuzer, H. (1997). **Çocuğumuzun İlk 6 Yılı**. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Yavuzer, H. (2001). **Yaygın Ana-Baba Tutumları, Ana Baba Okulu**, Remzi Kitabevi, Ankara, 116 – 131.
- Yavuzer, H. (2003). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2005) **“Ana-Baba Okulu Projesi” Okulöncesi Eğitimde Güncel Konular**, İstanbul: Morpa Yayınları
- Yazgan, Y. (2000) **Değişik Açılardan Babanın Çocuk Gelişimindeki Rolü Ve Önemi**, Çocuğun Yaşamında Babanın Rolü Ve Önemi, Sempozyum Raporu, İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayın No:12
- Yeşilyaprak, B. (1989). Kişilik Gelişiminde Ailesel Faktörlerin Etkisine İlişkin Bir Araştırma. **Aile ve Toplum**, 1(3)16
- Yılmaz, N., (Edt: Sevinç, M.) (2003). **Türkiye ‘de Okul Öncesi Eğitimi, Gelişim Ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Yıldırım, M.C.(2008). Avrupa Birliği Ülkelerinde Ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(25)91-110
- Yörükoğlu A. (2000) **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, 6. Basım, İstanbul : Özgür Yayınları
- Zembat, R., Unutkan P.Ö. (2001). **Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri (Aile Katılım Programı Uygulama Örnekleriyle)**. İstanbul: Ya-pa.

EKLER